

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bc. PETRA RYŠINOVÁ, DiS.

II. ročník – magisterské navazující

Obor: Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol – Učitelství českého jazyka a literatury pro 2. stupeň ZŠ

**Historie a současnost okresního města Ústí nad Orlicí jako součást
vzdělávacího obsahu Výchovy k občanství a dalších předmětů na
2. stupni ZŠ**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.

Olomouc 2024

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

Jméno a příjmení:	Bc. Petra RYŠINOVÁ DiS.
Osobní číslo:	D220722
Adresa:	Třebovice 45, Třebovice, 56124 Třebovice, Česká republika
Téma práce:	Historie a současnost okresního města Ústí nad Orlicí jako součást vzdělávacího obsahu Výchovy k občanství a dalších předmětů na 2. stupni ZŠ
Téma práce anglicky:	The history and present of the district town of Ústí nad Orlicí as part of the educational content of Civic Education and other subjects at the Lower Secondary Schools
Jazyk práce:	Čeština
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D. Katedra společenských věd

Zásady pro vypracování:

- 1) Úvod
- 2) Vzdělávací oblast: Člověk a společnost v RVP
- 3) Významné osobnosti Ústí nad Orlicí a okolí
- 4) Kulturní památky Ústí nad Orlicí a okolí
- 5) Tradice a řemesla Orlickoústecka
- 6) Praktické přípravy na vyučovací hodiny
- 7) Závěr

Seznam doporučené literatury:

SEKOTOVÁ, Věra. *Kamenné svědomí města. Ústí nad Orlicí: Oficis, 1999. ISBN 80-86042-21-9.*
Z minulosti přes přítomnost do budoucnosti: městská radnice Ústí nad Orlicí 1723-2023. [Ústí nad Orlicí]: město Ústí nad Orlicí, 2023. ISBN 978-80-11-03097-1.

Ústí nad Orlicí. Souřadnicový systém S-42 1: 25 000, M-33-B1-B-b, 1995. [Praha]: Generální štáb Armády České republiky, 1995.

Stav schvalování: Vedoucím katedry schválen studentův podklad VŠKP

Podpis studenta: Ryšarda

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Petra Ryšínová, DiS. (D220722)

Studijní program: Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol (maior) / Učitelství českého jazyka a literatury pro 2. stupeň (minor)

Název práce: Historie a současnost okresního města Ústí nad Orlicí jako součást vzdělávacího obsahu Výchovy k občanství a dalších předmětů na 2. stupni ZŠ

Title of thesis: The history and present of the district town of Ústí nad Orlicí as part of the educational content of Civic Education and other subjects at the Lower Secondary Schools

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.

Rozsah práce: 109 stran

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá problematikou rozvoje regionálních znalostí v předmětu občanská výchova a dalších předmětů. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část popisuje jednotlivé regionálních zvláštností z hlediska historie. Praktická část se skládá z příprav na výuku, ve kterých je činnost přesunuta na práci žáka. Žák se pomocí vytvořených pracovních listů sebevzdělává. Učitel je pouze mentorem, který napomáhá k řešení jednotlivých úkolů. Přípravy na jednotlivé hodiny byly realizovány na 2. stupni ZŠ.

Klíčová slova:

Skupinová práce, práce s textem, region, okres, kultura, veřejná správa, výchova k občanství, dějepis, český jazyk, literární výchova, učitel, žák, architektura.

Abstract:

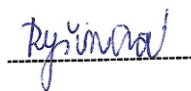
The diploma thesis deals with the development of regional knowledge in the subject of civic education and other subjects. The work is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part describes individual regional peculiarities from the point of view of history. The practical part consists of preparations for teaching, in which the activity is shifted to the student's work. The student self-educates with the help of created worksheets. The teacher is only a mentor who helps to solve individual tasks. Preparations for individual lessons were carried out at the 2nd level of elementary school

Keywords: Group work, text work, region, district, culture, public administration, citizenship education, history, Czech language, literary education, teacher, pupil, architecture.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala zcela samostatně a že jsem použila informace jen z uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 15. dubna 2024

.....

podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce. Děkuji řediteli ZŠ Habrmanova v České Třebové Mgr. Tomášovi Starému za poskytování studijního volna, které mi sloužilo ke zpracování této práce.

Dále bych chtěla poděkovat zaměstnancům Městské knihovny v Ústí nad Orlicí a v České Třebové za jejich ochotu a pomoc při hledání literárních zdrojů.

Poděkování patří také paní učitelce ZŠ Habrmanova Mgr. Evě Kohoutkové za vstřícný přístup, podněty a rady, které mi udělovala v průběhu zpracování mé diplomové práce. Dále moje poděkování směřuje i k učitelům Mgr. Evě Kufové, Mgr. Haně Plevákové a Mgr. Petře Venclové za poskytnutí hodin, které sloužily ke zrealizování praktických příprav k mé diplomové práci.

Obsah

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost v RVP	11
2 Významné osobnosti	13
2.1 Významné osobnosti města Ústí nad Orlicí	13
2.2 Další významné osobnosti orlickoústeckého regionu	16
3 Kulturní památky	18
3.1 Památky města Ústí nad Orlicí.....	18
3.2 Další památky orlickoústeckého regionu	21
4 Tradice a řemesla	23
4.1 Řemesla na Orlickoústecku	23
4.2 Tradice na Orlickoústecku.....	28
5 Veřejná správa Orlickoústecka	33
5.1 Něco málo z historie správy města.....	33
5.2 Úřady v Ústí nad Orlicí neboli úřady pod správou okresů	35
5.3 Základní části každého městského úřadu	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
6 Významné osobnosti orlickoústeckého regionu 1	39
6.1 Příloha – kartičky významných osobností.....	42
7 Významné osobnosti orlickoústeckého regionu 2	46
7.1 Příloha – Záznamový arch.....	49
8 Tvořivá činnost s poezií podorlické literatury	51
8.1 Příloha – Pracovní list	54
9 Nejznámější památky orlickoústeckého regionu a jejich stavební slohy	56
9.1 Příloha – Pracovní listy	58
10 Zvyky a řemesla Orlickoústecka	67
10.1 Příloha – Pracovní list	70
11 Tvořivá činnost s prózou orlickoústecké literatury	73
11.1 Příloha – Pracovní list	75
12 Veřejná správa Orlickoústecka	79
12.1 Příloha – kartičky a plánek institucí	82
ZÁVĚR	85
Seznam použité literatury	87
Ukázky práce žáků	91

ÚVOD

Jako téma diplomové práce jsem si zvolila *Historie a současnost okresního města Ústí nad Orlicí jako součást vzdělávacího obsahu Výchovy k občanství a dalších předmětů na 2. stupni ZŠ*. Důležitou roli při výběru tématu pro mě sehrála skutečnost, že pracuji jako asistentka pedagoga na jedné ze základních škol v České Třebové, a vím, že se témata související s obcí a regionem vyučují zejména frontálně. Proto jsem se rozhodla toto téma ozvláštnit a pokusit se najít jiný způsob, jak tuto látku můžeme jako učitelé vyučovat a zároveň ji propojit s jinými předměty.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo vytvořit jakýsi „manuál“ pro učitele výchovy k občanství v našem regionu, kterým mohou zpestřit výuku. Zároveň jsem se snažila přenést práci spíše na stranu žáků, kteří jsou hlavními tvůrci každé hodiny, ve které poznávají zvláštnosti nejen města, ale i celého regionu.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena na pět kapitol, které se dále člení na podkapitoly. První část je zaměřena na současnou podobu a budoucnost vzdělávací oblasti Člověk a společnost v Rámcově vzdělávacím programu. Ve druhé kapitole se věnuji významným osobnostem orlickoústeckého regionu. Zde jsem se snažila vybrat z každého velkého města v regionu významnou osobnost. Obsahem třetí kapitoly jsou kulturní památky orlickoústeckého regionu. Ve čtvrté kapitole nalezneme regionální tradice a řemesla a v páté kapitole složky veřejné správy.

Praktická část je od kapitoly šest až po kapitolu dvanáct. V šesté a sedmé kapitole nalezneme praktickou přípravu na dvě vyučovací hodiny, které se týkají významných osobností našeho regionu. Osmá kapitola je zaměřena na mezipředmětové vztahy, kdy jsem poznatky ohledně působení spisovatele K. J. Erbena v našem regionu použila pro hodinu literatury. Obsahem deváté kapitoly jsou kulturní památky našeho regionu a vše je propojené s dějepisem, kdy žáci poznávají nejen kulturu našeho regionu, ale i stavební slohy. Jedná se o menší projekt, který může být realizován nejen v hodinách občanské výchovy, ale i v hodinách dějepisu. Desátá kapitola je zaměřená na kulturu, která bývá obsahem občanské výchovy 7. ročníku. Kapitola je opět propojená s regionálními zvláštnostmi, a žáci tak mohou poznat zvyky i řemesla, která v dnešní době upadají v zapomnění. Jedenáctá kapitola je opět propojená s českým jazykem a vytvořená příprava je zaměřená na pověst z našeho regionu. Poslední, dvanáctá kapitola, je zaměřená na praktické využití znalosti o veřejné správě a je jistým

základním shrnutím samosprávy města. Příprava je tvořena zejména pro žáky 9. ročníků, kteří by měli použít teoretické znalosti a převést je do praktického života budoucích tvůrců společenského, kulturního a politického života.

Poznatky k vytvoření práce jsem získávala z různých zdrojů. Při tvorbě teoretické části jsem využila zejména publikací Radima Duška a Věry Sekotové, kteří se aktivně podílí na tvorbě publikací orlickoústecké regionální literatury. Publikace jsou vždy zaměřené na určitou oblast. Velkým zdrojem těchto i mnoho dalších publikací potřebných pro vypracování byla Městská knihovna v Ústí nad Orlicí. Literaturu jsem vždy pečlivě vybírala podle toho, abych data z publikací mohla použít i ve své praktické části. Dále jsem použila i knihy, jejichž obsah byl zaměřen například na tradice v Čechách. Zde jsem poté vyhledávala oblast Orlickoústecka, abych do své práce využila pouze tradice, které se týkají přímo našeho regionu. Informace jsem si ověřovala i v jiných zdrojích. Využívala jsem také internetových zdrojů, zejména pro tvorbu přehledu agendy jednotlivých úřadů.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost v RVP

Oblast nazvaná Člověk a společnost je v Rámcovém vzdělávacím programu zejména z důvodu budování osobnosti žáka. Hlavními dovednostmi, které by žák po absolvování základní školní docházky měl získat, je schopnost aktivního zapojení do demokratické společnosti. Jak uvádí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2023, s. 53): *Vzdělávání směřuje k tomu, aby žáci poznali dějinné, sociální a kulturně historické aspekty života lidí a jejich rozmanitost, proměnlivost a ve vzájemných souvislostech. Seznamuje žáky s vývojem společnosti a s důležitými společenskými jevy a procesy, které se promítají do každodenního života a mají vliv na utváření společenského klimatu.*¹

Vzdělávací oblast se dělí na dva vzdělávací obory, Dějepis a výchova k občanství. Obory spolu velice úzce souvisí a prolínají se. Dějepis se spíše soustředí na historické znalosti žáků, výchova k občanství se naopak zaměřuje spíše na současnost a orientaci žáků v problémech nejen místních, ale i světových. Škála tohoto předmětu je široká. Předmět by měl žáka rozvíjet nejen po stránce osobní, např. uvědomění si vlastních hodnot, pravidel chování, komunikace a dalších, ale také po stránce fungování každého žáka jako občana ve společnosti, aby se v dospělém věku aktivně podílel na rozvoji našeho státu. Obsah vzdělávacího oboru výchova k občanství je rozdělena do částí – *Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec, Člověk, stát a hospodářství, Člověk, stát a právo a Mezinárodní vztahy, Globální svět.*²

Region jako součást vzdělávacího oboru výchova k občanství

Téma týkající se obce, regionu a kraje je v Rámcově vzdělávacím programu uvedeno pod vzdělávací část Člověk ve společnosti. Člověk ve společnosti se zaměřuje zejména na symboly státu, regionu, obce, žáci se seznamují s kulturou naší země společně s mravními principy a pravidly společenského chování. Část seznamuje žáky zejména s významnými památkami, osobnostmi a tradicemi. Často se může jednat i o přírodní památky nebo majetek dané obce a regionu. Protože se jedná o téma, které je spojeno s historií, je vhodné tyto dva

¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. [cit. 26.03. 2024] Dostupné na WWW: <<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>>

²Tamtéž

předměty propojit. Zde je tedy zřejmé, proč jsou tyto dva vzdělávací obory zařazeny ve stejné vzdělávací oblasti. Mezipředmětové vztahy je vhodné používat ve všech předmětech, aby žáci nechápali jednotlivé předměty odděleně. Proto je vhodné propojení historické části se současností.³

Budoucnost oboru výchova k občanství

Každým rokem narůstají požadavky na občany států týkající se podílení na budování společné země, ale také narůstají problémy globální. Proto je nutné přizpůsobovat učivo co nejvíce aktuálnímu dění ve společnosti. Na to se snaží připravit budoucí učitele *Strategie 2030+*, která apeluje nejen na předmět výchova k občanství, ale i na další předměty. Jedná se zejména o důraz na budování osobního rozvoje, zaměstnatelnosti, sociálního začlenění a aktivního občanství. Na každý předmět budou kladeny nároky, které souvisí s rozvíjením dovedností a schopností žáků, které budou potřebovat ve svém dospělém životě. Občanské vzdělávání, jak je definovaná část týkající se zejména proměny předmětu Výchovy k občanství, apeluje na vzdělávání pro udržitelný rozvoj. Vybavení občana kompetencemi, které jsou důležité pro zodpovědný život v demokratické společnosti, jsou jednou z hlavních cílů této vize. Podpora budoucích občanů státu, kteří se budou podílet na rozvoji společnosti, je jedním z důležitých a zásadních cílů. Vzhledem k velkému množství informací, se kterými se každodenně žáci setkávají, je nutné podporovat nejen občanství, ale i rozvoj kritického myšlení a učit žáky, jak účinně nakládat s časem a informacemi.⁴

Učitelé by tak měli do tohoto předmětu co nejvíce zahrnout aktuální témata, se kterými se dnes žáci setkávají v každodenním životě a naučit žáky pracovat s těmito tématy. Pokud dnes žáky naučíme kriticky hodnotit zdroje, ze kterých čerpají, může to velice kladně ovlivnit nejen jejich další studium, ale i jejich profesní život. Mezi nejčastější témata současnosti patří lidská práva, změna klimatu, kulturní rozmanitost, tolerance nebo genderovou rovnost.⁵

³ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. [cit. 26.03. 2024] Dostupné na WWW: <<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>>

⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Strategie vzdělávání politiky České republiky do roku 2030+*. [online]. [cit. 26.03. 2024] Dostupné na WWW: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf>

⁵ Tamtéž

2 Významné osobnosti

Každé město má své významné osobnosti, které se zasloužily o rozvoj města nebo se zapsaly do historie výjimečným nadáním a svou kreativní činností. V následující kapitole bude shrnutí několika významných osobností nejen města Ústí nad Orlicí, ale i blízkého okolí. Zásluhy, díky kterým se zapsaly do historie Orlickoústeckého regionu, jsou různorodé. Jedná se o hudebníky, spisovatele, sportovce i politiky.

2.1 Významné osobnosti města Ústí nad Orlicí

Významných osobností města nalezneme zajisté mnoho, proto jsem se snažila vybrat opravdu jen ty nejvýznamnější. Osoba spojená zejména s počátkem národního obrození, sice není rodačkou města Ústí nad Orlicí, ale přesto je dodnes s městem spojována. Jmenuje se *Magdaléna Dobromila Rettigová*. Narodila se v okrese Beroun a do města Ústí nad Orlicí zavítala až díky manželství. Její manžel byl advokát a práce ho zavedla až do Čech, kde si Magdaléna zamilovala oblast dnešního Orlickoústecka. Byla vychovávána v německém jazyce, ale své první povídky začala psát v jazyce českém, čímž se zapojuje do buditecké činnosti národního obrození. Autorka psala články do *Časopisu českého musea*, *České včely* nebo *Věnce*. Vydala také mnoho povídek, mezi nejznámější patří *Dárek malý pro dcerky české* nebo *Arnošt a Bělínka*. Mladé dívky učila, jak mají v domácnosti hospodařit a běžným domácím pracím. V Ústí nad Orlicí se zasloužila o vznik první knihovny, která byla otevřena již v roce 1825. O dvacet let později zemřela v nedaleké Litomyšli.⁶

Dalším významným spisovatelem, který se nechal inspirovat motivy podorlické literatury, je *Karel Jaromír Erben*. Jediný důkaz o působení K. J. Erbena v okolí města Ústí nad Orlicí je jeho působení v Kostelci nad Orlicí u děkana Hlavatého. Přesto je v odborné literatuře spojován s městem Ústí nad Orlicí a jeho blízkým okolím. K. J. Erben je dodnes spojován zejména se sběratelstvím ústní lidové tvorby. Vzhledem k jeho pobytu v okolí města několik má děl kořeny právě v oblasti Orlickoústecka. Nejen v odborné literatuře, ale i v místní literatuře je považován za klasika. Mezi jeho nejznámější poezii patří báseň *Věštkyňe*, která pojednává o osudech českého národa, a je třináctou, tedy poslední baladou, z jeho sbírky

⁶ TRÍŠKA, Josef. *Osobnosti podorlické literatury*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 1996. s. 89.

zvaná *Kytice*. V této baladě můžeme nalézt pět slok věnovaných právě podorlické oblasti. Česká balada⁷ – pojem, který se ustálil v české literatuře právě díky dílu *Kytice*.⁸

V 19. století je spojen s městem Ústí nad Orlicí i spisovatel *Alois Jirásek*. Literáti ho označují za největšího spisovatele Podorlicka, za což se zasloužil zejména díky čerpání námětů z okolí Ústí nad Orlicí. Nejvíce je spojován s městem Litomyšl, protože zde působil jako středoškolský profesor. S městem Ústí nad Orlicí je spojován s jeho největším dílem *F. L. Věk*. Román skládající se z pěti dílů, jehož hlavní motiv bylo právě národní obrození, patří k dílům, které nejvíce charakterizují tohoto autora. Myšlenka napsání literárního díla se údajně zrodila právě v tomto městě. Alois Jirásek byl jmenován čestným občanem našeho regionu krátce před vznikem Československé republiky v roce 1918.⁹

Největší poctu však Jirásek vzdal městu Litomyšl ve svém spisu *Z mých pamětí*, kde celý druhý díl těchto memoárů nese název *V Litomyšli*. Město, jenž velice uznával, je snad v každé knize spojováno právě s osobností českého realismu. Seznámil se zde se svou budoucí ženou, která ho pak doprovázela i do dalších míst naší země. Po zpracování uznávaného díla *Psohlavci* byla nabídnuta spisovateli spolupráce v Praze, proto se se svou rodinou odstěhoval, a tak město Litomyšl přišlo o svého velikána.¹⁰

Nejznámější spisovatelkou a dramatičkou města Ústí nad Orlicí je rodačka *Marie Rollerová*, za svobodna Kociánová, narozena v roce 1897. Stala se středoškolskou profesorkou, prozaičkou a dramatičkou. Největší inspirací jí byl bratranec, kterým byl houslista Jaroslav a poté i bratranec Quido, který byl sochařem. Studovala v Praze, kde také začala svou prozaickou činnost. Nejvíce děl je však poznamenáno právě rodným městem Ústí nad Orlicí. Její povídky se nejvíce týkaly života zdejších řemeslníků a historické povídky s náměty města. Mezi nejznámější žánry spojené s touto spisovatelkou jsou dnes její črty a fejetony. Napsala také hru *Soukeníci*, která se stala její nejpoblárnější hrou. Sama nejen psala divadelní hry, ale i hrála v divadelním spolku ve městě. V den 100. výročí narození byla vyvěšena pamětní deska na rodný dům této ústecké spisovatelky. Zemřela v roce 1955 a je pochována na místním hřbitově.¹¹

⁷ Česká balada je lyricko-epický útvar, který je charakterizován konfliktem mezi člověkem a přírodou, mezi přáním a jednáním jedince a mezi řádem, příběh je protkнут často úvahou nebo líčením a má tragický konec.

⁸ SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce: období od 9. století po konec 20. století*. Praha: Brána, 2013. str. 219.

⁹ TRÍŠKA, Josef. *Osobnosti podorlické literatury*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 1996. s. 141.

¹⁰ LEHÁR, Jan; STICH, Alexandr; JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: NLN, 2020. s. 337–338.

¹¹ MĚSTKÁ KNIHOVNA ÚSTÍ NAD ORLICÍ. *Osobnosti regionů* [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupný na WWW: <<https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/286-marie-rollerova-1897-1955>>

Rodákem a dodnes nejvíce významnou osobností města Ústí nad Orlicí je bezpochyby *Jaroslav Kocian*. Ten se proslavil zejména jako hudební skladatel a houslový virtuos. Své příznivce si získal interpretacemi známých světových skladatelů, mezi které patří J. S. Bach, P. I. Čajkovský nebo W. A. Mozart. Dnes se po známém skladateli jmenuje i zdejší *Základní umělecká škola Jaroslava Kociana*. Kocianova houslová soutěž byla založena v roce 1959, což bylo devět let po smrti houslisty. Tato soutěž vyhledává mezi mladými lidmi houslová génie. Soutěž podporuje mnoho mladých hudebních talentů a snaží se o zachování této tradice. V roce 2024 bude město Ústí nad Orlicí pořádat již 66. ročník této houslové soutěže, která pravidelně probíhá na počátku měsíce května. Soutěže se mohou zúčastnit houslisté ze všech koutů světa. V porotě, která hodnotí výkony mladých houslistů, posledních několik let zasedá i známý český houslista Pavel Šporcl.¹²

S Jaroslavem Kocianem je také spojen novodobý festival, který v roce 2024 spustí svůj 19. ročník. Festival byl založen na počest tohoto významného houslového virtuosa. Po dobu jednoho týdne se na různých místech města, například v Hernychově vile, Roškotově divadle nebo v Kostele Nanebevzetí Panny Marie pořádají koncerty českých i světových hudebníků. Na tuto událost se sjíždějí milovníci klasické hudby ze širokého okolí.¹³

Na počest památky houslového virtuosa vznikl v roce 1967 také *Komorní orchestr Jaroslava Kociana*. Tento orchestr se skládá z milovníků klasické hudby a hrají hudební díla, která složil Jaroslav Kocian. Jedním z členů orchestru byl i ústecký rodák Karel Štancl. Narodil se v roce 1919 a svá gymnaziální léta ukončil v roce 1939 na gymnáziu v České Třebové. Poté studoval na Karlově univerzitě v Praze. Karel Štancl byl nejen milovníkem hry na housle, ale také profesorem češtiny a francouzštiny na Gymnáziu v Ústí nad Orlicí. Strávil také tři roky v koncentračním táboře Sachsenhausen. Podařilo se mu dokonce založit studentskou vokální skupinu Sing–Sing–Boys. V pozdějším věku se zabýval restaurováním obrazů a mnoho z nich je dodnes uloženo v archivu ústeckého muzea.¹⁴

¹² *Pardubický kraj*. Ústí nad Orlicí: AČR Alfa, s. r. o., 2004. s. 195.

¹³ Tamtéž

¹⁴ MĚSTKÁ KNIHOVNA ÚSTÍ NAD ORLICÍ. *Osobnosti regionů* [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupný na WWW: <<https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/505-karel-stancl-1919-2006>>

2.2 Další významné osobnosti orlickoústeckého regionu

Okres Ústí nad Orlicí se skládá z mnoha známých měst a každé z nich má svou významnou osobnost. Město Žamberk, které je nazýváno jako vstupní brána do Orlických hor, má svou významnou osobnost spojenou s vynálezcem bleskosvodu. Jméno vynálezce je *Prokop Diviš*. Jeho rodné jméno je Václav Divíšek, jméno Prokop získal až po složení slibu v klášteře. Prokop Diviš je ukázkou toho, jak čeští lidé dokázali být všestranní. Nejenže byl teologem, knězem a přírodovědcem, mimo jiné se věnoval i léčitelství. Až ve velice pozdním věku se jeho vášní stalo zkoumání elektřiny. Později se stal součástí mnoha významných vědců na vídeňském dvoře. Zařízením, které podle jeho slov mělo „odsávat“ elektřinu z mračen, se zapsal do historie českých vynálezců.¹⁵

Choceňskou rodačkou je známá spisovatelka a básnířka *Milena Lukešová*. Spisovatelka psala zejména knihy pro děti a mládež a působila také jako překladatelka ruských děl do češtiny. Studovala jazyky na reálném gymnáziu v Litomyšli, kde také později žila. Spolupracovala na významných časopisech zaměřujících se právě na mladé čtenáře, zejména se jednalo o periodika *Mateřídouška*, *Sluníčko* nebo *Dikobraz*. Její největší sbírku knihy obsahují zejména knihy pro začínající čtenáře, do kterých patří obrázkové knihy a leporela. Její nejznámější knihou je *Knížka pro Lucinku*, která zobrazuje dětství Lucinky a příběh je doprovázen velkým množstvím ilustrací, díky kterým je vhodná pro děti předškolního věku. Zemřela v roce 2008 v úctyhodných 86 letech.¹⁶

Město Vysoké Mýto se může chlubit hned několika významnými současnými rodáky. Jedním z nich je herec *Martin Dejdár*, který se narodil v tomto městě a mládí prožil v obci Chrast. Dnes působí v Praze jako herec. Mezi jeho neznámější role patří obsazení v seriálech *Zdivočelá země* nebo *Poslední sezóna*. Z řad českých hereček má Vysoké Mýto také svou rodačku – *Ivanu Andrlou*. Televizní i divadelní herečka získala za svůj život mnoho filmových rolí. Mnoho z těchto rolí se týká filmů pro mládež či pohádek, například *Arabela*, *Princové jsou na draka* nebo *Létající Čestmír*.¹⁷

Naopak město Lanškroun se může chlubit rodákem z oblasti sportu, kterým je jeden z nejznámějších českých desetibojařů. *Roman Šebrle* několikrát na mistrovství Evropy i mistrovství světa vystoupal na nejvyšší stupínek držitelů medaile, a tím se zapsal do historie

¹⁵ *Pardubický kraj*. Ústí nad Orlicí: AČR Alfa, s. r. o., 2004, s. 187.

¹⁶ MĚSTKÁ KNIHOVNA ÚSTÍ NAD ORLICÍ. *Osobnosti regionů* [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupný na WWW: <<https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/813-milena-lukesova-1922-2008>>

¹⁷ MĚSTKÁ KNIHOVNA ÚSTÍ NAD ORLICÍ. *Osobnosti regionů* [online]. [cit. 18.11.2023]. Dostupný na WWW: <<https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/813-martin-dejdar-1922-2008>>

české atletiky. Dnes už se vrcholovému sportu nevěnuje a přesídlil do zcela odlišné profese. Začal se věnovat zpravodajské činnosti. Od roku 2014 moderuje hlavní zprávy na televizi Prima.¹⁸

Město Letohrad se může chlubit rodnými kořeny známé osobnosti, která dosahuje až světové úrovně. Známa americká diplomatka a bývalá ministryně zahraničí, kterou zastávala v době prezidentské působnosti prezidenta Billa Clintona, pochází právě z Orlickoústecka. Jedná se o *Madeleine Albrightovou*, která byla vůbec historicky první ženou, která zastávala tak vysokou funkci. V Letohradě se narodil její otec, který musel po převratu v roce 1948 emigrovat do USA. Do rodného města svého otce se dostala v roce 1997 a navštívila zdejší památky, které z dob svého dětství znal její dědeček Arnošt.¹⁹

Nejbližší město je Česká Třebová, které je spjato s mnoha významnými osobnostmi. Do českotřebovských lázní Na Horách zavítala na počátku 19. století spisovatelka *Božena Němcová*. Město si opakovaně pobyt spisovatelky připomínalo každých deset let. Spisovatelce toto místo bylo z části inspirací pro psaní literárních děl. Dnes jsou původní lázně již využívané pouze na plesy či svatby, ale pietní deska na budově dokazuje, že známá spisovatelka zde strávila část svého života.²⁰

Další významnou osobností je *Gustav Habrman*. Ministr sociální péče 1. republiky se zasloužil o výstavbu reálného gymnázia, které vyzdvihlo město z hlediska vzdělanosti. Díky nově vybudovanému gymnáziu, kterých v okolí mnoho nebývalo, do města přicházelo mnoho nadějných studentů. Českotřebovský rodák, který se vracel po celý svůj život do České Třebové a snažil se o rozkvet města, je spojen s místem do dnešních dní. Jeho jméno nese jedna základní škola, jedna střední a vyšší odborná škola a ulice, na které se tyto dvě školy nachází.²¹

¹⁸ *Pardubický kraj*. Ústí nad Orlicí: AČR Alfa, s. r. o., 2004. s. 166.

¹⁹ *Pardubický kraj*. Ústí nad Orlicí: AČR Alfa, s. r. o., 2004. s. 193.

²⁰ MELICHAROVÁ, J. *Pardubicko*. Praha: STN, 1956, s. 104-105.

²¹ DAVID, P. *Podorlicko*, Praha: S & D, 1995. s. 120.

3 Kulturní památky

Památek v celém okresu najdeme nepřeborné množství. Stejně jako v jiných částech republiky, i zde jsou památky zaniklé nebo natolik zrenovované, že ty původní připomínají jen velice málo. V následující kapitole jsou vybrané ty nejtypičtější a nejznámější památky nejen města Ústí nad Orlicí, ale i blízkého okolí. Některé z nich jsou vybrány i s ohledem na tvorbu praktické přípravy na vyučovací hodinu zaměřenou na stavební slohy.

3.1 Památky města Ústí nad Orlicí

Pokud začneme od dnešního centra města, tak mezi významné kulturní památky patří bezpochyby historické centrum *Náměstí míru*. Náměstí je ze dvou stran lemováno dlouhými podloubími, která byla typická pro města v oblasti Orlických hor. Ve středu náměstí se nachází *Mariánský sloup* se sochou Panny Marie z roku 1737. Socha Panny Marie na půlměsíci, která se nachází uprostřed hadů, podle pověstí zachránila město před nástupem vojáků v době třicetileté války. Od té doby je vyobrazena nejen na náměstí, ale také na mnoha obrazech, které se postupně rozšiřovaly do celého okolí města. Mnozí ji považují dodnes za ochránkyni celého Orlickoústecka. Náměstí nese barokní prvky, které se objevily na budovách města zejména v 18. století.²²

Další památkou města je *kostel Nanebevzetí Panny Marie*, který je ve městě již od roku 1776. Před kostelem se nachází *sloup Nejsvětější trojice*. Za výstavbou kostela stojí Jan Leopold Mosbender. V roce 1770 se datuje položení základního kamene kostela Nanebevzetí Panny Marie a celá stavba trvala dlouhých šest let. Za svůj jedinečný ráz, který dodával kněz Mosbender svým stavbám, mohou být vděčné i okolní obce, např. v roce 1753–55 se věnoval výstavbě *kostela sv. Marie Magdalény* v nedaleké obci Řetové. Všechny kostely, které se mu podařily vystavět za jeho padesátileté působení ve městě, vždy po dokončení i řádně vysvětil. V tomto období při faře každého většího města vznikaly farní školy, ve kterých se děti učily základní trivium – psát, číst a počítat.²³

²² ROZEHNAL, Vladimír. *Města Pardubického kraje: Pardubice, Chrudim, Svitavy, Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Moravská Třebová, Hlinsko, Litomyšl, Lanškroun, Polička*. Pardubice: E-smile.cz, 2015. s. 48.

²³ DUŠEK, Radim. *Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí: OFTIS, 2005. s. 34

Kostel Nanebevzetí P. Marie je barokní památkou města. Sochařským skvostem je výzdoba Lásky a Naděje s postavami apoštolů Petra a Pavla. Památky pochází z období pozdního baroka. Kostel prošel již několika rekonstrukcemi, přesto je díky své velké zdobnosti a vyjádření dynamiky řazen do barokního slohu. Kostel je římskokatolický a jedná se o kulturní památku. Jako jeden z mála kostelů v blízkém okolí se kostel nachází v místě hlavního městského hřbitova.²⁴

Pilíř se sousoším *Nejsvětější Trojice*, který stojí u ústeckého kostela, nemá dodnes známého autora návrhu. Za jeho zhotovením podle nápisu na podstavci stojí manželé Ignác a Barbora Riebovi. Podle písemných zdrojů byl pilíř zbudován v roce 1856. Původně stál v Třebovské ulici a ke kostelu byl přestěhován až v druhé polovině 20. století, kdy sousoší muselo být z důvodu zhoršujícího se stavu restaurováno. Pilíř znázorňuje světce v době slávy, kde Bůh Otec i Syn vystupují jako sedící figury a Duch svatý v podobě holubice se vznáší nad jejich hlavami. Za Nejsvětější Trojici je považován Otec – stvořitel světa, Syn – vykupitel světa a Duch Svatý – posvětitel světa. Ztvárnění Nejsvětější Trojice je součástí kulturních památek každého velkého města České republiky.²⁵

Sochou umístěnou nedaleko Mírového náměstí je *socha sv. Jana Nepomuckého*, který je zobrazen téměř v životní velikosti. Světec je zobrazen v kanovnickém šatu a v rukou drží kříž a palmu. Palmová ratolest, kterou drží světec v rukou, symbolizuje smrt mučedníka. Dílo patří k rané tvorbě a je dodnes nejstarší dochovanou sochou města. Ve městě se jedná o nejstarší sochu a znalci dodnes oceňují propracované detaily této pískovcové ústecké památky.²⁶

Další sochou nacházející se přímo na Mírovém náměstí je *socha P. Marie*, umístěná v prostřední části náměstí. Socha je umístěná na vyvýšené podestě, ke které vede šest schodů. Panna Marie je zobrazena na vrcholu sloupu stojící s korintskou hlavicí s hlavami andělů. Ruce má složené na prsou a tělo má prohnuté. Na hlavě má umístěnou korunu skládající se z dvanácti hvězd. Zábradlí z kamene, které dnes obklopuje sochu, bylo podle spisů postaveno v polovině 18. století, protože hrozila brzká zkáza sochy. Takto je chráněna zejména proti nepořádným návštěvníkům a díky vyvýšení je velmi dobře viditelná ze všech koutů náměstí.²⁷

²⁴ PRAŽÁK, Václav. *Baroko východních Čech: architektura, sochařství*. Hradec Králové: Garamon, 1999. s. 56.

²⁵ NEJEDLÝ, Vratislav a ZAHRADNÍK, Pavel. *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v Pardubickém kraji*. Praha: Argo, 2008. s. 557–559.

²⁶ CIBULKA, Josef a SOKOL, Jan. *Soupis památek historických a uměleckých v okrese Lanškrounském*. Praha: Archaeologická komise, 1935. str. 239–240.

²⁷ CIBULKA, Josef a SOKOL, Jan. *Soupis památek historických a uměleckých v okrese Lanškrounském*. Praha: Archaeologická komise, 1935. str. 240.

Z období secese můžeme ve městě nalézt vilu Josefa Hernycha z roku 1906. Majitel a budovatel zdejší textilní továrny, která zaměstnávala občany města. Pan Hernych s rodinou vlastnil vilu téměř půl století. V roce 1951 musela být pronajata Ústřední radě odborů. Vila se v průběhu několika desítek let stala sídlem mnoha organizací, např. Hudební školy Jaroslava Kociána nebo církve. Samotné město se stalo vlastníkem budovy až v roce 2003. Ve štítu vily je umístěna socha sv. Floriána, který byl patronem stavebníka vily. Samotná vila nabízí návštěvníkům mnoho zajímavých cenností, které je lákají. Patří mezi ně zabroušení okenních skel v hale nebo netradiční kovový lustr.²⁸

Na konci 18. století se město rozhodlo vystavět hostinec a lázně, protože do té doby ve městě žádné takové sídlo nebylo. Lidé se mohli chodit bavit do hostince, který ležel na území dnešního Brandýsa nad Orlicí, což se tamějším obyvatelům moc nezamlouvalo. Ústecký rodák MDr. Koráb se rozhodl při lázních vybudovat z dobrovolných příspěvků i kapli. Kaple byla vestavěna roku 1812 a posvěcena byla za patrona sv. Jana Křtitele. Lázně se využívaly zejména na koupele a vedle kaple se nacházela studánka s výbornou pitnou vodou. I zde byla myšlenka pana doktora rozšířit lázně, které by mohly být velkým zdrojem příjmů do správy města. Kaple do dnešního dne stojí a představuje pro region jednu z památek barokního slohu. Lázně i zahrada, která v 19. století fungovala pro obyvatele i návštěvníky, dnes již neexistují. Při modernizaci na počátku 20. století, kdy došlo ke zřízení železniční trati z Olomouce do Prahy, byla trať zbudována právě v místě dřívějších lázní. Sochy, které byly součástí krásné zahrady u lázní, jsou dodnes rozptýleny po městě Ústí nad Orlicí a blízkém okolí.²⁹

Město Ústí nad Orlicí leží v podhůří Orlických hor a průměrná nadmořská výška města se pohybuje okolo 340 m n. m. Pohled na celé město Ústí nad Orlicí a jeho blízkého okolí nabízí *rozhledna Andrlům chlum*. Rozhledna je vysoká 49 m a položená 559 m. n. m. První rozhledna byla vybudována nad městem již v roce 1905, druhá na konci druhé světové války v roce 1943. Obě byly dřevěné, proto město na konci 20. století přešlo k vybudování telekomunikační věže, která zároveň slouží jako rozhledna. Rozhledna, nacházející se nad městem, nabízí návštěvníkům výhled na Kralický Sněžník, celé Orlického hory a Krkonoše. Na rozhlednu se je možné dostat autem po vybudované silnici nebo po značené cestě z města cestou vedenou lesem.³⁰

²⁸ MĚSTKÉ MUZEUM V ÚSTÍ NAD ORLICÍ. *Hernychova vila*. [online]. [cit. 13. 02. 2024]. Dostupný na WWW: <<https://www.muzeum-uo.cz/cz/o-muzeu/hernychova-vila>>

²⁹ ZEINER, Emanuel Karel. *Města Ústí nad Orlicí dějepisné památky*. Rychnov nad Kněžnou: Zeiner. 1880. s. 19–20.

³⁰ ROZEHNAL, Vladimír. *Města Pardubického kraje: Pardubice, Chrudim, Svitavy, Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Moravská Třebová, Hlinsko, Litomyšl, Lanškroun, Polička*. Pardubice: E-smile.cz, 2015. s. 48.

Nadšence turistiky určitě město Ústí nad Orlicí nadchne zejména svou *Křížovou cestou*, která vede až k rozhledně na Andrlově chlumu. Křížová cesta je spojena s ukřižováním Krista a nachází se na mnoha místech v České republice. Křížová cesta není rozhodně snadno zdolatelná stezka, protože převýšení je zde 230 výškových metrů na necelých dvou kilometrech. Na samotném začátku Křížové cesty najdeme *Kapli Nanebevstoupení páně*, která byla vybudována v polovině 19. století a je určena k lákání návštěvníků. Už z této kapličky je krásný pohled na město, proto je oblíbeným místem turistů i místních obyvatel. Během putování za nejvyšším bodem města je návštěvníkům také k dispozici *studánka Nad Mendrikem*, která nabízí pramenitou vodu. Během výstupu turisté mohou spatřit celkem 13 kapliček, z nichž poslední z nich zdobí obraz s názvem Snímání z kříže.³¹

3.2 Další památky orlickoústeckého regionu

Nesmíme opomenout památky města Litomyšl. Město Ústí nad Orlicí bylo po správou Litomyšle zejména v období 2. světové války. Ve městě můžeme najít mnoho kulturních památek nejvýraznějších uměleckých směrů. Do barokního slohu je zařazen *Zámecký pivovar*, který je rodištěm světového skladatele Bedřicha Smetany. Litomyšl vyniká z období baroka zejména církevními budovami, nejtypičtější z nich je *kostel Nalezení sv. Kříže*. Kostel fungoval po tři staletí jako sídlo piaristů, kteří zde zřídili školu, koleje a kostel samotný. Hlavní portál kostela zdobí sochy, které jsou alegorií Víry a Naděje. Uvnitř kostela nalezneme sochy evangelistů – Jana, Matouše, Marka a Lukáše.³²

Rotunda sv. Kateřiny z počátku 14. století, která se nachází v nedaleké České Třebové, patří mezi skvosty ústeckoorlického regionu. Nejstarší románská rotunda s podkovitou apsidou se nachází uprostřed bývalého hřbitova. Rotunda sv. Kateřiny je obohacena křížově klenutou apsidou a sklepením s kostmi. Na oltáři je umístěna soška sv. Kateřiny, jejíž původ je datován okolo roku 1520. Vznik rotundy je dodnes spjat s velkým tajemstvím a tehdejší obyvatelé si vznik významné románské památky spojovali se zázraky.³³

Mezi zajímavá výletní místa patří zejména *Hory* u České Třebové, které leží západně od města a její kaple pochází z roku 1811. Před kaplí se nachází vysoká terasa s pramenem. Místo, které bylo dlouhé roky vyhledáváno lidmi z důvodu lázeňských pobytů, funguje do dnešních dní. Hory jsou dnes využívány zejména pro konání svateb, oslav a plesů. NaHorách

³¹ SEKOTOVÁ, Věra. *Kamenné svědomí města*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 1999. s. 81–82.

³² PRAŽÁK, Václav. *Baroko východních Čech: architektura, sochařství*. Hradec Králové: Garamon, 1999. s. 58.

³³ DOSTÁL, J. *Orlické hory*. Praha: Klub československých turistů 1939. s. 156.

pobývala naše významná spisovatelka pohádek Božena Němcová. V blízkosti Hor se nachází *Poutní kaple Panny Marie*.³⁴

V polovině 18. století byl původní kostel na spadnutí a bohoslužby se zde mohly konat jen s vědomím, že zde člověk ohrožuje svůj život. O zbudování nového kostela se zasloužil snad každý občan tehdejší vesnice, protože lidé uspořádali veřejnou sbírku na opravu. Kostel pro ně sloužil zejména jako místo pro setkávání, a proto si nedokázali představit všední den bez něho. Za stavbou v původně barokním slohu stojí děkan Jan Leopold Mosbender. Ten jako duchovní správce původního kostela, v roce 1753 začal budovat kostel nový, který byl již zděný a později zasvěcený *sv. Máří Magdaleně*. Mluvíme o kostelu v nedaleké obci Řetová. Vysoká štíhlá stavba je obklopena hřbitovem s klasicistní márnicí. Kostel, jak ho známe dnes, stojí na místě, kde již dříve stál obecní kostel. Od jakého roku to však je, není dodnes známo. Obraz *sv. Máří Magdaleny*, který visí nad hlavním oltářem v kostele, pochází z poloviny 19. století. Kostely tvoří ve většině obcí regionu nedílnou součástí obecní kultury, tento kostel zmiňují nejen z důvodu ukázky barokního slohu v regionu, ale i jako dominantní stavbu, která tvoří srdce obce po mnoha staletí.³⁵

Hradů v ústeckoorlickém okrese mnoho nenajdeme. Ve většině případů se jedná pouze o zříceniny, které podobu hradů připomínají jen velmi málo. Přesto na samotném okraji okresu můžeme najít zachovalý *hrad Litice*, který se nachází v obci Litice nad Orlicí. Již samotný název obce je velice úzce spjat s městem a řekou, která je pro tento okres typická, Divokou Orlicí. Hrad je snad jedinou památkou, která do obce přivádí turisty z blízkého okolí. K hradu se dostaneme pozvolným stoupáním a ihned po příchodu k hradu můžeme spatřit zvedací most. Z brány hradu zbyla pouze spodní část, na které můžeme vidět dvojí vchod. Jeden větší, určený pro jezdce, druhý menší, který sloužil výhradně pro pěší. Nad hradem visí kamenná památná deska, která zvěstuje krále Jiřího z Poděbrad. Ten byl panovníkem v době největší slávy hradu. Hrad má obdélníkový půdorys o třech patrech. Nejvýznamnější na hradě je čtverhranná věž v pravém rohu, kterou vybudovali právě za vlády Jiřího z Poděbrad. Věž měla podle zdrojů sloužit zejména pro uložení korunovačních klenotů. Vyhlídkové patro věže bylo restaurováno v letech 1933–35, a proto se ho podařilo zachovat až do dnešních dní.³⁶

³⁴ MELICHAROVÁ, J. *Pardubicko*. Praha: STN, 1956, s. 104-105.

³⁵ DUŠEK, R. *Řetová: příspěvky k dějinám obce*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2004. s. 149–151.

³⁶ BAUER, František. *Potštýnské zátiší a výletní místa v jeho okolí*. Vlastivědná knihovna (Set servis). Helvíkovice: Set servis, 2015. s. 42–50.

4 Tradice a řemesla

Řemesla, která se v daném regionu rozvíjí, vždy souvisí s typickými znaky a přírodním bohatstvím dané oblasti. Oblast Orlickoústecka byla a dodnes je bohatá množstvím zalesněných ploch a odtud se také rozmohla práce se dřevem, která byla zdrojem obživy velké části tehdejších obyvatel. Rozvinulo se zde i mnoho dalších zajímavých řemesel, například paličkování nebo modrotisk. Z tradic se zde dodržují ve většině případů ty, které jsou známé po celé republice, přesto se zde najde několik rarit, které oblast Orlickoústecka ozvláštňují od ostatních částí republiky.

4.1 Řemesla na Orlickoústecku

Nejpodstatnější část vývoje řemesla ovlivnilo množství zalesněných ploch a obyvatelé proto žili zejména z tohoto přírodního bohatství. Od názvů jednotlivých věcí spojených se dřevem se vyvíjela nová jména, v oblasti Ústí nad Orlicí tak vzniklo jméno Smola. Nejen řemesla spojená se dřevem, ale i mnoho dalších řemesel přináší tato kapitola.³⁷

Práce se dřevem

Dřevo v minulosti sloužilo jako základní materiál pro veškeré stavby, ať už se jednalo o běžné domovy lidí, tak i kostely, obecní domy nebo školy. Dřevo se používalo téměř všude, jak na samotnou stavbu budov, tak i na vybavení interiéru. Uvnitř každého obydlí byly dřevěné výrobky tehdejších řemeslníků, jimiž byli *bednáři*, kteří vyráběli sudy nebo *brdaři*, kteří stloukali jednotlivé potřeby pro domácnost z prken, např. necky, prkna na prádlo či valchu. Dalšími byli *rouníci*, kteří vyráběli roury na vodu, což jen potvrzuje to, že snad všechno v minulosti bylo dřevěné. *Tesaři* patří mezi řemesla známá po dlouhá tisíciletí už od dob, kdy si lidé začali stavět své domovy ze dřeva. V hojném počtu byli tesaři zastoupeni v jednotlivých obcích a řemeslo si předávali z generaci na generaci. Dalšími neméně významnými řemeslníky jsou *mostníci*, *šindeláři* (šindele – ručně štípaný šindel, který pokrýval po slaměné krytině střechy), dalšími byli *plotaři*, *stolaři*. Pro práci se dřevem se nám dodnes zachoval název řemesla, *truhláři*, které se rozvinulo při výstavbě kostelů, zámků, klášterů, kde byla potřeba velká zdatnost a jistý smysl pro zručnost i výtvarné nadání. Zdobené oltáře, dveře, zповědnice, vybudovali právě truhláři. Dalšími zajímavými názvy řemesel jsou např. *pokladníci*, *lůžkaři*, *lavičníci*. To jsou všechno věci spojené s běžným životem. Další oblast souvisí zejména

³⁷ ŠPLÍCHAL, Václav a OTAVOVÁ, Marie. *Člověk a dřevo v orlickém a podorlickém kraji: Václav Šplíchal, Marie Otavová ; [foto Miloš Klinský ... et al.]*. Deštné v O.h.: Regia, 2004. s. 27.

s volným časem, kam patří výrobci hudebních nástrojů, hračkaři či výrobci lyží. V neposlední řadě do této oblasti spadají řemesla, kterými jsou *řezbáři, sochaři a betlemáři*.³⁸

Tkalcovství

Okolí města Ústí nad Orlicí je nejvíce spjato s textilní výrobou. Kořeny tohoto řemesla sahají až do 16. století. V té době Ústí nad Orlicí nemělo příznivé podmínky pro budování zemědělství, ale mohly se zde zpracovávat suroviny jako vlna nebo len. Pro město to znamenalo postupný příliv obyvatel, kteří se chtěli stát součástí tzv. pořádků. Dnes bychom pořádky nazvaly jako jistou organizaci. Řemeslníci postupně zakládali cechy, které však byly pod velkou kontrolou tehdejšího lanškrounského panství, pod které spadalo i Ústí nad Orlicí. Cech byl omezen nejen množstvím řemeslníků, kteří mohli být součástí, ale také množstvím vyrobených výrobků. Tehdejší feudálové zřídili pro ústecký cech vedení v podobě cechmistra. Ten se staral o veškerý chod celého tkalcovského cechu. Výroba plátna byla výsledným produktem těchto cechů. Jednotlivé cechy si musely zajišťovat suroviny samy. V okolních vesnicích proto fungovaly v mnoha domácnostech přadleny, které zpracovávaly len. I ty však musely za svou práci odvádět daně panovníkovi. Vesnická obydlí a jejich rodiny se zmítaly v chudobě a musely žít velice poskrovnu. Přesto jim řemeslo umožňovalo obstarat své rodiny a živobytí. Tkalcovské řemeslo se začalo vyučovat. V berní rule z roku 1654 bylo v Ústí zapsáno pouze 5 tkalců a všichni byli závislí na lanškrounském cechu, pod který spadali. Situace se začala pomalu zlepšovat až v polovině 18. století, kdy se o posun zasloužila Marie Terezie. Ta určila stejný počet příze pro celé Čechy a všechny cechy měly stejný počet nití, pásek a přaden. Situace ve městě se však nelepšila, protože doba byla doprovázena množstvím požárů, které měly vliv na fungování celého města. To semklo okolní města a jednotlivé cechy mezi sebou spolupracovaly a navzájem si byly oporou v těžkých dobách. Přesto už v tomto období byl ústecký cech druhým nejsilnějším v okolí. Až na konci 18. století se podařilo městu Ústí nad Orlicí osamostatnit, a proto nastaly změny i v řemeslné výrobě města.³⁹

Jedním z prvních, kdo žádal o povolení obchodu s bavlněným zbožím, byl Josef Hernych, který je považován za velkého průkopníka textilního průmyslu. Díky trhu, který působil i mezi jednotlivými městy, se lidé dostali více do společnosti svých sousedů a začali se realizovat výtvarně nadaní lidé. V první čtvrtině 19. století můžeme datovat první vzniklé betlémy v našem regionu. Pro výrobu takových betlémů se používalo zejména dřevo,

³⁸ ŠPLÍCHAL, Václav a OTAVOVÁ, Marie. *Člověk a dřevo v orlickém a podorlickém kraji: Václav Šplíchal, Marie Otavová ; [foto Miloš Klinský ... et al.]*. Deštné v O.h.: Regia, 2004. s. 69–185.

³⁹ SEKOTOVÁ, Věra. *Když v Ústí stavy klapávaly, psaly historii: Lnářství a počátky rozvoje bavlnářství : Historie textilu*. Z dějin města Ústí nad Orlicí. Ústí nad Orlicí: Oftis, 1994. s. 3–20.

ale také sláma. Lidé pomocí betlémů znázorňovali události, které byly součástí každodenního života. V 19. století bylo vybudováno mnoho textilních továren, protože ruční výroba byla nahrazována postupně řemeslnou výrobou. Mezi první zakladatele textilní výroby jsou považováni zejména Jan Hernych, Jindřich Jandera nebo Josef Emanuel Cibulka.⁴⁰

Hernychova vila, kterou nechal vystavět majitel textilní výroby pan Hernych, dnes již patří městu. Městské muzeum v Ústí nad Orlicí pořádá den zvaný Textilní sobota. Je pořádán vždy v závěru roku, zpravidla v listopadu, a návštěvníci si zde mohou zkusit tradiční výrobu textilií. Ti zruční si mohou odnést i vlastnoručně utkaný kobereček. Akce je spojena vždy s nějakou zajímavostí, v minulém roce to byla výroba provazů na provaznickém stroji, který byl dovezen z muzea ve Vysokém Mýtě.⁴¹

Betlémářství

První betlém byl vystaven v polovině 17. století o Vánocích v kostele sv. Kajetána na Starém Městě Pražském. Jezuité, kteří se zasloužili o betlémy i v našem regionu, šířili toto řemeslo po celé republice. Betlémy tak sloužily k rekatolizaci země a měly lidi směřovat k víře. Tento původní záměr se vcelku dařil až do doby, kdy Josef II. na konci 18. století zakázal veřejné vystavování betlémů. Proto se začala postupně rozvíjet lidová tvorba. To, že mnoho těchto úchvatných děl však vznikalo v domácím prostředí, způsobilo, že neexistuje mnoho publikací, které by shrnuly vývoj řemesla. Přesto se však objevilo několik autorů, kteří chtěli zaznamenat tradici betlémářství ve svém regionu.⁴²

Betlémářství se vyvinulo z výroby dětských hraček, ze kterých později vznikaly výzdoby ke svátku Narození Pána Ježíše Krista. I když je betlémářství považováno za jednu z největších tradic Podorlicka, přesto dnes mnoho nezjistíme o jejich původu či datu vyrobení. Většina betlémů je totiž po mnoha desetiletí kulturním i duchovním majetkem rodin a předává se z generace na generaci. Samotný název betlém pochází z německého jazyka, kde doslova znamená výjev samotného Ježíška. Samotná tradice sice má kořeny v Německu, přesto podorličtí obyvatelé dodali svým výtvorům nezaměnitelný a typický punc originality a jedinečnosti. Lidé tvořili dřevěné i papírové jesličky, které měli umístěné např. v rohu místnosti nebo byly přenosné v menší podobě. Ty byly často zasklené, čímž byly chráněny před poškozením. Podle písemných zdrojů do oblasti dnešního Orlickoústecka tradice betlémů

⁴⁰ SEKOTOVÁ, Věra. *Když v Ústí stavy klapávaly, psaly historii: Lnářství a počátky rozvoje bavlnářství : Historie textilu. Z dějin města Ústí nad Orlicí.* Ústí nad Orlicí: Oftis, 1994. s. 21–36.

⁴¹ Turistické informační centrum. *Textilní sobota.* [online]. c 2023 [cit. 31. 01. 2024]. Dostupné na WWW: <Textilní sobota. <https://ic.ustinadorlici.cz/2023/11/textilni-sobota/>>

⁴² VACLÍK, Vladimír. *Listy z kroniky českého betlémářství.* Ústí nad Orlicí: Oftis, 2012. s.7–8.

přišla z oblasti Kladska na konci 16. století. Daleko podstatnější zprávy o prvních jesličkách jsou z roku 1648, kdy se lidé z okolních obcí přišli podívat do Rokytnice i Žamberku na jesličky s vyjevením Ježíška. Jesličky, které nebyly v soukromé sbírce, se nejčastěji umisťovaly do místních far v okolí Rokytnice nad Orlicí. V Ústí nad Orlicí se tato tradice rozšířila až v 18. století. Mnozí výtvarníci pracovali s materiály, které měli zrovna k dispozici. Například z odpadové lepenky, na kterou malovali figurky z každodenního života, figurky se sakrální tematikou, zvířátka a chaloupky. Bezpochyby tito zruční obyvatelé dali osobitý ráz řemeslu a zachovali tak dodnes lidové umění pro další generace.⁴³

Betlémy se v mnoha domácnostech staví i několik dní. Nejdříve se musí sestavit lešení, které se pokryje tzv. babinou, což jsou odpadky po drhnutí lnu. Pokud lidé neměli to, používal se starý mech nebo seno. Ve středu celého betléma je umístěn chlívek, kde se narodil Ježíšek. Této části všichni betlémáři věnují mnoho času i úsilí. Svatá rodina se skládá z postav panny Marie, sv. Jozefa a jezulátka, které leží v jesličkách. Nesmí chybět ani vůl a oslíček. Před chlívkem jsou 3–4 pastýři, kterým anděl zvěstuje novinu, narození Spasitele. Velké betlémy, které mohou být o velikosti jedné místnosti, nabízejí divákům nepřeborné množství postaviček. Snad každý takový betlém obsahuje pastýře pasoucí stáda ovcí, který leží, spí, troubí na flétnu či hraje na harfu. Ze všech stran do chlívku proudí davy lidí, kteří nesou dary právě narozenému. Mezi nimi mohou být sedláci, pekaři, rybáři, myslivci, mlynáři a mnozí další. Každá postava nese vše, co může dát. Každý betlémář dodává každému betlému část sebe. Mnoho z nich sestavuje betlémy a obměňuje jednotlivé postavy, dokud neuzná, že je jeho betlém podle jeho představ. Proto i samotné sestavování betlému potřebuje velkou dávku trpělivosti a preciznosti. Papírové postavičky snadno podléhají zkáze, a proto je nutné o ně pečovat s respektem a velkou dávkou pečlivosti.⁴⁴

Tradičně od Štědrého dne do svátku Tří králů byly dny betlémů, kdy se jednotliví stavitelé betlémů scházeli a navzájem si hodnotili své betlémy. Na délce, kdy betlémy nechávaly jednotlivé domácnosti vystavené, záleželo také to, ve které místnosti byl sestaven. Pokud se jednalo o kuchyni, ihned po Novém roce byl složen, protože materiál, ze kterého byl vyroben betlém, by mohl být poničen kuchyňskými výpary. V jiných místnostech zůstával až do Hromnic. Mnoho umělců, kteří si sami betlém vyrobili, nenechali nikdy své postavičky z betlémů nikomu omalovat, proto tak často vznikala díla, která jsou jedinečná a odráží

⁴³ ZRŮBEK, Rudolf. *Vánoční jesličky: lidové umění kraje Orlických hor*. Rychnov nad Kněžnou: Okresní muzeum Orlických hor, 1999. s. 3–10.

⁴⁴ HACKENSCHMIED, Václav Zdeněk. *Ústecké betlemy*. Vyd. 2. Ústí nad Orlicí: Akademický klub Čada, 1998. s. 7–18.

osobnost každého malíře. Pořádaly se také jesličkové výstavy, kde se jednotliví umělci mohli pochlubit svou prací a zároveň se nechat inspirovat tvorbou někoho jiného. Například tvorba pana Hernycha, jehož syn později založil ve městě významnou tkalcovskou výrobu, poskytl na jednu z těchto výstav své malby, které znázorňovaly postup výroby betléma.⁴⁵

Mezi nejvýznamnější výtvarníky, kteří jsou spojeni s výrobou postaviček do betlémů, patří Jiří Knapovský, který tvořil zejména ručně malované figurky. Dalším materiálem hojně využívaným v oblasti Orlickoústecka byl papír. Výtvarníkem, který maloval postavičky na papír, byl Zdeněk Brožek. Při sčítání počtu betlémů v orlickoústeckých domácnostech v letech 1966 bylo napočítáno pouze 56 kusů. Mnoho betlémů, které byly v osobním vlastnictví rodiny, byly v průběhu několika desetiletí rozprodány. Výstavy, které se pořádají v mnoha muzeích na Orlickoústecku, jsou uskutečnitelné právě díky vlastníkům, kteří díla svých předků dodnes městům propůjčují. Mnoho z těchto betlémů však nenávratně zmizelo z našeho regionu.⁴⁶

Modrotisk

Do oblasti Podorlicka se také na počátku 19. století rozšířila výroba modrotisku. Modrotisk se rychle rozšířil i do oblasti místního venkova. Důvodů, proč modrotisk tak rychle sílil na oblibě, bylo hned několik. Ekonomicky to výrobce příliš nezatěžovalo, barva byla dlouhotrvající a estetika modrotisku přidávala na hodnotě oděvů. Dnes už se tato metoda může zdát jako zdlouhavá, ale v té době byla jednou z mála možností, jak své šaty ozvláštnit. Pokud máme shrnout jednoduše postup modrotisku, tak prvním krokem byla příprava plátna. To se muselo vyprat, usušit, naškrobit a mandlovat. Na takový textil se poté nanese pap neboli hmota ze škrobu, která měla zakrývat místa, jež měla zůstat neobarvená. Poté se látka ponoří do studené barvicí lázně, která obsahuje indigo, vápno a zelenou skalici. V dalším kroku se látka položí na vzduch, kde přírodními vlivy získá tradiční modré zbarvení. Na závěr se látka máchá a barva se zafixuje v roztoku z kyseliny sírové. Pro rychlejší tisk řemeslníci tvořili své vlastní formy. Vzory, které se tiskly na látku, byly ovlivněné dobou. Mezi nejčastější motivy patří zejména květiny, později geometrické prvky.⁴⁷

⁴⁵ HACKENSCHMIED, Václav Zdeněk. *Ústecké betlemy*. Vyd. 2. Ústí nad Orlicí: Akademický klub Čada, 1998. s. 18–22.

⁴⁶ VACLÍK, Vladimír. *Listy z kroniky českého betlemářství*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2012. s. 59–63.

⁴⁷ VONDRUŠKOVÁ, Alena a VONDRUŠKA, Vlastimil. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988. s. 72–73.

Paličkování krajek

Paličkování je jedním z významných tradičních řemesel, která dnes pomalu zanikají. V některých obdobích se tímto řemeslem zabývalo i několik tisíc žen a opět se řemeslo předávalo z generace na generaci. Pro oblast Podorlicka jsou typické vláčkové krajky z bílé bavlněné příze, které mají své místo ve Vamberku. Krajky byly natolik oblíbené, že je dováželi do mnoha oblastí republiky i dalších zemí, kterými jsou Německo, Itálie, Anglie nebo Spojené státy americké. Za období největšího rozmachu paličkování považujeme 18.–19. století.⁴⁸

Společně se začínajícím úpadkem této tradice se místní obyvatelé a pamětníci zasloužili o dochování tohoto řemesla. Vamberecká krajka se díky Klubu přátel vamberecké krajky stala součástí české kultury a dodnes si získává obdiv lidí z celého světa. Největším úspěchem za poslední roky je zapsání na seznam nemateriálních statků lidové kultury a tradic, ke kterému došlo v roce 2020. Dalším cílem je zapsat krajkářství na seznam UNESCO.⁴⁹

4.2 Tradice na Orlickoústecku

Ve velkém měřítku se zde dodržují tradice jako v ostatních částech republiky. Přesto jsem v literatuře našla pár zajímavostí, které jsou spjaté s regionem. V regionu se najdou spíše menší obce, které dodržují tradice. V těchto obcích jsou tradice dochované dodnes. Většinou díky pospolitosti zdejších lidí a pamětníků, kteří předávají tyto tradice dalším generacím.

Poutě a posvícení

V České Třebové se konalo posvícení, které se nazývalo *svatojakubská pouť*. Posvícení vzdávalo hold kostelu sv. Jakuba Většího. Ve 13. století se začala konat *Jabkancová pouť*, která v minulém roce oslavila 54. výročí od doby, kdy byla tato kulturní i společenská tradice obnovena. Akce se koná každoročně v období svátku svaté Kateřiny právě pod Rotundou sv. Kateřiny. Tradičně je tato akce doplněna vystoupeními místních kapel i místního divadelního spolku Hýbl. Jabkance, jak by mohl klamně napovídat sám název, nejsou z jablek.

⁴⁸ VONDRUŠKOVÁ, Alena a VONDRUŠKA, Vlastimil. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988. s. 86–87.

⁴⁹ *Na cestě k UNESCO: Vamberecká krajka je na seznamu zvyků a tradic*. [online]. c 2022 [cit. 2. 03 2024]. Dostupné z: <https://www.tyden.cz/rubriky/relax/ostatni/vamberecka-krajka-je-na-seznamu-zvyku-a-tradic_537587.html>

Jedná se o bramborové těsto, které je plněné tvarohem. Mnoho domácností v den, kdy se akce koná, tradičně hostí své rodiny právě touto typicky českotřebovskou pochoutkou.⁵⁰

Tradičním zvířetem, které bylo obřadně zabito při posvícení, byl v okolí Orlickoústecka kohout. Kohout je zosobněním mužské síly, odvahy a ostražitosti. Kohout byl spjat s mnoha tradičními rituály, například na masopustních občůzkách, kde bílá péra značila svobodné mladíky, kteří svádí zápasy. Ranní kokrhání také naši předci považovali za prostředek pro odehnání zlých a temných sil. Kohout byl usmrcen při těchto rituálech mečem nebo kosou a listinné památky dokazují, že tato tradice se dochovala až do devadesátých let 19. století. Krev z rituálně zabitého kohouta lidé považovali za životodárnou a plodivou sílu. Posvícení bylo spojeno zejména s průvodem a večerní zábavou v dané obci. Dnes se tato tradice dochovala v několika obcích v mnoha podobách, kdy je například kohout vyroben z kartonu a chlapci, kteří mají kuklu na hlavě, setnou hlavu pouze umělému kohoutovi. Živý kohout je pak cena pro vítěze. Kohout je také součástí průvodu, zde je umístěn na podestě z májky a je v čele celého průvodu, který prochází postupně celou obcí.⁵¹

Významná výročí regionu

Akce s názvem *Vyvalte sudy, narodil se nám Bedříšek*, pořádá město Litomyšl. Tuto osudnou větu zvolal 2. března 1824 tatínek slavného skladatele Bedřicha Smetany při jeho narození. Přesně v tento den se konaly zabijačkové hody na počest slavného rodáka, které byly spojeny s mnoha doprovodnými akcemi. Jednou z nich je komentovaná prohlídka zámeckého pivovaru nebo možnost nahlédnutí do bytu Bedřicha Smetany. Dvousté výročí skladatele bude město slavit v průběhu celého roku při mnoha kulturních akcích.⁵²

Kalendář, který vydalo město Ústí nad Orlicí pro rok 2024, je věnován ústeckému rodákovi Quidovi Tomáši Kociánovi. Výročí narození tohoto významného sochaře proběhne v roce 2025, a bude tomu 150 let. Kalendář, jak uvádí jeho autoři, je i pozvánkou na výstavu, která proběhne na jaře dalšího roku v Ústí nad Orlicí.⁵³

⁵⁰ VEČERKOVÁ, Eva. *Posvícení a hody v Čechách a na Moravě*. V Praze: Vyšehrad, 2023. s. 20.

⁵¹ VEČERKOVÁ, Eva. *Posvícení a hody v Čechách a na Moravě*. V Praze: Vyšehrad, 2023. s. 70–80.

⁵² Česká inspirace. *Vyvalte sudy, narodil se nám Bedříšek!*. [online]. c 2022 [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <<https://www.vychodni-cechy.info/aktualita/?id=43812>>

⁵³ Turistické informační centrum. *Kalendář 2024*. [online]. c 2023 [cit. 13. 04. 2024]. Dostupné z: <<https://ic.ustinadorlici.cz/2024/01/kalendar-2024/>>

Významné svátky v roce a tradice Orlickoústecka

Konec vánočních svátků je dodnes spojeno se svátkem *Tří králů*. V kostelech se na počest tohoto svátku konají mše, které mají symbolizovat vstup do nového roku. Jsou úzce spjaty s narozením Jezulátka, které po narození přišli navštívit. Stejně jako další dárci i králové mu nesli dary. Voda, křída, kadidlo, svatý olej a zlato – obrazné dary, které položili Ježíškovi k nohám jako symbol světské moci. Svěcenou vodu a křidu nosili lidé domů ke svěcení svých obydlí a s tím souvisí ztvárnění tříkrálové tradice, která je součástí každé obce. Jedná se o tři chlapce, kteří mají na sobě oblečené bílé masky králů a na hlavě mají z bílého papíru vyrobené královské koruny. V ruce pak nesou znak – papírovou kometu, která je podle tradice vedla do Betléma. Návštěva je spojená s tradičním zapsáním znaku K + M + B na dveře domu společně s datem návštěvy. Po jejich návštěvě je čas spojen zejména s obecními zábavami, plesy a svatbami. Dnes je tento svátek spojen se sbírkou, která vždy putuje potřebným lidem.⁵⁴

Období jara je spojeno s významným svátkem, kterým jsou *Velikonoce*. Svátek je nepochybně spojen s oslavami zmrtvýchvstání Krista. Velikonoční svátky jsou svátky pohyblivé, což znamená, že každý rok jsou stanoveny na jiné datum. Hod velikonoční je první neděle po prvním jarním úplňku – tj. prvním úplňku po dnu rovnodennosti. Šest týdnů před tímto datem začíná půst, který je obdobím klidu a nutnosti se připravit na svátek Velikonoc. Neděle před Velikonocemi mají své názvy. První neděle postní se nazývá *Černá* a název je spojen s černým oblečením, které ženy na znamení půstu nosily. Druhá je *Pražná*, jejíž název je odvozen od pražených zrn obilí. Další je *Kýchavná*, která je spojena se zdravím a prosbou o odehnání nemocí. Čtvrtá a zároveň poslední pojmenovaná neděle – *Družebná* je spojena se svatbami, kdy družbové chodili zvat hosty na svatbu. Šestou neděli po začátku půstu je Boží hod velikonoční, který je oslavou daných hodnot. Příprava domácností, pečení mazanců a beránků je dodnes neoddělitelnou součástí velikonočních svátků. Velikonoční pondělí je spojeno s pomlázkou, kdy kluci a pánové obcházejí jednotlivá stavení s pomlázkou upletenou z vrbového proutí a za básničku si vykoledují zdobená domácí vajíčka. I tato tradice bohužel upadá, ale pořád se v Orlickoústeckém regionu ve slušné míře dodržuje, obzvláště na vesnicích. S tímto svátkem je spojeno také mnoho výstav, například výstavu na počest Velikonoc pořádá Ústí nad Orlicí každoročně. Návštěvníci zde mohou vidět ručně malované kraslice, dekorace i výrobky místních. Další akcí pojmenovanou Pašije v Knapovci, připravilo město Ústí nad Orlicí svým občanům. Zde svým návštěvníkům připravili zhudebněný velikonoční příběh

⁵⁴ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. [Praha]: Petrklíč, 2008. s. 116–117.

Pašije, který následuje po mši svaté. Pravidelně se také v různých městech regionu pořádají velikonoční jarmarky, kde si návštěvníci mohou zakoupit ručně malované kraslice, velikonoční dekorace, košíky či ošatky.⁵⁵

Téměř zaniklé tradice spojené s Velikonocemi je „*honění Jidáše*“. Písemné záznamy z nedalekého Vysokého Mýta dokazují, že tato tradice, kdy chlapci honí některého zrzavého chlapce po vsi, se ještě v 19. století dodržovala. Jinou obdobu této tradice měla Česká Třebová, kdy chlapci volili svého jidáše tak, že přes střechy masných krámů přehazovali mlýnské palce. Kdo hodil kolo nejvýše, byl *Jidášem*. Ve Vraclavi, nedaleko Vysokého Mýta, se tato tradice dodržuje dodnes. Obcí prochází každoročně průvod s řehtačkami, který zpívá tradiční píseň. Jidáš je zde zdoben do rulíků, které jsou umotány ze lnu a hrubé části neboli pazdeří. Na hlavě má posazenou čepici.⁵⁶

Poslední duben je spjat s tradičním zvykem *pálení čarodějnic*, který je pořádán na *filipojakubskou noc*. Ke kořenům této tradice musíme hluboko do naší minulosti, protože je spjat s kulturou starých Keltů. V keltském kalendáři je posledního dubna svátek „Baltaine“, který začíná po západu slunce. Oheň je obrazným pojmenováním slunce, které je dominantou dané noci. Začínal tak nový čas a zapalovaly se posvátné ohně na počest života. Tradice, která se podařila dochovat až do dnešních dní je velice oblíbená. Lidé mají z ohně získat sílu na další rok a očistit se od zlých sil. Ve většině obcí Orlickoústecka se staví na tento den hranice ze dřeva, na jejichž vrcholu je ženská figurína, která se zapálí při západu slunce. Pálení čarodějnic je součástí každé obce a dodnes velmi zachovanou tradicí regionu. Tradice je spojená se setkáváním místních lidí a ve větších městech je pořádána často městem nebo místními spolky, například Sborem dobrovolných hasičů.⁵⁷

S tímto datem také souvisí stavění májky, které souvisí s přicházejícím jarem a je symbolem nového života a úrody. V Podorlicku se tato tradice dodržuje, ale ne v každém městě. Například Černovír, který je součástí města Ústí nad Orlicí, staví májku každý rok. Podle tradice by májku měli vystavět mládenci dané obce, což se dnes již mnoho nedodržuje. Většinou se o postavení májky starají místní spolky, nejčastěji Sbor dobrovolných hasičů. Vybírá se často co nejvyšší strom, který je zbaven kůry a postaven do centra obce k obecním úřadu či kostelu. K holému kmeni se přidává věnec, který je ovnutý chvojím s dlouhými barevnými fáborky.

⁵⁵ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. [Praha]: Petrklíč, 2008. s. 17–39.

⁵⁶ VEČERKOVÁ, Eva. *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Kulturní historie. V Praze: Vyšehrad, 2015. s. 146–148.

⁵⁷ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. [Praha]: Petrklíč, 2008. s. 44–46.

Májka často dosahuje i výšky 35 m tak, aby byla co nejvíce vidět ze vzdálenějších částí obce. Pravidelně v regionu staví májky obce Dolní Dobrouč, Záchlumí, Smržice a Zámorsk. ⁵⁸

Poslední významnou tradicí, kterou se na Orlickoústecku podařilo dochovat je Mikulášská nadílka. Tradice je spojená s osobou svatého Mikuláše, který má svátek 6. prosince. Nadílku děti dostávají v předvečer tohoto data, tedy 5. prosince. Hlavní postavou je Mikuláš, což je hodný pán s bílými dlouhými vousy, na hlavě mívá lesklou, zlatou čepici s křížem a v ruce velkou berlu. Další postavou je anděl, celý v bílém s pleteným košíkem s dárky, které má pro hodné děti. Poslední, tou nejvíce strašidelnou postavou, je čert s rachotícím řetězem. Děti přednáší básničku a tři postavy mají za úkol přesvědčit zlobivé děti o tom, aby se polepšily a obdarovat ty hodné. Děti nejčastěji dostávají ovoce, sladkosti a perníky plněné marmeládou. Dnes už v našem regionu tato známá „trojice“ neobchází každý dům, mnoho současníků s tímto „napravováním“ zlobivých dětí nesouhlasí, proto si většinou objednávají návštěvu u obce nebo zajišťují přes své známé. ⁵⁹

Nejdůležitějšími a nejkrásnějšími svátky v roce jsou bezpochyby Vánoce. Křesťanský svátek spojený s koncem roku, ve kterém by rodina měla držet pohromadě. Tradiční vánoční zvyky, kterými jsou štědrovečerní hostina, rozdávání dárků, zdobení stromečku, rozkrajování jablka nebo lití olova, se dochovaly i v oblasti Orlickoústecka. Největší dochovanou tradicí spojenou s regionem je právě betlémařství. Jak pojednává spis z konce 19. století pana Procházky: „*Betlemy Ústecké došly takové slávy, že jedna zámožná rodina ze Saska v Ústí si objednala betlém a byla náležitě spokojena. Betlemy Ústecké opravdu jsou výtvozem lidového umění – malíři jejich jsou samoukové, jinak tkalci, obuvníci, zámečníci a p. Dalo by se o nich mnoho psát.*“ ⁶⁰

Vánoční hody jsou oslavou zimního slunovratu. Oslava spojená s mnoha tradicemi, mezi nich patří pletení vánočky, o které jsou zmínky již ve spise Arnošta z Pardubic z roku 1357. Právě tento spis nám může poskytnout náhled o tom, jak dříve Vánoce probíhaly. Mezi tradiční hry patřily zejména kostky, které před Božím hodem bylo pro věřící zakázáno hrát nebo by se dopustili hříchu. V 15. století zasedali staří ke společným hrám, které trvaly do pozdních večerních hodin. Mnoho důkazů z této doby potvrzuje, že zákaz hraní v době štědrovečerní byl běžně porušován. Hraní kostek bylo oblíbenou zábavou na dlouhé zimní večery nejen o Vánocích. Štědrý večer byl považován za dobu kouzel, pověr i čarování. Věřící se účastnili

⁵⁸ VEČERKOVÁ, Eva. *Posvícení a hody v Čechách a na Moravě*. V Praze: Vyšehrad, 2023. s. 204–206.

⁵⁹ ZÍBRT, Čeněk. *Mikulášská hra: dětský Mikuláš v domácnosti*. Československý národopisný rok. Praha-Nusle: Besední pořady, [1926]. s. 5–7.

⁶⁰ PROCHÁZKA, Karel. *O betlemech: kulturně-historická studie se zvláštním zřetelem k zemím koruny sv. Václavské a uherskému Slovensku*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2011. s. 55.

návštěvy kostela, který byl opojen kouzlem vánočních melodií. Tradičním zvykem bylo také vykuřování obydlí i chlívů kadidlem. S minulostí se pojí mnoho zvyků, které jsou dnes už přežitkem. Například na Štědrý večer mladé dívky nosily dříví. Dívky si vzaly několik polínek a poté je spočítaly. Pokud měly sudý počet, dívka brzy vdá, pokud lichý počet, má dívka naději, že se příští rok vdá. Nebo dívky byly skloněny nad studnou a čekaly až tam spatří svého budoucího manžela.⁶¹

5 Veřejná správa Orlickoústecka

Každá obec má pravomoci, aby mohla obhospodařovat svou přidělenou část území. Samozřejmě musí spravovat pozemky, obecní či městský majetek podle určitých norem. Tato kapitola se věnuje základnímu přehledu úřadů, se kterými se žáci během své dospělosti mohou setkat. Ústí nad Orlicí je okresní město, proto zde bude většina úřadů, které jsem se rozhodla do své práce zařadit. Rozhodla jsem se pro zřetelné oddělení úřadů pod správou města a úřadů pod správou okresu. Pro úřady pod správou města jsem zvolila v kapitole město Česká Třebová.

5.1 Něco málo z historie správy města

Ústí nad Orlicí o správě města má data až od počátku 16. století, protože dřívější písemné památky byly zničeny požárem na konci 15. století. Písemné spisy, které nám nastiňují průběh samosprávy města, se nachází spíše ve státních či církevních zdrojích. Z druhé poloviny 16. století jsou dochované zprávy o fungování města. Představitelé města, kterých bylo 12, se nazývali konšelé. Měli na starosti zejména ekonomickou správu města a střídali se ve své funkci po měsíci. V 17. století už na konšely dohlížel rychtář, jehož funkce je srovnatelná s funkcí dnešního starosty obce. Podle písemných zdrojů do poloviny 18. století správa města byla stabilní a bez větších výkyvů fungovala.⁶²

Až do 18. století však správa města neměla vlastní budovu, která by byla přímo určena k její činnosti. Rychtář musel svou funkci vykonávat z vlastního domu, proto se město rozhodlo ke stavbě radnice. Tu musel posvětit panovník města a radnice měla sloužit nejen jako místo

⁶¹ ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prostonárodní pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk*. Praha: Jos. R. Vilímeck, 1889. s. 254–259.

⁶² *Z minulosti přes přítomnost do budoucnosti: městská radnice Ústí nad Orlicí 1723–2023*. [Ústí nad Orlicí]: město Ústí nad Orlicí, 2023. s. 6–7.

pro vykonávání funkce pověřených osob, ale také za účelem představení moci. Stala se tak důležitou hodnotou města Ústí nad Orlicí.⁶³

V 18. století po požáru, který zničil radnici i mnoho hodnotných věcí, např. městské pečetidlo nebo úřední městské knihy, se dostalo město do finančních problémů a muselo přejít pod správu státu. Město přešlo do podoby poddanského města. S tím byla spojena funkce vrchnostenského rychtáře, který zastupoval město před panovníkem.⁶⁴

Správa města se výrazně proměnila po reformě státní správy v polovině 19. století, díky které byl ve městě zřízen okresní soud. Města se přestala dělit na královská a poddanská až v roce 1849. Města se tím stala samosprávnými obcemi. Kompetence obcí byly jasně definované a daná obec musela poskytovat svým občanům služby veřejné správy. Ať už se jednalo o správu obecního majetku, zajišťování veřejného pořádku, stavebních záležitostí nebo o dodržování norem od státu, do kterých patřilo zejména místní školství, silnice nebo sociální záležitosti. První obecní volby do zastupitelstva se uskutečnily v roce 1850. Zastupitelstvo však nebylo stanoveno prozatímně, proto zde zvolení zástupci setrvali až do své smrti. Další zástupci byli voleni rozhodnutím státu, nikoli svobodnými volbami.⁶⁵

Minulé století bylo poznamenáno zejména válečnými konflikty. I zde byla nejsilnější stranou v době mezi válkami strana národně socialistická. Ke správě města byly připojeny v roce 1924 Hylváty, které patřily pod správu Sudet, na rozdíl od města Ústí nad Orlicí, které patřilo do Protektorátu Čechy a Morava. Městská zastupitelstva byla v roce 1941 rozpuštěna úplně a město spravoval vládní komisař s jeho zástupci, kteří pocházeli z nedaleké České Třebové. Před koncem druhé světové války byly zřízeny národní výbory na úrovni městské samosprávy. Ty se skládaly z určitého počtu poslanců. V roce 1948 volební právo sice bylo v nezměněné podobě, ale neúčast na volbách byla pokutována. V 2. polovině 20. století bylo pod správu města připojeno ihned několik dalších obcí, například Dolní Libchavy, Černovír nebo Knapovec. Po převratu v roce 1989 došlo ke zrušení národních výborů. O rok později vznikly okresní úřady, které ale po vyhláše zákona č. 147/2000 Sb. byly zrušeny jako nejnižší články státní správy.⁶⁶

⁶³ RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha: Libri, 2005. s. 230.

⁶⁴ MACKOVÁ, Marie a SEKOTOVÁ, Věra. *Ústecká radnice a městské dějiny (od feudalismu k novodobé společnosti)*. Ústí nad Orlicí: Městský úřad, 1998. s. 25–27.

⁶⁵ *Z minulosti přes přítomnost do budoucnosti: městská radnice Ústí nad Orlicí 1723-2023*. [Ústí nad Orlicí]: město Ústí nad Orlicí, 2023. s. 10–13.

⁶⁶ MACKOVÁ, Marie a SEKOTOVÁ, Věra. *Ústecká radnice a městské dějiny (od feudalismu k novodobé společnosti)*. Ústí nad Orlicí: Městský úřad, 1998. s. 13–17.

Obce a kraje jsou stabilní prvky veřejné správy. Okresy a okresní úřady dokázaly plnit svou funkci od roku 1990 do konce roku 2022, kdy byly zrušeny. Po roce 1989 fungovaly okresy pouze jako jednotky regionální správy. Přednosta, který byl v čele okresního úřadu, společně s okresním shromážděním pouze určoval rozdělení finančních dotací pro jednotlivé obce okresu. Důležitou činností byl také dohled nad veřejnou správou jednotlivých obcí. Už v původním návrhu bylo, že okresy budou pouze dočasným řešením kontroly veřejné správy jednotlivých obcí. Poté jejich kompetence přejdou na tzv. obec s rozšířenou působností. Ty jsou jistým mezistupněm mezi krajskými a obecními úřady zejména pro obce, které jsou malé nejen svou rozlohou, ale i počtem obyvatel, a proto patří pod správu většího města. Ústí nad Orlicí jako obec s rozšířenou působností funguje pro dalších 15 obcí – České Libchavy, Dlouhá Třebová, Dolní Dobrouč, Hnátnice, Hrádek, Jehnědí, Libchavy, Orlické Podhůří, Řetová, Řetůvka, Sopotnice, Sudislav nad Orlicí, Velká Skrovnice a Voděrady.⁶⁷

5.2 Úřady v Ústí nad Orlicí neboli úřady pod správou okresů

Okresní úřady již sice neexistují, přesto na úrovni okresů nalezneme úřady, které nenalezneme v každém městě. Každý občan v průběhu života s těmito institucemi přijde do kontaktu a v této kapitole se seznámíme s těmi, které jako občan regionu nalezneme pouze zde, ve městě Ústí nad Orlicí.

Finanční úřad

Finanční úřad v Ústí nad Orlicí patří pod správu krajského finančního úřadu v Pardubicích. Mezi hlavní správu tohoto úřadu patří zejména správa daní, mezi které patří daň silniční, dědická, daň z nabytí nemovitostí, daň z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob a mnoho dalších. Z toho vyplývá, že každý majitel nemovitosti musí zaplatit každoročně daň z nemovitosti podle daného sazebníku. Nejčastější forma placení probíhá bezhotovostním způsobem pomocí bankovního převodu. Mezi další povinnosti takového finančního úřadu patří například evidence a příjem podání přiznání k dani – z nemovitosti, z přidané hodnoty nebo z příjmu fyzických osob. Mezi další činnosti finančního úřadu patří i vymáhání daňových nedoplatků či vykonávání daňových exekucí.⁶⁸

⁶⁷ VODIČKA, Karel a CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003. s. 296–298.

⁶⁸ LEPŠÍKOVÁ, Eva. *Finanční zpravodaj* [online]. Praha: Ministerstvo financí. c 2022 [cit. 2024-03-16]. ISSN 2464-5540. Dostupné z: chrome-

Katastrální úřad

Dalším úřadem, který není v každém městě, je úřad katastrální. Úřad, který spravuje Katastr nemovitostí České republiky, se nachází v Ústí nad Orlicí. Mezi hlavní činnosti tohoto úřadu patří obnova katastrálních dat v případě jakýkoliv změn, např. stavba domu, výstavba nové městské budovy nebo výstavba nové silnice. Zapisuje také nové vlastníky nemovitostí do své evidence nebo schvaluje změny hranic katastrálního území. Běžný občan nejčastěji tento úřad potřebuje k zapsání své osoby jako majitele nemovitosti nebo při podání jakékoliv změny v katastru nemovitostí, u kterých je majitelem. Nahlížení do katastru nemovitostí je dnes pro všechny majitele k dispozici on-line. Je nutné znát pouze název / kód dané obce, kde se nemovitost nachází a název / kód katastrálního území. ⁶⁹

Okresní soud

Nejnižším článkem českého soudního systému je soudy okresní. Ty rozhodují ve věcech týkajících se občanů, kteří jsou trvalými obyvateli daného okresu. Okresní soud v Ústí nad Orlicí se skládá z předsedy okresního soudu, místopředsedy okresního soudu a dalších správních osob mezi něž patří například ředitelka správy soudu nebo bezpečnostní ředitelka. Každá tato funkce má předem určenou náplň práce. Okresní soud řeší nejčastěji věci trestní povahy, soudní věci pro mládež a občanskoprávní spory. Okres je rozdělen na sedm obvodů – Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Česká Třebová, Lanškroun, Choceň a Žamberk, Letohrad a Brandýs nad Orlicí a Jablonné nad Orlicí a Králíky. Ke každému městu spadají obce, které jsou pod jeho správou. ⁷⁰

5.3 Základní části každého městského úřadu

Ve vedení města je starosta společně se místostarostou. Jejich činnost je spojena zejména s reprezentováním města a také se pravidelně účastní veřejných městských akcí. Součástí bývá také tajemník úřadu, který vykonává činnosti předložené zastupitelstvem nebo obecní radou. Nejdůležitějším orgánem je zastupitelstvo, které je volené v přímých, tajných a rovných volbách. Počet členů zastupitelstva se odvíjí od velikosti daného města či dané obce. Dalším orgánem je rada obce, která je pouze ve městech, která mají více než 15 členů zastupitelstva

extension://efaidnbmnnnibpajpcgclefindmkaj/https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Financni-zpravodaj_2021-c-40.pdf

⁶⁹ Státní práva zeměměřictví a katastru. *Katastrální úřad*. [online]. c 2023. [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.cuzk.cz/Urady/Katastralni-urady/Katastralni-urady.aspx>>

⁷⁰ Okresní soud v Ústí nad Orlicí. *Rozvrh práce 2024*. [online]. c 2023. [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcgclefindmkaj/https://justice.cz/documents/d/okresni-soud-v-usti-nad-orlici/rp-2024_se-zmenou_2-pdf-1>

a celkový počet nesmí přesáhnout třetinu zastupitelstva. Jedná se o výkonný orgán obce. Do jednotlivých odborů jsou vždy jmenováni vedoucí odborů a poté jednotliví pracovníci, kteří mají vždy definovanou funkci, kterou mají ve své správě.⁷¹

Odbor dopravy

Odbor dopravy funguje v každém městě orlickoústeckého okresu. Mezi nejčastější činnosti patří zejména evidence vozidel a vydávání řidičských průkazů. Evidence zahrnuje i správní agendy k získání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Stará se také o zabezpečení řádného stavu pozemních komunikací. Řeší přestupky řidičů a zabývá se činností autoškoly. Vede registr řidičů a vydává speciální značení vozidel. Vyřazuje vozidla, která z důvodu svého stavu již nemohou být používána. V neposlední řadě má na starosti správu komunikací, které jsou ve správě obcí s rozšířenou působností.⁷²

Odbor správních agend a obecní živnostenský úřad

Odbor správních agend zajišťuje evidenci obyvatel, pod kterou patří celková evidence obyvatel daného města a jejich rodných čísel. Dále řeší žádosti o změně místa trvalého pobytu, přihlašuje obyvatele k trvalému pobytu. Do svého registru zařazuje nová čísla popisná, např. při stavbě nového domu nebo nově pojmenované ulice. To vše zajišťuje nejen v daném městě, ale i u obcí, které mají ve své správě. Vydává občanské průkazy a cestovní doklady. Součástí je matrika, která shromažďuje údaje každého občana spojené s narozením, uzavřením manželství či úmrtím. Živnostenský úřad nejčastěji plní u občanů města a správních obcí základní evidenci živnostníků.⁷³

Odbor výstavby

Odbor spadající pod stavební úřad vydává vše týkající se výstavby nového domu či nové stavby. Mezi činnosti odboru patří vydání stavebního povolení, které je nutné mít před zahájením stavby. Dále kolaudační uděluje souhlas, ověřuje dokumentace skutečného provedení stavby a poskytuje souhlas s užíváním nebo odstraněním stavby. Dalšími činnostmi

⁷¹ VODIČKA, Karel a CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál, 2003. s. 287–288.

⁷² MAREŠ, Jiří. *Informace k zákonu č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW.: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ceska-trebova.cz/assets/File.ashx?id_org=2175&id_dokumenty=39940

⁷³ Lanškroun. *Odbor správních agend a obecní živnostenský úřad*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW.: <https://www.lanskroun.eu/odbor%2Dspravnich%2Dagend%2Da%2Dobecni%2Dzivnostensky%2Durad/os-1010/p1=1172>

jsou vydávání popisných čísel pro budovy města a uzavírání smluv, např. při pronájmu městské nemovitosti fyzickým nebo právnickým osobám. I zde má vždy příslušný městský úřad uveden seznam, u kterých obcí jsou schopni tuto službu zajistit.⁷⁴

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví

Jedná se o odbor, který může být také v každém městě pojmenován trochu odlišně a může být spojen s dalším odborem. Jak už napovídá sám název, nejčastěji odbor působí v oblasti právní ochrany dětí, náhradní rodinné péče a opatrovnictví nezletilých. Součástí může být také služba pěstounské péče, sociální péče, která se může týkat péče o seniory. Odbor úzce spolupracuje s místními školami, kde by měl být schopen pomoci v případě podezření zanedbání péče. Odbor také velmi často zpracovává plány sociálních služeb, který předkládá kraji. Spolupracuje také často s místními organizacemi v sociální sféře – domov seniorů, pečovatelská služba nebo týdenní stacionář.⁷⁵

Odbor rozvoje, majetku města a školství

Odbor je důležitý zejména pro občany, kteří mají pronajatý městský byt. Odbor zajišťuje údržbu, revize a plánování oprav těchto nemovitostí, ale i nemovitostí, které jsou ve správě města, např. kulturní centra, základní školy, nemocniční budovy apod. Na starosti má také plány dlouhodobých investic. Zpracovává jednotlivé investice a vede jejich agendu. Cílem tohoto odboru je neustálé zlepšování města jako celku a obcí, které má ve své správě.⁷⁶

Elektronická podatelna

Pro zajišťování písemností mezi úřadem a veřejnými institucemi funguje na každém městském úřadu podatelna. Podatelna je otevřena často po celou dobu úředních hodin a občan zde může odeslat písemnosti pro komunikaci se soudem nebo jinými úřady. Často je podatelna spojená se službou tisku listin nebo možností svázání práce. Občan města na podatelně může podat žádost o přidělení nebo opravu městského bytu. Evidují také veškerou poštovní korespondenci městského úřadu. Vzhledem k tomu, že je podatelna často v přízemí městského úřadu, může sloužit jako informační centrum, které slouží pro všechny návštěvníky města.

⁷⁴ Město Choceň. *Základní informace*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.chocen.cz/zakladni%2Dinformace/ms-24287/p1=24287>>

⁷⁵ Vysoké Mýto. *Odbor sociálních věcí a zdravotnictví*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.vysoke-myto.cz/mestsky-urad/vysoke-myto/organizacni-struktura/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/>>

⁷⁶ MAREŠ, Jirí. *Informace k zákonu č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW.: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.ceska-trebova.cz/assets/File.ashx?id_org=2175&id_dokumenty=39940

II PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části nalezneme přípravy na vyučovací hodiny, vytvořené pracovní listy a reflexe na hodiny, ve kterých byly přípravy realizovány. Praktická část obsahuje přípravy na hodiny výchovy k občanství, dějepisu a českého jazyka, protože mým druhým studovaným oborem je právě český jazyk.

6 Významné osobnosti orlickoústeckého regionu 1

<u>Tematický okruh-téma:</u> Region a vlast–Regionální zvláštnosti	<u>Třída:</u> 6. –7. ročník <u>Časová dotace vyuč. hodiny:</u> 1 vyuč. hodina
<u>Průřezová témata:</u> Multikulturní výchova	<u>Mezipředmětové vztahy:</u> dějepis, zeměpis, český jazyk
<u>Pomůcky:</u> projektor, kartičky s významnými osobnostmi, mobilní telefon	
<u>Cíle vyučovací hodiny:</u> vědomosti: Žák vyjmenuje nejdůležitější osobnosti ústeckoorlického regionu. dovednosti: Žák vybere z textu klíčové informace a shrne je ústně. postoje: Žák vyjádří svůj názor na dané téma a uvede důvody, proč je nutné znát a připomínat si významné osobnosti našeho regionu. očekávané výstupy: VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám VO-9-1-01 objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání VO-9-1-02 rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu klíčové kompetence: <ul style="list-style-type: none">• Kompetence k učení: Žák vyhledá v textu klíčové informace a třídí podstatné informace od méně důležitých.• Kompetence komunikativní: Žák aktivně komunikuje se svými spolužáky a společně na základě argumentů hledají správné řešení úkolu.• Kompetence občanské: Žák si buduje úctu k významným osobnostem regionu.• Kompetence pracovní: Žák si rozloží plnění úkolu tak, aby vše včas stihl a buduje si správné pracovní návyky.• Kompetence digitální: Žák vyhledá na internetu podstatné informace, které potřebuje doplnit do textu.	

Organizační forma výuky: Skupinová výuka – žáci jsou rozděleny do skupin, které se pomocí připravených materiálů sebevzdělávají.	
Výuková metoda: metoda slovní – Žáci pracují s textem. metoda názorně-demonstrační – Žáci pracují s obrazem.	
Obsah: Učivo – Významné osobnosti ústeckoorlického regionu. pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát) – významná osobnost, nadání k určité činnosti, oblasti, do kterých dělíme významné osobnosti pojmy nové (souvisí s obsahem učiva) – konkrétní jména významných osobností, století, ve kterém se proslavili, oblast, ze které pochází.	
Scénář hodiny činnost učitele a činnost žáka	Přibližná minutová dotace
<p>I. Úvod (organizace, opakování, zkoušení, motivace, seznámení s cílem hodiny)</p> <p>S žáky se přivítám a poté přejdeme k úvodu dnešní hodiny. Žákům položím následující otázky a pobavíme se krátce o významných osobnostech v obecném pojetí:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Kdo je to podle vás významná osobnost a jak bychom takovou osobnost definovali?</i> <p>Návrhy odpovědí: Významná osobnost je taková osoba, která je populární a lidé o ní vědí. / Významná osobnost je někdo, kdo má talent ke sportu nebo hudbě.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Ve kterých oblastech může významná osobnost vynikat, tak aby se stala významnou osobností?</i> <p>Návrhy odpovědí: ve sportu, v umění, v psaní, v hudbě, v politice, v módě, ...</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Myslíte si, že je důležité si připomínat významné osobnosti z historie?</i> <p>Návrhy odpovědí: Nemyslím si, že je to důležité, protože historie mě nezajímá. / Myslím si, že je důležité si připomínat osobnosti z naší historie, protože ovlivnili naši zemi. / Důležité to musí být, když se to učíme v dějepisu.</p> <p>Žákům poděkuji za jejich názory. Uvedu dnešní hodinu s tím, že se seznámíme s významnými osobnostmi našeho regionu a jejich činy, díky kterým se zapsali do historie.</p> <p>S žáky si ještě upřesníme, jak se nazývá „náš“ region a jaká města do něho spadají.</p>	10 minut
<p>II. Hlavní část (expoziční, fixace, aplikace)</p> <p>Žáci se rozlosují podle čísel do skupin po 4-5 žácích. Lavice si uspořádají tak, aby měli dostatek prostoru pro svou práci (nejlépe 2 lavice přisunuté k sobě a dostatek místa okolo, aby se všichni ze skupiny pohybovat okolo stolu).</p>	

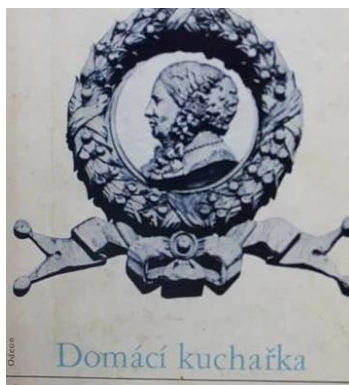
<p>Každý z žáků si vezme ke své skupině pouze mobilní telefon. Každá skupina dostane k dispozici obálku, která obsahuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 8 fotografií významných osobností, • 8 jednoduchých piktogramů/obrázků, které poukazují na to, čím se daná významná osobnost zasloužila v našem regionu, • 8 krátkých textů, které představují danou osobnost. <p>Nejprve se pokusí podle svých znalostí a vlastní intuice rozřadit tyto osobnosti. Ke každé fotografii přiřadí piktogram/obrázek a text, který popisuje osobnost. Na práci budou mít přibližně 10 minut.</p> <p>Po dokončení vždy jeden ze skupiny vyfotí jejich řešení na mobilní telefon a poté řešení pošlou do osobní komunikace na MS Teams do soukromé zprávy.</p> <p>(pozn. Můžeme tím získat jako učitelé informace, jestli žáci mají alespoň tušení o některé významné osobnosti našeho regionu. Druhým důvodem je, že se žáci budou moci zpětně podívat na to, jak znali významné osobnosti regionu.)</p> <p>Poté budou moci všichni ze skupiny použít své vlastní mobilní telefony a upravit své řešení již podle informací, které naleznou na internetu.</p> <p>Po dokončení opět jeden z žáků skupiny vyfotí řešení a pošle do zprávy na MS Teams správnost řešení.</p> <p>(Pozn. Žáci by měli mít správné řešení, protože mohli pracovat s internetem. Pokud nebudou mít po použití internetu i tak vše správně, pro učitele to může být informace, jak dokáží žáci vyhledávat informace na internetu.)</p>	<p>25 minut</p>
<p><i>III. Závěr (zápis, zadání domácího úkolu, zhodnocení hodiny)</i></p> <p>Společně s žáky si řekneme správné řešení. Každá skupina vždy uvede svým spolužákům jednu osobnost společně s fotografií. Pokud nějaká skupina bude mít ještě něco chybně, má možnost si kartičky opravit při společné kontrole.</p> <p>Na konci hodiny si skupiny, které chybovali, mohou vyfotit správné řešení, protože na to navážeme další hodinu.</p> <p>S žáky si v závěru shrneme, o jakých významných osobnostech jsme se dnes dozvěděli a čím se zasloužili.</p>	<p>15 minut</p>

Na konci hodiny každý žák uvede jméno osobnosti, o které slyšel/a poprvé v dnešní hodině.
Žákům poděkuji za jejich práci a poprosím je o odevzdání kartiček.

6.1 Příloha – kartičky významných osobností

Magdaléna Dobromila
Rettigová
(*1785–†1845)

Významná autorka kuchařek a povídek pro mladé hospodyně. Učila ve svých knihách, jak se starat o domácnost a běžné domácí práce. Autorka se sice v ústeckoorlickém okrese nenarodila, ale po svatbě se sem přistěhovala se svým manželem a okolí Ústí nad Orlicí ji naprosto uchvátilo. Zapojovala se také prostřednictvím svých povídek do buditecké činnosti národního obrození.

Karel Jaromír Erben
(*1811–†1870)

Autor je znám zejména jako sběratel ústní lidové tvorby. V dobách, kdy si lidé příběhy předávali pouze ústně a knihu nikdo doma neměl, tento spisovatel jejich příběhy sbíral a zapisoval pro další generace. Nejvíce se věnoval sběru pohádek. Sice na Orlickoústecku nikdy nežil, byl zde pouze na pobytu. Zdejší příroda ho ale natolik nadchla, že jedna z básní ze sbírky Kytice, má kořeny právě v našem okolí.

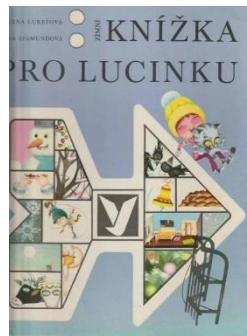
Jaroslav Kocian
(*1883 – †1950)

Nejvíce spojovanou osobností s městem Ústí nad Orlicí je houslový virtuos, který se díky interpretacím světových skladatelů dostal na pozici světově uznávaných skladatelů. Od roku 1959 se pořádá na jeho počest soutěž pro mladé nadějně houslisty. Dodnes se město snaží podporovat mladé houslové hráče. Po slavném virtuosovi se jmenuje i zdejší Základní umělecká škola.

Milena Lukešová
(*1922 – †2008)

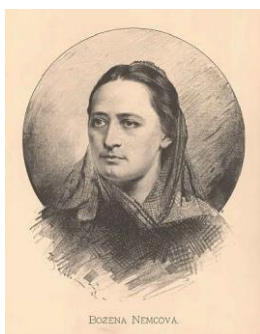
Rodačka z nedaleké Chocně se proslavila zejména knihami pro děti a mládež. Psala nejen prózu, ale také poezii a snažila se, aby se děti setkávaly s texty již v útlém věku. Psala i leporela pro nejmenší děti. Velkou část života strávila v Litomyšli a působila v časopisech, které vznikaly pro nejmenší čtenáře. Patří mezi ně *Mateřídouška* nebo *Sluníčko*.

Madeleine Albrightová
(*1937 – †2022)

Americká diplomatka, která je dodnes známá na celosvětové úrovni, má kořeny právě v našem regionu. Její tatínek se narodil v Letohradě, ale z politických důvodů musel v roce 1948 zemi opustit a emigroval právě do USA. Historicky první žena, která zastávala v době působení amerického prezidenta Billa Clintona funkci ministryně zahraničí, se narodila v našem regionu.

Božena Němcová
(*1820 – †1862)

Město Česká Třebová si dodnes připomíná návštěvu této významné české spisovatelky. Spisovatelka byla na lázeňském pobytu Na Horách, které dříve sloužilo k léčebným účelům. Dnes je již toto místo využíváno na svatby či plesy. Pobyt známé české spisovatelky je zaznamenán na budově v podobě pamětní desky. Mezi její neznámější díla patří *Babička*, *Divá Bára* a její pohádky *Sedmero krkavců* nebo *Čert a Káča*.

Gustav Habrman
(*1864 – †1932)

Českotřebovský rodák, který se stal významnou osobností zejména v politice. Byl ministrem sociálních věcí 1. republiky a celý život se snažil své rodné město Česká Třebová nejen navštěvovat, ale i rozvíjet. Zasloužil se o rozvoj místního gymnázia, které v širokém okolí patřilo mezi nejoblíbenější. Dnes je po rodákovi ve městě pojmenovaná ulice, základní a střední odborná škola.

Roman Šebrle
(*1974 – dodnes)

Ve městě Lanškroun se narodil jeden z nejznámějších českých novodobých desetibojařů. Získal několikrát zlatou medaili na mistrovství Evropy i mistrovství světa. Dnes už se sportu věnuje jen rekreačně. Na jeho počest jeho rodné město pojmenovalo nově vybudovaný místní atletický stadion. V posledních letech působí ve zpravodajské činnosti, kde uvádí hlavní zprávy televize Prima.

Reflexe vyučovací hodiny

Přípravu jsem použila v 6. ročníku. Žáci na počátku hodiny odpovídali a aktivně se hlásili. Problém nastal v momentě, kdy se žáci losovali do skupin, někteří žáci byli ve skupině se spolužákem, se kterým nechtěli být. Mnoho žáků však ochotně přijalo svou skupinu, ale byli tu i tací, co odmítali spolupracovat. Žáky jsem požádala o chvílku pozornosti a snažila jsem se jim vysvětlit, jak je spolupráce důležitá a jak se musí naučit spolupracovat s kýmkoli. Ujistila jsem je také, že v případě, že kdokoli ze skupinky bude jejich společnou práci kazit, jsem tu k dispozici. Některým sice trvalo, než se do práce se svou skupinou vložili, ale v průběhu mohu říci, že se zapojili všichni.

Celkem žáci vytvořili 6 skupinek a vysvětlila jim, co bude jejich prací. U dvou skupin jsem musela zopakovat práci, protože k sobě přiřazovali jen kartičku s fotografií významné osobnosti a text. Žáci byli velice soutěživí a každá skupinka se snažila přemýšlet nad danými osobnostmi tak, aby dobře poskládali přehled správně bez pomoci internetu. Po uplynutí času mi skupiny poskládané foto poslali a dvěma skupinkám se podařilo poskládat většinu správně, přesto jsem nechala všechny skupinky, aby si vzaly mobilní telefony a svá tvrzení si zkontrolovali. S mobilními telefony poté práci zvládly správně všechny skupiny. Stejně jsme si v závěru společně prošli správné řešení, aby žáci mohli příští hodinu na tuto práci navázat.

Závěr hodiny jsem musela zkrátit, protože zazvonilo na přestávku. Nestihla jsem se všech žáků zeptat, které jméno slyšeli dnes poprvé. Cíl hodiny byl splněn, i když příště bych si více hlídala čas, hodina rychle utekla a mrzelo mě, že jsem neměla v závěru ještě 3 minuty navíc.

7 Významné osobnosti orlickoústeckého regionu 2

<p><u>Tematický okruh-téma:</u> Region a vlast-Regionální zvláštnosti</p>	<p><u>Třída:</u> 6. ročník <u>Časová dotace vyuč. hodiny:</u> 1 vyuč. hodina/týden</p>
<p><u>Průřezová témata:</u> Multikulturní výchova</p>	<p><u>Mezipředmětové vztahy:</u> dějepis, zeměpis, český jazyk</p>
<p><u>Pomůcky:</u> projektor, kartičky s významnými osobnostmi, psací potřeby, pracovní list</p>	
<p><u>Cíle vyučovací hodiny:</u> vědomosti: Žák vyjmenuje nejdůležitější osobnosti ústeckoorlického regionu. dovednosti: Žák vybere z textu klíčové informace a stručně je zapíše do tabulky. postoje: Žák vyjádří svůj názor na dané téma a uvede důvody, proč je nutné znát a připomínat si významné osobnosti našeho regionu.</p> <p>očekávané výstupy: VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám VO-9-1-01 objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání VO-9-1-02 rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu</p> <p>klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetence k učení: Žák vyhledá v textu klíčové informace a třídí podstatné informace od méně důležitých. • Kompetence komunikativní: Žák aktivně komunikuje se svými spolužáky a společně vybírají nejdůležitější informace a formulují je do pracovní listu. • Kompetence občanské: Žák si buduje úctu k významným osobnostem regionu. • Kompetence pracovní: Žák si rozloží plnění úkolu tak, aby vše včas stihl a buduje si správné pracovní návyky. • Kompetence digitální–Žák vyhledá na internetu podstatné informace, které potřebuje doplnit do textu. 	
<p><u>Organizační forma výuky:</u> Skupinová výuka – žáci jsou rozděleny do skupin, které se pomocí připravených materiálů sebevzdělávají.</p>	
<p><u>Výuková metoda:</u> metoda slovní – Žáci pracují s textem. metoda názorně-demonstrační – Žáci pracují s obrazem.</p>	
<p><u>Obsah:</u> Učivo – Významné osobnosti ústeckoorlického regionu. pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát) – významná osobnost, nadání k určité činnosti pojmy nové (souvisí s obsahem učiva) – konkrétní jména významných osobností, století, ve kterém se proslavili a oblast, ve které působili.</p>	

Scénář hodiny činnost učitele a činnost žáka	Přibližná dotace minutová
<p>IV. Úvod (organizace, opakování, zkoušení, motivace, seznámení s cílem hodiny)</p> <p>S žáky se přivítám a poprosím je, aby si vzpomněli každý na osobnost, o které jsme se bavili v minulé vyučovací hodině. Každý z žáků řekne jméno jedné významné osobnosti, co si o ni pamatuje a proč ho tato osobnost zaujala. Pokud někdo se spolužáků, chtěl říct stejné jméno, mohou se navzájem doplnit v informacích týkajících se dané významné osobnosti.</p> <p>Zjistíme tak, co si z minulé hodiny žáci pamatují a zda jsou schopni dát dohromady veškeré osobnosti, o kterých se minulou hodinu mluvili. Zároveň opakování může sloužit k upevnění znalostí a zopakování pro ty žáky, kteří v minulé hodiny byli nepřítomni.</p>	10 minut
<p>V. Hlavní část (expozice, fixace, aplikace)</p> <p>Žáci si poté opět vytvoří skupiny, ve kterých pracovali minulou hodinu. Každá skupina se pokusí během 3 minut složit správně k sobě informace o jednotlivých osobnostech.</p> <p>Poté každý z žáků dostane pracovní list, který bude sloužit jako jednoduchý přehled o osobnostech našeho regionu. Z krátkého představení jednotlivých osob budou muset vybrat klíčové informace o osobnostech a zaznamenat si je do pracovního listu.</p> <p>Pozn. Tabulku žákům také můžeme dát v elektronické podobě a mohou ji vyplnit ve MS Word za pomoci školních notebooků/počítačů.</p> <p>Dále žáci budou pracovat opět s mobilními telefony nebo školními notebooky. O každé z těchto osobností budou mít za úkol najít jednu informaci, která je pro ně zajímavá a uvedou zdroj této informace. Pomocí toho si upevní zvyk uvádět do svých prací zdroj, odkud čerpali.</p> <p>(Možnosti řešení: Gustav Habrman byl v kontaktu s T. G. Masarykem. Po Gustavu Habrmanovi se také jmenuje i náměstí v Plzni. Zdroj: vlada.gov.cz)</p> <p>Na výběru klíčových informací bude záležet na domluvě každé skupiny. Ke každé osobnosti by měli vybrat dvě nejdůležitější informace a poznamenat tyto informace jako výpisek do pracovního listu.</p>	25 minut

VI. Závěr (zápis, zadání domácího úkolu, zhodnocení hodiny)

Na konci hodiny si postupně skupiny řeknou, jaké informace vybrali a proč. Může vzniknout i diskuze o tom, proč je určitá informace o dané osobnosti důležitější, což je v pořádku.

Poté každý z žáků uvede svým spolužákům, jakou zajímavost našel o dané osobnosti nebo co je zaujalo. Žáci si daný pracovní list mohou nalepit do sešitu, kde jim bude sloužit jako zápis nebo si mohou jejich práce vystavit na třídní nástěnce.

V závěru se s žáky můžeme pobavit o tom, co se jim na práci líbilo, a co je naopak nezaujalo.

Za jejich práci jim poděkuji a rozloučím se s nimi.

15 minut

7.1 Příloha – Záznamový arch

Jméno osobnosti:	Století, ve kterém působil/a:	Oblast, ve které se proslavil/a:	Klíčové informace:	Zajímavost:	Zdroj:

Reflexe vyučovací hodiny

Tuto přípravu jsem použila v 6. ročníku, ve kterém jsem navázala na předchozí hodinu. Na žácích bylo vidět, že již po minulé hodině vědí, co ode mne mnohou očekávat a tato hodina byla daleko plynulejší. Žáci neměli problém poskládat jednotlivé kartičky a z minulé hodiny si mnoho pamatovali.

Úvod hodiny, kdy žáci měli shrnout informace z minulé hodiny, zvládli velice dobře. Skupiny spolupracovali, ale žáci byli více hlučnější než minule, proto bylo potřeba je častěji upozornit na to, aby ve skupinkách mluvili tišeji. Na co zapomínala většina žáků bylo uvádění zdrojů, odkud čerpali, i když na to měli v tabulce samostatné okénko. Proto jsem žáky v průběhu práce poprosila, zda by mi mohl někdo objasnit, proč si myslí, že chci do jejich práce uvádět zdroj. Většina třídy po považovala za zbytečné a já jsem jim chtěla vysvětlit, že to zbytečné není. Proto jsme se zdrželi diskuzí o uvádění zdrojů. Žáci uváděli velice zajímavé důvody, proč je nutné uvádět zdroje, např. z důvodu navrácení se k danému článku, ověření dané informace učitelem atd. Většina žáků si poté zdroje doplnila. Bylo zřejmé, že sice žáci již museli v některých pracích uvádět zdroje, ale bohužel jim nikdo nevysvětlil, proč je to nutné. Závěrečné shrnutí bylo velice klidné, sedli jsme si do kruhu a žáci se vzájemně doplňovali. Našli mnoho zajímavostí o známých osobnostech a vyjadřovali se v celých a srozumitelných větách.

Pro některé žáky s pomalejším tempem bylo velice namáhavé vyplnit všechny kolonky, proto jsem nakonec kvůli času musela přistoupit k tomu, že první čtyři sloupce museli mít u všech osobností. Při závěrečném shrnutí si poté doplnili zajímavost a klíčové informace podle toho, co měli spolužáci a co je zaujalo. Přesto se většině žáků práce velice povedla a hodinu hodnotili kladně. Cíl hodiny byl splněn a hodinu jsme stihli dokončit před zvoněním. Měli jsme čas i na diskuzi a otázky žáků.

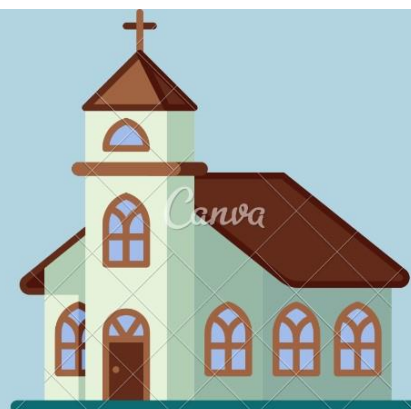
8 Tvořivá činnost s poezií podorlické literatury

<p>Tematický okruh-téma: Literární výchova–Tvořivá činnost s literárním textem</p>	<p>Třída: 7.–8. ročník Časová dotace vyuč. hodiny: 1 vyučovací hodina</p>
<p>Průřezová témata: Výchova demokratického člověka, Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova</p>	<p>Mezipředmětové vztahy: Dějepis</p>
<p>Pomůcky: pracovní list, psací potřeby</p>	
<p>Cíle vyučovací hodiny: vědomosti: Žák definuje pojem poezie a používá své znalosti při práci s básní. dovednosti: Žák přetváří literární text pomocí synonym. postoje: Žák vyjádří svůj názor k místní poezii.</p> <p>očekávané výstupy: ČJL-9-3-02 rozpoznává základní rysy individuálního stylu autora ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy z četby</p> <p>klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetence k učení–Žák pomocí pracovního listu získává informace o poezii. Učí se a přemýšlí nad jednotlivými úkoly. • Kompetence komunikativní–Žák komunikuje ve dvojici a rozvíjí své komunikační dovednosti. • Kompetence občanské–Žák si buduje úctu k významným literárním památkám našeho regionu. • kompetence pracovní–Žák si rozloží plnění úkolu tak, aby vše včas stihl a buduje si správné pracovní návyky. • Kompetence digitální–Žák vyhledá na internetu podstatné informace, které potřebuje doplnit do textu. 	
<p>Organizační forma výuky: Hromadná (frontální výuka)</p>	
<p>Výuková metoda: Metoda slovní–práce s textem, rozbor textu, přetváření textu</p>	
<p>Obsah: Učivo – podorlická poezie, autoři, sběratelství, personifikace pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát) - znaky poezie, jak vypadá poezie, části básně pojmy nové (souvisí s obsahem učiva) - personifikace, změna významu básně při záměně slov, místní tvorba</p>	

Scénář hodiny činnost učitele a činnost žáka	Přibližná minutová dotace
<p>I. Úvod (organizace, opakování, zkoušení, motivace, seznámení s cílem hodiny)</p> <p>Se třídou se na úvod přivítám a poté přejdeme k aktivizační metodě Brainstorming.</p> <p>Žáky rozdělíme losováním (např. losováním jmen, stejné barvy lístečků apod.) na 4 skupiny, které dostanou stejný pojem a tím je POEZIE. Ve skupině si budou předávat papír, ke kterému budou psát pojmy, které s tímto pojmem souvisí. Na vypracování budou mít omezený čas (3 minuty). Pokud žák neví, předává papír spolužákovi a takto putuje papír ve skupince, dokud nevyčerpají všechny možnosti.</p> <p>Poté si s žáky projdeme jednotlivé pojmy a případně si je dovysvětlíme. Mezi základní, které mají znát z předešlých let jsou–báseň, poezie, rým, sloka, verš, druhy veršů.</p>	10 minut
<p>II. Hlavní část (expozice, fixace, aplikace)</p> <p>Žáci dostanou pracovní listy a budou pracovat podle instrukcí. Žáci nejdříve dostanou za úkol vypracovat úkol č. 1. Na vypracování budou mít 2 minuty. Poté si zkontrolujeme odpovědi.</p> <p>Ukázku básně jim přečtu já sama a poté je poprosím, aby si ji přečetli ještě jednou samostatně v tichosti. Žáci dostanou přibližně 10 minut na vypracování úkolu č. 2 a 3. Mezitím slova, která mají nahradit synonymem, napíší na tabuli a jejich synonyma napíší k zadaným slovům. Poté s žáky vybereme slova, která nejsou synonymy nebo jsou sporná. Žáci se tak mohou vyjádřit a zdůvodnit, proč dané slovo nepovažují za synonymum. Klíčová slova také zkontrolujeme společně. Předpokládám, že padnou slova jako <i>kostel, řeka, starověk, zvon</i> apod.</p> <p>Žáci samostatně vypracují úkol č. 5, na který budou mít 3 minuty. Jedná se o opakování, takže by úkol měli zvládnout všichni a poté opět zkontrolujeme řešení.</p> <p>K množství úkolů předpokládám, že nestihneme úkol č. 6 a 7. Žáci budou moci tato cvičení vypracovat za domácí úkol nebo na jeho dokončení budou mít 10 minut v následující hodině. U úkolu č. 6 je upozorním, aby pracovali samostatně a opravdu se snažili odpovídat sami za sebe.</p> <p>Na závěr bych žákům ukázala název knihy, ze které tato báseň pochází a žáci by měli přijít na autora. Poté bychom si ukázali, kde se nachází Orlické hory, odkud tato báseň pochází.</p>	25 minut

<p>Na chodbách školy jsou portréty významných osobností české historie, proto ve zbytku času můžeme nalézt autora díla zde a porovnat si, co je u něho napsáno na tomto portrétu.</p>	
<p>III. Závěr (zápis, zadání domácího úkolu, zhodnocení hodiny)</p> <p>Na závěr žákům rozdám lísteček, kde budou mít ohodnotit známkou dvě otázky a na jednu otázku odpovědět. Vše bude anonymní.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ohodnoť známkou, jak se ti dneska hodina líbila? 2. Ohodnoť známkou, jak pro tebe byla dnešní práce náročná? 3. Napiš jednu informaci, kterou jsi se dnes dozvěděl/dozvěděla? 	<p>5 minut</p>

Podorlická poezie

1. V následujících přesmyčkách nalezni jména největších českých sběratelů pohádek.

ŽAEBNO ĚCÁNOMV _____

AERKL MRAJÍRO BEREN _____

2. Přečti si následující báseň a podtržená slova se pokus nahradit synonymem:

Věštkyně

Viděla jsem kostel na Orlicí řekou, _____
slyšela jsem jeho zlatý zvon,
prv než upřímnost českou starověkou, _____
rozerval litých vášní shon.

Když pak utuchly v Čechách boží ctnosti:
víra i láska s nadějí,
ukryl se kostel v země hlubokosti, _____
a vody místo ztápějí.

Však nezůstane věky věkův v hrobě: _____
odtekoť jednou vody zas,
i vstane kostel v bývalé ozdobě
a zazní slavně zvonu hlas. _____

Slyšte a vězte, takto stojí psáno, _____
tak uloženo v osudí:
„Tehdáž uzříte zlatých časů ráno,
až zlatý zvon se probudí... _____

Ach, ještě není, ještě čas tu není!
Však přichyl ucho k zemi blíž _____
pod kořeny jedle z dále znění
zlatého zvonu uslyšíš.

3. Napiš tři klíčová slova, která se pojí s básní:

4. Najdi v básni personifikaci a napiš ji (připisování lidských vlastností neživým věcem):

5. Pracuj s básní podle instrukcí:

- zakroužkuj jednu sloku červeně
- jeden verš podtrhni zeleně
- vypiš jakýkoliv rým: _____
- vytvoř rým ke slovu:

kostel–_____

řeka–_____

čas–_____

6. Doplň následující věty podle sebe:

- Báseň na mě působí _____ dojem, protože _____

- Báseň se pojí/nepojí s naším okolím, protože _____

- Báseň je pro mě srozumitelná/nesrozumitelná, protože _____

- Báseň podle mě pojednává o _____

- Báseň podle mě napsal/a _____

7. Vypiš z básně slova, kterým nerozumíš a jejich význam si najdi v internetové jazykové příručce:

Reflexe vyučovací hodiny

Tuto přípravu jsem se rozhodla použít v 8. ročníku. Třída je velice rozmanitá, jsou tu žáci inteligentní i žáci velice podprůměrní. U opakování pojmů se toto potvrdilo, protože na základní pojmy související s poezií mi byli schopni odpovědět pouze někteří. Přesto jsem to se třídou nevzdávala. Důležitější je, zda umí daný pojem použít nebo najít v textu než to, zda umí zformulovat přesnou definici.

Žákům jsem objasnila, co je čeká a povolila jsem jim, aby vytvořili dvojici s tím, s kým sami chtějí. Třída má zasedací pořádek určený třídním učitelem, proto každý sedí s někým, s kým by si v případě možnosti volby nesedl. Velice mě překvapilo, že i slabší žáci se pokoušeli vyplnit pracovní listy podle jejich možností. Největší problém byl s úkolem č. 4, kde měli najít žáci personifikaci. I když měli uvedenou definici pojmu v pracovním listu, nebylo mnoho z nich schopno v textu daný básnický prostředek najít. Bohužel tato otázka se často objevuje v přijímacích testech na střední školy, proto jsem záměrně tuto otázku do pracovního listu zahrнула. Celkově třída velice pěkně pracovala a byli v průběhu hodiny aktivní.

Na konci hodiny se většina žáků shodla, že přibližně rozumí, o čem se v básni píše a asi 5 žáků z 22 bylo schopno rozluštit, kdo báseň napsal. Hodina byla velice zajímavá a cíl hodiny byl splněn. Celé třídně jsem byla neustále k dispozici a poskytovala jim mou radu i pomoc. Žáci hodnotili hodinu také kladně, i když většina z nich se shodla, že poezii rádo nemá. Pracovní list žáci stihli celý v dané hodině, což mě velice překvapilo.

9 Nejznámější památky orlickoústeckého regionu a jejich stavební slohy

Tematický okruh-téma: Přírodní a kulturní bohatství – Krásy naší země a regionu	Třída: 7. ročník Časová dotace vyuč. hodiny: 3. vyučovací hodiny (3*45 minut)
Průřezová témata: Multikulturní výchova	Mezipředmětové vztahy: Dějepis – téma: Kultura středověké společnosti (románky sloh, gotika)
Pomůcky: psací potřeby, fixy, pastelky, notebooky nebo mobilní telefony, pracovní listy, čtvrtky o velikosti A3	
<p>Cíle vyučovací hodiny:</p> <p>vědomosti: Žák vyjmenuje základní znaky nejznámějších stavebních slohů u nás.</p> <p>dovednosti: Žák aktivně vyhledává informace v textu i na internetu.</p> <p>postoje: Žák vyjádří svůj názor k jednotlivým slohům a uvede důvody, proč je důležité znát kulturní památky našeho regionu.</p> <p>klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompetence k učení – Žák pracuje s informacemi a třídí je podle potřeb. • kompetence komunikativní – Žáky vedeme k pozitivnímu vnímání našeho regionu. • kompetence občanská – Žáci si vytvářejí úctu ke kulturnímu bohatství našeho regionu. • kompetence pracovní – Žáky vedeme k aplikaci získaných informací. • kompetence digitální – Žáci se učí pracovat s digitálními zařízeními, které využívají při učení. 	
Organizační forma výuky: Skupinová výuka – žáci jsou rozděleny do skupin, které se pomocí připravených materiálů sebevzdělávají.	
<p>Výuková metoda:</p> <p>metoda slovní – Žáci pracují s textem.</p> <p>metoda názorně-demonstrační – Žáci pracují s obrazem.</p>	
<p>Obsah:</p> <p>Učivo: Významné památky našeho regionu a jejich stavební sloh</p> <p>pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát): památky své obce/ města, umět vyjmenovat nejznámější stavební slohy</p> <p>pojmy nové (souvisí s obsahem učiva): základní rysy jednotlivých slohů, památky našeho regionu v daném slohu, nejznámější české a světové památky v daném slohu</p>	
Scénář hodiny činnost učitele a činnost žáka	Přibližná minutová dotace
<p><i>I. Úvod (organizace, opakování, zkoušení, motivace, seznámení s cílem hodiny)</i></p> <p>S žáky se přivítám a poté je poprosím, aby si vzali mobilní telefony.</p>	10 minut

<p>Přes stránku https://www.menti.com/, kde zadají kód 1255 7556 odpoví na otázku: „<i>Co si představíš pod pojmem KULTURNÍ PAMÁTKA?</i>“ Mohou napsat slovní spojení nebo jedno slovo, které je napadne. Na vypracování jim nechám pouhé 2 minuty a společně vytvoří jakousi myšlenkovou mapu.</p> <p>Možné odpovědi: hrady, zámky, kostely, divadla, kina, stavby, bazény, místa ve městě, významná budova, náměstí, ...</p> <p>Následně poprosím, aby se podívali na myšlenkovou mapu a přečetli si jednotlivá slova či slovní spojení. Jejich myšlenkovou mapu nebudu prozatím nijak hodnotit.</p>	
<p>II. Hlavní část (expozice, fixace, aplikace)</p> <p>Žákům představím ve stručnosti, co je v následujících hodinách čeká. Dnes se rozlosují do skupin po 3–4 žácích. Žáci budou tuto a následující dvě hodiny pracovat na skupinové práci, která souvisí s kulturními památkami našeho regionu.</p> <p>Ve třetí hodině odprezentují své skupinové práce svým spolužákům. Budou se řídit podle instrukcí na pracovním listu, který bude sloužit jako podklad pro vytvoření jednoduchého „plakátu“, ve kterém se budou prolínat následující body:</p> <ul style="list-style-type: none"> - památka našeho regionu, - základní informace o této památce, - stavební sloh, - rysy tohoto slohu, - nejznámější památka daného slohu v České republice - nejznámější památka daného slohu ve světě. <p><u>Pozn.</u> Pokud žáci při vypracovávání naleznou nějakou zajímavost, určitě ji do svých prací budou moci zahrnout. Budou moci být kreativní a dát své práci cokoli navíc. Jak se říká „fantazii se meze nekladou“. Ve třídě budou vždy dvě skupiny se stejným tématem, proto se budou muset žáci snažit svoji práci něčím ozvláštnit.</p>	90 minut
<p>III. Závěr (zápis, zadání domácího úkolu, zhodnocení hodiny)</p> <p>Žáci odprezentují své práce svým spolužákům a uvedou také každý sám za sebe, jak se jim pracovalo. Žáci si navzájem ohodnotí své práce, zhodnotí nejen vizuální podobu práce, ale také informace, které skupina zjistila, jak předali informace spolužákům, jestli mluvili dostatečně nahlas, srozumitelně, jestli udržovali kontakt s publikem apod.</p>	30 minut

9.1 Příloha – Pracovní listy

BAROKO

Pracovní list č. 1

Baroko je umělecký směr, který vznikl v Itálii a do celé Evropy pronikl v 17. a 18. století. V průběhu několika let se umělecký směr rozšířil do všech zemí Evropy. Charakteristickými rysy tohoto uměleckého slohu jsou snaha o vyjádření pohybu, vyjádření citové, bohatost tvarů a velkolepost.

Původní znaky čerpá baroko z renesančního umění, se kterým je velice provázáno a považuje se za jisté rozšíření renesančního slohu.

Baroko proniklo do všech uměleckých i životních projevů, tím je architektura, literatura, divadlo, hudba a výtvarné umění. Baroko je také posledním univerzálním a jednotným uměleckým směrem celé Evropy. Většina uměleckých slohu vznikla v Itálii.

V architektuře se můžeme setkat s prvky baroka, kterými jsou klenby, žebra, pilastry, které slouží ke zvýšení působivosti daného architektonického díla. Tyto plastické prvky se podřizují celkovému dílu a doplňují malbu, která je nazývána jako drapérie. Uplatňují se zde ornamentální obrazy. Baroko staví do popředí asymetrické formy, vyklenuté a vyduté zaoblení, prostorově výrazné ztvárnění. Pohyb je základním prvkem tohoto slohu. Barokní stavby jsou postavené tak, aby návštěvník musel stavbu vícekrát obcházet a tím poznával další prvky i díky práci se světlem a okolní krajinou.

V českých zemích tento styl pronikl nejvíce v letech 1721 a 1729, kdy došlo k blahoslavení a svatořečení barokního světce Jana Nepomuckého.

Charakteristickými rysy barokní architektury jsou projev monumentality. Baroko se snaží zejména ohromit diváka, klade důraz na citovost, vnitřní napětí a nadsázku díla. V architektuře se objevují stavby sakrální, které měly působit jako obraz nebe přenesený na zem. Zámky a paláce reprezentovaly zejména bohatství a moc. Častým architektonickým prvkem je kupole nebo putto. Stavby jsou zdobené i drahými materiály, čím jsou zlato, vzácná dřeva nebo mramor.⁷⁷

1. **Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najdete v internetové jazykové příručce:**

2. **Vypište v 5 – 7 bodech základní informace o baroku.**

⁷⁷ Wikiwand. *Baroko*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.wikiwand.com/cs/Baroko>>

3. Pomocí telefonu vyhledejte název stavby a v 5 bodech napište základní informace o stavbě. Základní znaky, které charakterizují barokní stavbu, vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků barokního slohu).

4. Pomocí telefonu vyhledejte, o jakou barokní stavbu se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.
Rada: památka se nachází ve stejném městě jako předchozí.

5. Vyhledej 1 obrázek památky v barokním slohu z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

6. Vyhledej 1 obrázek památky v barokním slohu ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další části vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

SECESE

Pracovní list č. 2

Secese je mezinárodní umělecký sloh z přelomu 19. a 20. století a je považováno za poslední směr, u něhož můžeme shledávat umělecký řád. Středobodem secese není vysoké umění v malbě nebo sochařství, ale spíše v dekoraci.

Umělecký sloh secese vychází z koncepcí textilního designéra Williama Morrisa a hnutí, jehož byl členem Arts and Crafts. To vycházelo z návratu k uměleckým tradicím a řemeslům středověkých mistrů. Tím se stavělo proti jednoduchosti a jednotvárnosti uměle zpracovávaných výrobků průmyslovou výrobou. Jedním ze zdrojů inspirace ze střední Evropy byla Beuronská umělecká škola, která přinášela svébytný styl křesťanského umění vytvořený benediktinskými mnichy a inspirovaný egyptským a starokřesťanským uměním.

Největšího rozmachu secese dosáhla mezi lety 1890 a 1910 v Evropě a ve Spojených státech. Český název secese pochází z německého „sezeession“, jehož význam je odštěpení. Počátky secese u nás jsou podmíněny vývojem v Německu, kdy se postupně umělecké spolky v Berlíně, Mnichově a ve Vídni oddělily od konservativních akademií.

Za hlavní rysy secesního slohu se považuje ornamentálnost, plošnost a záliba v neobyčejných barvách a vkusném použití několika odlišných materiálů. Secesní ornament tíhne k vyrovnanosti a vyhýbá se vyjádření citovým výkyvům a silnému vypětí. Secesní linie je plynulá vlnící se křivka, která vyvolává v divákovi dojem nenásilného pohybu, kde jednotvárnosti díla je doplněna o velmi bohatě barevné zpracování. Principem secese je harmonie a kontrast. Ve zpracování děl se velice často vyskytují přírodní tvary, kterými jsou listy, květy, lidské či zvířecí tělo.

Secese se projevovala zejména v architektuře, výtvarném umění a literatuře, ale vyskytovala se i ve ztvárnění bytových zařízení a vitráží. V literatuře jsou nositeli secesního slohu směry jako symbolismus nebo dekadence. V jazykové rovině děl se pak často vyskytuje opakování slov nebo hláskových skupin. V českém prostředí jsou hlavními představiteli Otokar Březina nebo Jirí Karásek z Lvovic.⁷⁸

1. Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najdete v internetové jazykové příručce:

2. Vypište v 5 – 7 bodech základní informace o secesi.

⁷⁸ Wikiwand. *Secese*. [online]. c 2023 [cit. 16. 02. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.wikiwand.com/cs/Secese>>

3. Pomocí telefonu vyhledejte název stavby a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Základní znaky, které charakterizují secesní stavbu, vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků secese).

4. Pomocí telefonu vyhledejte název stavby a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Rada: památka se nachází ve stejném městě jako předchozí.

5. Vyhledej 1 obrázek památky secese z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

6. Vyhledej 1 obrázek památky secese ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další části vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

ROMÁNSKÝ SLOH

Pracovní list č. 3

Románský sloh je jedním z nejstarších uměleckých slohů z období středověku, který se prosadil v 11. – 13. století ve stavitelství a výtvarném umění v zemích západní, jižní a střední Evropy. Ve východní části Evropy se prosazoval byzantský sloh. Románský sloh se vyvíjel postupně a velice pozvolna. Románské umění bylo uměním v západních křesťanských zemích od začátku 11. do poloviny 13. století. Do dnešních dní se zachovala řada církevních staveb, kterými jsou především kostely. Kostely v západní Evropě tvořili mezi rokem 1000 a koncem 12. století podstatnou část stavební činnosti. Stavěly se také paláce, hrady, kláštery a obytné domy, které se do současnosti nepodařilo ve většině případů dochovat.

V architektuře šlo o postupně rozvíjenou, v rámci Evropy a daného období víceméně jednotnou tradici konstruování staveb a použití materiálu. Termín „románská“ vyjadřuje vztah tohoto slohu v stavebním slohu antického Říma, jímž byl v mnohém inspirován a sdílel s ní některé stavební prvky.

Rozšířenost slohu byla podmíněna také dobou, ve kterém románský sloh vznikl. Lidé se často stěhovali za prací, za obživou, a proto mohla nejen šlechta, ale i řemeslníci, mniši i kupci, kteří putovali Evropou, rozdávat své znalosti potřebné ke konstrukci těchto staveb.

Stavby byly vybudovány výhradně z kamene a vyznačovaly se silnými a mohutnými zdmi. Stropy byly zpočátku dřevěné a rovné, ale později byly nahrazeny klenbou a silnými podpěrnými sloupy. Vchody byly zdobené a stěny vymalované freskami. Nejvíce se budovaly chrámy.

Dekoratívni charakter se uplatňuje i další umělecké tvorbě. Patří sem keramika, výzdoba knižních vazeb, výrobky ze slonoviny nebo vitráže. Zvláštní místo zaujímá zlatnictví, jeho vyspělou západoevropskou podobu představuje relikviář svatého Maura. Ten patří k nejvýznamnějším movitým památkám na českém území.⁷⁹

1. Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najdete v internetové jazykové příručce:

2. Vypište v 5 – 7 bodech základní informace o románském slohu.

⁷⁹ Wikiwand. *Románský sloh*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <https://www.wikiwand.com/cs/Rom%C3%A1nsk%C3%BD_sloh>

3. Pomocí telefonu vyhledejte název stavby v románském slohu a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Základní znaky, které charakterizují románskou stavbu vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků románského slohu).

4. Pomocí telefonu vyhledejte název stavby a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Rada: památka je součástí více staveb, které jsou součástí turistické stezky.

5. Vyhledej 1 obrázek památky v románském slohu z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

6. Vyhledej 1 obrázek památky v románském slohu ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další části vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

Gotika je umělecký sloh navazující na sloh románský. Začíná se projevovat od druhé poloviny 12. století a pokračuje ve vrcholném středověku. Délka trvání tohoto slohu jsou tři staletí. V českých zemích, stejně jako většina uměleckých slohu, nastupuje i gotika o něco později. V Německu trvala až do počátku 16. století, kdy se prosadila v Itálii nastupující renesance. Ta se nevyvinula z gotiky, spíše popírala základní znaky a prvky gotického slohu.

Termín gotika se vztahuje ke Gótům. Italští humanisté považovali „gótské“ umění za primitivní až barbarské. Ve Francii dostal tento sloh název sloh lomený.

Gotický sloh vznikl postupným vývojem ze slohu románského. Počátky slohu sahají do Francie a jsou spojeny s vybudováním opatství v Saint-Denis poblíž Paříže. Ve slohu je obsažena filozofie směřování a přibližování se k Bohu, která je z hlediska formy vyjádřena vertikálistem. Vertikální neboli vysoké štíhlé stavby jsou jedním ze základních prvků gotického slohu. Gotika se na rozdíl od románského slohu rozšířila jen do západní části Evropy. Vznikají mohutné stavby jako např. mnohé katedrály či hrady.

Mezi znaky architektury patří vertikálistmus, což znamená protažení staveb do výšky a celkové zúžení staveb. Optický dojem, který má připomínat přiblížení k Bohu. Typickým znakem je lomený oblouk, který je používán typicky na oknech, portálek a ve všech zdobných částech stavby. Vnitřní opěrný systém se skládá z klenebních žeber. Vnější opěrný systém gotických staveb se skládá z opěrných oblouků a opěrných pilířů. Nejrozšířenější jsou drobné věžičky, kterým se říká fiály. Dalším oblíbeným prvkem jsou chrličce, což jsou hlavy s otevřenou hubou, které chrlily vodu stékající ze střech.⁸⁰

- Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najděte v internetové jazykové příručce:**

- Vypište v 5 – 7 bodech základní informace o gotice.**

⁸⁰Wikiwand. *Gotika*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.wikiwand.com/cs/Gotika>>

3. Pomocí telefonu vyhledejte název gotické stavby a v 5 bodech napište základní informace o stavbě. Základní znaky, které charakterizují gotiku vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků gotiky).

4. Pomocí telefonu vyhledejte název stavby a v 5 bodech napište základní informace o stavbě. *Rada: památka je součástí více staveb, které jsou součástí turistické stezky.*

5. Vyhledej 1 obrázek gotické památky z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

6. Vyhledej 1 obrázek gotické památky ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další části vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

Reflexe vyučovacích hodin

Přípravu jsem použila v 7. ročníku, ve třídě, kde jsou žáci velice šikovní a pracovití. Obecně mi přiznali, že jednotlivé slohy mají problém rozeznat. Žáky jsem uklidnila, že tato práce je má provést jednotlivými slohy v našem okolí a poté by pro ně mělo být snazší se v jednotlivých slozích vyznat.

Na úvodní aktivitu žáci odpovídali podle očekávání, většinou napsali určitou stavbu, co si představují za kulturní památku. Žákům jsem uvedla, že mohou napsat 1–3 odpovědi, ale každý musel odpovědět. Ti žáci, kteří neměli svůj mobilní telefon, tak napsali odpověď kespolužákovi. Aplikace je dobrá v tom, že odpověď je anonymní, proto si nikdo nemusel bát napsat to, co ho napadlo.

Na práci jsem měla pouze dvě vyučovací hodiny, proto jsem se rozhodla, že žáci vyplní alespoň pracovní listy a na konci školního roku jsme domluveni s paní učitelkou, že projekty dodělají. Skupinkám se dařilo vyplnit většinu pracovního listu během první hodiny a v druhé hodině jsme pouze dodělali, co neměli hotové a poté jsme krátce představili jednotlivé slohy ostatním skupinkám. Vzhledem k tomu, že každý pracovní list měly vždy dvě skupinky, mohli se žáci při prezentaci doplňovat. Všem skupinám se podařilo dokončit pracovní list, případně doplnit, co neměli hotové. Někteří ze skupinek už měli udělanou přípravu na vyhotovování projektu.

Podle slov žáků je hodiny bavily a rádi práci později dodělají. Bohužel jsem nemohla dokončit samostatný projekt, protože zde nejsem vyučujícím, pouze asistentkou pedagoga. Ráda bych s žáky na konci školního roku projekty dodělala, aby svoji práci mohli mít ve třídě vystavenou na nástěnce na příští školní rok.

Někteří žáci měli problém s vyhledáváním informací na internetu, neověřovali si nalezené informace a při hledání názvu dané stavby napsali první, kterou našli. Nakonec se ale všem skupinám podařilo najít správné řešení. Celé dvě hodiny žáci velice pěkně pracovali a práce se jim líbila. Mnoho z nich přiznalo, že dané stavby neznají vůbec, i když bydlí kousek od nich. Cíl hodin byl splněn.

10 Zvyky a řemesla Orlickoústecka

<p>Tematický okruh-téma: Region a vlast-regionální zvláštnosti, jazyk Téma: Zvyky a řemesla Orlickoústecka</p>	<p>Třída: 6. ročník Časová dotace vyuč. hodiny: 1 vyučovací hodina (1*45 min)</p>
<p>Průřezová témata: Multikulturní výchova</p>	<p>Mezipředmětové vztahy: dějepis</p>
<p>Pomůcky: psací potřeby, pracovní listy, notebooky/mobilní telefony</p>	
<p>Cíle vyučovací hodiny: vědomosti: Žák vyjmenuje základní zvyky spojené s kalendářním rokem. dovednosti: Žák aktivně vyhledává informace na internetu a získané informace předá srozumitelně svým spolužákům. postoje: Žák vyjádří svůj názor k udržování tradic v regionu.</p> <p>očekávané výstupy: VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám</p> <p>klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompetence k učení – Žák pracuje s informacemi a třídí je podle potřeb. • kompetence k řešení problémů – Žáky vyhledávají v odpovědích spolužáků shodné a odlišné znaky, doplňují informace spolužáků. • kompetence komunikativní – Žáky vedeme k pozitivnímu vnímání našeho regionu a učíme je naslouchat druhým. • kompetence občanská – Žáci si vytvářejí úctu ke kulturnímu bohatství našeho regionu. • kompetence pracovní – Žáky vedeme k aplikaci získaných informací. • kompetence digitální – Žáci se učí pracovat s digitálními zařízeními, které využívají při učení. 	
<p>Organizační forma výuky: Skupinová výuka – žáci jsou rozděleny do skupin, které se pomocí připravených materiálů sebevzdělávají.</p>	
<p>Výuková metoda: Metody slovní-žáci vyhledávají informace a srozumitelně je předkládají dále svým spolužákům</p>	
<p>Obsah: Učivo: zvyky a řemesla pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát): základní zvyky spojené s Velikonocemi/Vánoce, názvy tradičních řemesel pojmy nové (souvisí s obsahem učiva): zanikající řemesla i tradice, jejich průběh</p>	

Scénář hodiny činnost učitele a činnost žáka	Přibližná minutová dotace																												
<p>I. Úvod (organizace, opakování, zkoušení, motivace, seznámení s cílem hodiny)</p> <p>Se třídou se přivítám a poté zjistím, zda jsou schopni všichni pracovat na úvod s mobilními telefony. Stále se vyskytují třídy, ve kterých mnoho dětí nemá mobilní telefon ve škole nebo má bezpečnostní zámek rodičů. Podle toho zvolím jednu z následujících verzí.</p> <p><u>Verze pro práci s digitálními technologiemi:</u></p> <p>Na úvod hodiny můžeme žáky motivovat k práci s tím, že budou mít pomocí internetové stránky www.menti.com vyplnit po zadání kódu myšlenkovou mapu na pojme „TRADICE“ a „ŘEMESLO“.</p> <p>Pozn.: Učitel musí být přihlášen na internetové stránce www.mentimetr.com a vytvořit „new guiz“ pro své žáky. Žáci mohou napsat až tři odpovědi a poté se jim zobrazí jejich odpovědi do myšlenkové mapy.</p> <p><u>Verze pro práci bez počítače:</u></p> <p>Žáky rozdělím na polovinu. První polovina bude mít slovo „ŘEMESLO“ a druhá polovina „TRADICE“. Na toto slovo budou mít žáci vypracovat akrostich=žáci si dané slovo napíšou do sešitu od vrchu dolů a poté na každé písmeno budou mít za úkol vymyslet slovo, které je napadne při slovu TRADICE/ŘEMESLO.</p> <p>Př. řešení:</p> <table border="1" data-bbox="197 1178 1241 1460"> <tbody> <tr> <td>Ř</td> <td>řemeslník</td> <td>T</td> <td>tanec</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>energie</td> <td>R</td> <td>radost</td> </tr> <tr> <td>M</td> <td>muž</td> <td>A</td> <td>anděl</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>elektrikář</td> <td>D</td> <td>domov</td> </tr> <tr> <td>S</td> <td>síla</td> <td>I</td> <td>inovace</td> </tr> <tr> <td>L</td> <td>láska</td> <td>C</td> <td>citrón</td> </tr> <tr> <td>O</td> <td>opracování</td> <td>E</td> <td>elán</td> </tr> </tbody> </table> <p>S žáky si jejich řešení přečteme. V případě, že bude slovo, které žáci uvedou a nebude se přímo pojít s daným termínem, poprosím žáky, aby vysvětlili, proč toto slovo doplnili.</p>	Ř	řemeslník	T	tanec	E	energie	R	radost	M	muž	A	anděl	E	elektrikář	D	domov	S	síla	I	inovace	L	láska	C	citrón	O	opracování	E	elán	<p>5 minut</p>
Ř	řemeslník	T	tanec																										
E	energie	R	radost																										
M	muž	A	anděl																										
E	elektrikář	D	domov																										
S	síla	I	inovace																										
L	láska	C	citrón																										
O	opracování	E	elán																										
<p>II. Hlavní část (expozice, fixace, aplikace)</p> <p>Poté žáci dostanou pracovní list s 8 cvičeními, které budou mít za úkol vyplnit sami za sebe. Na vypracování budou mít 15 minut. Cvičení se zkontrolujeme, nebo je možné první stranu vybrat a žákům zkontrolovat a oznámkovat.</p> <p>Žáky poté rozdělíme na 8 skupin po 3–4 žácích. Každá skupina si vylosuje jeden ze zvyků, který je z druhé strany pracovního listu. Během 15 minut bude mít skupina za úkol najít základní informace na mobilním telefonu či notebooku o</p>	<p>15 minut</p> <p>15 minut</p>																												

<p>zadané tradici. Tyto informace poté předá svým spolužákům, kteří si budou moci doplnit základní informace ve svém pracovním listu.</p>	
<p>III. Závěr (zápis, zadání domácího úkolu, zhodnocení hodiny)</p> <p>Skupiny postupně představí daný svátek svým spolužákům. Spolužáci si podle jejich výkladu doplní pracovní list a základní informace o zbylých tradicích. Každou tradici mají 2 skupiny, proto se mohou navzájem doplňovat a kontrolovat správnost řešení. Při prezentaci upozorníme skupinu na to, aby se vyjádřili všichni ze skupiny, např. každý člen týmu, aby odprezentoval 1–2 body z pracovního listu.</p>	<p>15 minut</p>

Tradice a řemesla

Cvičení č. 1

Otevři internetovou stránku www.menti.com a zadej kód 4741 7215, Poté odpověz na dvě otázky.

Cvičení č. 2 Napiš, co vyráběli tito řemeslníci:

bednář – _____ šindelář- _____

stolař – _____ rourař- _____

Cvičení č. 3 Pojmenuj podle předchozího název řemeslníka:

výrobce laviček –

vyřezávání ze dřeva –

výrobce kol (např. na vozíky) –

Cvičení č. 4 Vysvětli vlastními slovy pojem „cech“, případně uveď příklad nějakého cechu:

Cvičení č. 5 Podle definic pojmenuj daný svátek či tradici:

- období čtyř týdnů před koncem kalendářního roku _____
- svátek k uvítání jara _____
- tři mudrcové, kteří obcházejí stavení
a přejí vše nejlepší do nového roku _____
- zapalování ohně na počest života _____
- tři pohádkové postavy, které obdarovávají hodné děti _____

Cvičení č. 6 Napiš sám/sama za sebe, jaké dodržujete tradice:

Cvičení č. 7 Z následující řemesel podtrhni ta, která byla v regionu nejrozšířenější a ke každému řemeslu napiš příklad hotového výrobku:

tkalcovství- _____ kovářství- _____ umělecké kovářství- _____

řezbářství- _____ obuvnictví- _____ paličkování- _____

keramika- _____ sklářství- _____ truhlářství- _____

Cvičení č. 8 Doplň podle sebe následující věty:

- Tradice **je/není** nutné zachovávat pro další generace, protože _____
- Dřívější ruční výroba mě **zajímá/nezajímá**, protože _____
- **Souhlasím/nesouhlasím** s plýtváním přírodními zdroji (dřevo, uhlí, voda,...), protože _____

Trochu netradiční tradice

nejen v našem regionu

PAŠIJOVÝ TÝDEN

• Co to je? _____

• Podle čeho se jmenuje? _____

• Kdy se slaví? _____

• Proč je důležitá tato tradice? _____

• Zajímavosti: _____

STÍNÁNÍ KOHOUTA NA POSVÍCENÍ

• Co to je? _____

• Jak probíhá? _____

• Kdy se slaví? _____

• Proč je důležitá tato tradice? _____

• Zajímavosti: _____

FILIPOJAKUBSKÁ NOC

• Co to je? _____

• Podle čeho se jmenuje? _____

• Kdy se slaví? _____

• Proč je důležitá tato tradice? _____

• Zajímavosti: _____

HONĚNÍ JIDÁŠE

• Co to je? _____

• Podle čeho se jmenuje? _____

• Kdy se slaví? _____

• Proč je důležitá tato tradice? _____

• Zajímavosti: _____

Reflexe vyučovací hodiny

Hodinu jsem realizovala s žáky 7. ročníku v rámci učiva Člověk a kultura, který souvisí i s tradicemi. Spoléhal jsem také na to, že žáci vyššího ročníku již zvládnou danou práci vypracovat za jednu vyučovací hodinu.

První stranu pracovního listu jsem je nechala vypracovat samostatně. Většina žáků ze třídy byla hotova po pár minutách, proto jsem se rozhodla zkontrolovat jen některá cvičení. Vybrala jsem cvičení č. 3, 4, 5 a 7. Ostatní cvičení byla spíše zaměřena na subjektivní vnímání daného žáka, proto jsem žáky nenutila číst svou odpověď nahlas. V druhé polovině hodiny jsme přešli k druhé části pracovního listu.

Třída je velice šikovná při práci ve skupinách. Třídní kolektiv je zvyklý pracovat v různých skupinkách a většina třídy je schopna pracovat s kýmkoliv ze spolužáků, proto si žáci losovali svou skupinu pomocí barevných lístečků. Poté si každá skupina měla vybrat jednoho, kdo vylosuje, kterou tradici budou zpracovávat.

Žáci byli na počátku skupinové práce velice roztěkaní a hluční, proto jsem jim dala časový limit, který jsem stanovila na 10 minut. Třída se díky tomu utišila a záleželo na nich, jak si práci rozdělí, aby v daném časovém limitu vše stihli. Většina skupin se osvědčila při práci ve skupinách a dokázali si svou práci zorganizovat, rozdělit tak, aby splnili vše. Práce byla zaměřená na hledání informací a poté zaznamenání v základních bodech. Zde se opět potvrdilo to, že žáci mají problém vyhledat nejdůležitější informace a jednoduše je vypsat. Jejich práce se nakonec protáhla na 15 minut, ale všechny skupiny zvládly vyplnit základní body o dané tradici.

Při předávání informací spolužákům byl největší problém s dostatečnou hlasitostí žáků, kteří představovali danou tradici. Ostatní spolužáci často prezentujícímu nerozuměli a museli často opakovat, co říkali.

Hodinu jsme stihli dokončit se zvoněním. Pokud bych měla příležitost, věnovala bych tomuto pracovnímu listu spíše hodinu a část další hodiny, kde bychom si v klidu odprezentovali dané tradice. Na konci hodiny jsem se žáků ještě zeptala, o jaké tradici v životě neslyšeli. Naprostá většina třídy se shodla, že tradici „honění jidáše“ neznají a nikdy o ni nezaslechli, přestože se v našem regionu v několika obcích stále dodržuje.

Cíl hodiny byl splněn a žákům se hodina líbila. Pouze uvedli, že by na prezentaci a povídání o jednotlivých tradicích chtěli příště více času.

11 Tvořivá činnost s prózou orlickoústecké literatury

<p>Tematický okruh-téma: Literární výchova–Pověsti</p>	<p>Třída: 6.–7. ročník Časová dotace vyuč. hodiny: 1 vyučovací hodina</p>
<p>Průřezová témata: Výchova demokratického občana Mediální výchova</p>	<p>Mezipředmětové vztahy: Dějepis</p>
<p>Pomůcky: pracovní list, psací potřeby</p>	
<p>Cíle vyučovací hodiny: vědomosti: Žák definuje pověst a popíše charakteristické znaky žánru. dovednosti: Žák používá při své práci digitální technologie. postoje: Žák vyjádří svůj názor k místní próze.</p> <p>očekávané výstupy: ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje text a popisuje jeho strukturu ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby</p> <p>Klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompetence k učení–Žák pomocí pracovního listu získává informace o pověsti. Učí se a přemýšlí nad jednotlivými úkoly. • kompetence komunikativní–Žák komunikuje ve dvojici a rozvíjí své komunikační dovednosti. • kompetence občanské–Žák si buduje úctu k významným literárním památkám našeho regionu. • kompetence pracovní–Žák si rozloží plnění úkolu tak, aby vše včas stihl a buduje si správné pracovní návyky. • kompetence digitální–Žák vyhledá na internetu podstatné informace, které potřebuje doplnit do textu. 	
<p>Organizační forma výuky: Hromadná (frontální výuka)</p>	
<p>Výuková metoda: Metoda slovní–práce s textem, porozumění textu</p>	
<p>Obsah: Učivo – podorlická próza–pověst, pravdivé jádro pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát) - základní znaky pověstí, názvy pověstí pojmy nové (souvisí s obsahem učiva) - próza, epika, téma,</p>	
<p>Scénář hodiny činnost učitele a činnost žáka</p>	<p>Přibližná minutová dotace</p>

11.1 Příloha – Pracovní list

Ukázku z knihy mají žáci na zvláštním papíře. Mohou tak do ukázky během práce nahlížet a nemusí neustále otáčet stránku. Ukázku si žáci nemusí nechávat a může sloužit vyučujícímu pro další žáky.

Orlickoústecká próza

1. Vyplň pětilístek na téma PRÓZA:

_____ (2 příd. jména)

_____ (3 slovesa)

_____ (věta ze 4 slov)

_____ (1 synonymum)

2. Po přečtení ukázky vysvětlí význam těchto slov:

- pošklebek- _____
- opovázlivost- _____
- reptání - _____
- zášť- _____
- kantor- _____
- hejtman- _____

3. Doplň následující věty:

Žánr ukázky je **pohádka/pověst**, protože _____

Jedná se o **epiku/lyriku**, protože _____

Ukázka patří do **prózy/poezie**, protože _____.

Jádro příběhu je podle mého názoru **pravdivé/smyšlené**.

4. Vyhledej následující vodítka, co může usoudit o postavách z ukázky?

- Dešvendr byl _____ (vlastnost), protože _____
- Dešvendr se rozhodl, že chce odnést svou rakev z Lanškrouna do Ústí, protože _____
- Kantor se rozhodl zachránit obyvatele Ústí, protože _____
- Kantora před bezhlavým strašidlem zachránilo _____

5. Vytvoř jednoduchou mapu příběhu.

- Kdo v příběhu vystupuje?

- Kde se příběh odehrává?

- Kdy se příběh odehrává?

- Jak příběh skončil?

6. Doplň následující body:

- Základní znaky pověsti jsou _____, _____ a _____
- Moje pocity po přečtení pověsti jsou _____, _____ a _____
- Dešvendovi bych podle jeho vlastností vymyslel/a přezdívku _____.

O Dešvendovi

Lanškrounský hejtman Krištof Kašpar se Suenne své poddané nemilosrdně trápil a utiskoval. Zvláště měl spadeno na Ústecké, neboť byli Češi a také proto, že si z jeho jména udělali pošklebek. Přezdívali mu Dešvenda. Není divu, když se jim za každou takovou opovázlivost mstil. Každou chvíli přijížděl do Ústí a pro maličkost, často bez příčiny, se vztekal. Jako ďáblem posedlý je krutě trestal a pokutoval. Sliboval jim, že k nim bude chodit na kontrolu i po smrti. A tak se také stalo.

Ve své poslední vůli si vymínil, aby Ústečtí přinesli rakev z jeho tělem z Lanškrouna do Ústí. Ač neradi, příkaz bez reptání splnili. Přišli tedy pro mrtvolu nenáviděného hejtmana, který jim ani po smrti nechce dát pokoje. A jak se projevila jeho zášť? Když šli s jeho tělesnými pozůstatky do kopce, rakev ztěžkla, že tak tak tu tíži zvládli. Když však šli z kopce, jako by vůbec nic nenesli. Rakev musela být prázdná. Dešvenda před nimi poskakoval sem a tam, posmíval se jim a měl radost, jak hodně se potí. Čím byli dál, tím bylo hůř. Únava byla větší a větší. Tu jeden ze sousedů navrhl těžkou rakev otevřít a mrtvému Dešvendovi useknout hlavu. Stalo se a bez dalších problémů ho donesli do města. Neuplynulo mnoho vody a Dešvenda se začal po městě procházet a šmejdit v noci. Bezhlavého ho bylo občas možné vidět, jak se projíždí Třebovskou ulicí. Jindy strašil služky, když šly večer do kašny pro vodu. Uťatou hlavou si za nimi koulel. Vždy, než si vyšel na strašlivou noční pouť, svlékl ze sebe plášť a položil si ho vedle zvonice na zem. Tehdejší ústecký kantor, odvážný a nebojácný člověk, Dešvendu několikrát pozoroval a nejednou si pomyslel: „Jen počkej, však já si ten plášť vezmu! To se budeš vztekat, až ho nenajdeš!“

Jednou, když byl Dešvenda zase na projíždě, sebral ten plášť. Najednou se objevil a žene se střemhlav po kantorovi, který ve smrtelné úzkosti skočil na zvonici. Dešvenda za ním. Kantor rychle popadl za provaz od zvonu a jak zvon zazněl, Dešvenda se rozpadl v prach a popel. Matky ještě dlouho po tom strašily své děti, když se večer toulaly: „Počkej, počkej, on přijde bezhlavý Dešvenda a vezme si tě!“

O Dešvendovi se vypravuje skoro ve všech vesničkách bývalého lanškrounského panství, avšak nejvíce v těch, které leží na lanškrounské silnici.

(Václav Zdeněk Hackenschmied, Na Besedě, str. 12–13)

Reflexe vyučovací hodiny

Přípravu jsem se rozhodla zrealizovat v 6. ročníku před velikonočním volnem. Co se týká třídy je méně komunikativní, ale jinak hodně živá. Před samotnou vyučovací hodinou jsem předpokládala, že literární pojmy možná nebudou někteří znát, ale přesto jsem tuto práci do hodiny použila. Nejvíce jsem měla obavy z toho, že zde bude váznout konverzace.

V motivační části hodiny žáci jsme se ihned setkali s problémem, kterým byla neznalost rozdílu mezi poezií a prózou. Nejdříve jsem oba pojmy napsala na tabuli a snažili jsme se najít nějaké záchytné body, bohužel se žákům nepodařilo úplně vymezit rozdíl mezi těmito dvěma druhy textu. Poté jsem je požádala, aby si vzali čítanky a uvedla jsem jim dvě strany s ukázkami – na jedné straně byla poezie, na druhé ukázka prózy. Žáky jsem poprosila, aby uváděli rozdíly. Mnoho žáků se hlásilo a já jsem jim jejich nápady psala na tabuli. Poté se měli podívat na to, co vypracovali a definovat, co je to próza. To jsem nechala vlastními slovy žáky napsat do pracovního listu. Každý z nich si měl poznamenat, co pojem próza znamená. Poté již žáci pracovali na pětilístku, se kterým poté neměli větší problém. Při čtení odpovědí se již většina třídy hlásila a snažila jsem se vyvolávat i ty, kteří se ostýchali.

Čtení proběhlo bez problémů, žáky jsem akorát musela upozorňovat na dostatečnou hlasitost, aby mohl na jejich četbu navázat jejich spolužák/spolužačka.

Při práci na cvičení č. 2 mnozí tápali u slov *opovázlivost*, *hejtman* a *kantor*. Žákům jsem poskytla možnost spolupracovat ve dvojicích, kde si měli zkontrolovat buď svá tvrzení nebo se nechat na význam slova od spolužáka navést. Např. u slova *kantor* mohl spolužáka navést větou: „Člověk, se kterým se denně v týdnu setkáváme a učíme se s ním mnoho různých věcí“.

Již po těchto dvou cvičeních jsme byli s žáky za polovinou vyučovací hodiny. Zbývalo nám přibližně 15 minut, proto jsem žáky požádala, aby se posadili do dvojic a vypracovali cvičení 3 a 5 s tím, že po dokončení své odpovědi mohou zkontrolovat se spolužákem. Po dokončení jsem se žáků zeptala, co je to za literární žánr. Ve dvojicích všichni přišli na to, že se jedná o pověst a měli doplnit první větu v 6. cvičení. Tu jsme si poté také zkontrolovali.

Žáky jsem poprosila, zda by mohli dodělat pracovní list doma a další hodinu, že na práci navážeme a přečteme si některé odpovědi. Na úplný závěr hodiny se žáci měli podívat na tabuli a označit ta slova, která se nejvíce hodí pro žánr pověst.

Pro hodnocení jsem od žáků chtěla zhodnotit hodinu, jak se jim líbila, jak se jim pracovalo, jak rozuměli mému zadání apod. Víím, že třída pracuje s barevnými kartičkami, kdy zelená je v pořádku, oranžová kartička znamená, že ne všechno bylo podle představ

a červená znamená, že se hodina vůbec nepovedla nebo jim práce nešla. Požádala jsem proto žáky, aby mi ukázali barvu podle sebe. Objevily se ve třídě dvě červené karty, od žáků jsem proto šla zjistit, zda se nejednalo o chybu na mé straně. Od žáků jsem se dozvěděla, že se jedná spíše o jejich celkové rozpoložení a nezájem o literaturu. Přesto si myslím, že byl cíl hodiny splněn, i když jsem musela dost improvizovat.

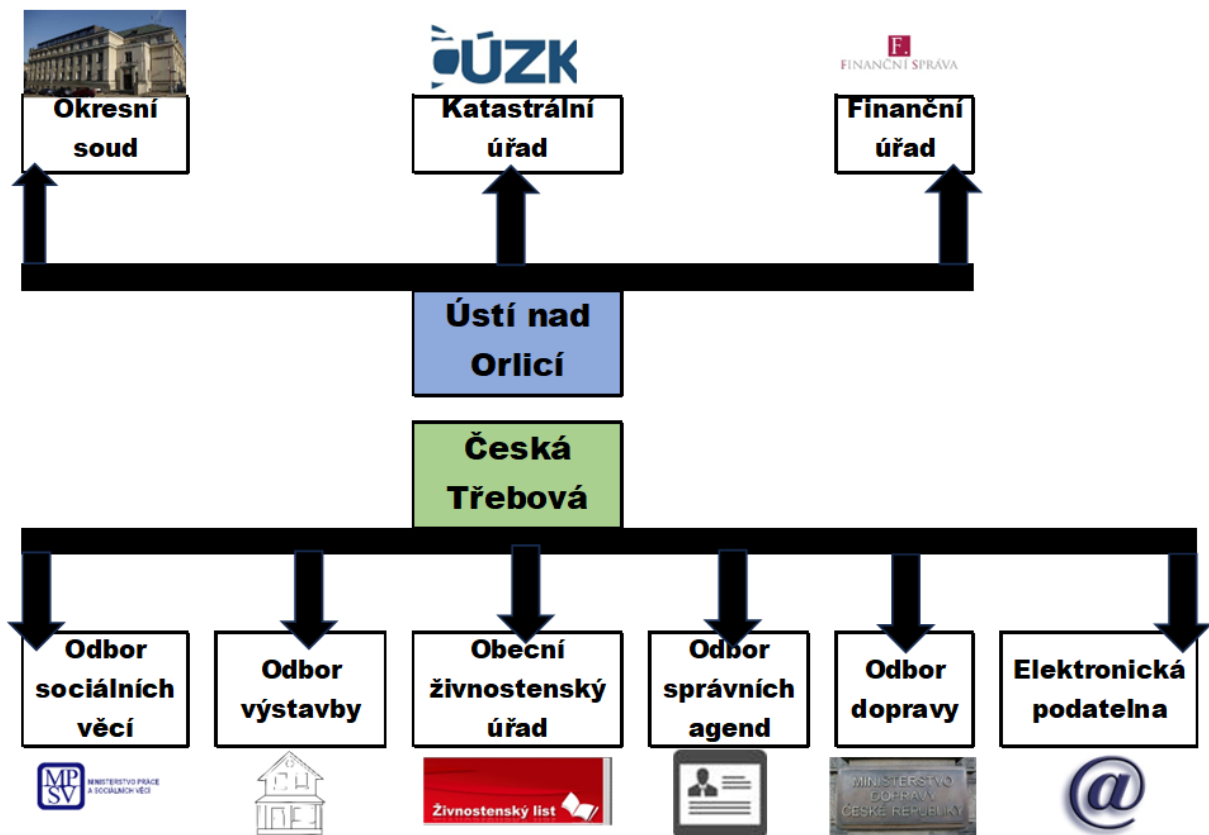
12 Veřejná správa Orlickoústecka

<p><u>Tematický okruh-téma:</u> Občan- obecní úřad</p>	<p><u>Třída:</u> 9. ročník <u>Časová dotace vyuč. hodiny:</u> 1 vyučovací hodina (1*45 min)</p>
<p><u>Průřezová témata:</u> Výchova demokratického občana</p>	<p><u>Mezipředmětové vztahy:</u></p>
<p><u>Pomůcky:</u> kartičky, mapa</p>	
<p><u>Cíle vyučovací hodiny:</u> vědomosti: Žák vyjmenuje základní složky veřejné správy města a okresního města. dovednosti: Žák používá znalosti jednotlivých složek veřejné správy při zařazení jednotlivých občanských požadavků. postoje: Žák vyjádří svůj názor na fungování veřejné správy v okrese. očekávané výstupy: VO-9-4-02 rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu klíčové kompetence:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompetence k učení – Žák pracuje s informacemi a třídí je podle potřeb. • kompetence k řešení problémů – Žáky vyhledávají v odpovědích spolužáků shodné a odlišné znaky, doplňují informace spolužáků. • kompetence komunikativní – Žáky vedeme k dodržování pravidel komunikace, např. mluví jeden, respekt názoru druhého apod. • kompetence občanská – Žáci si vytvářejí představu o občanských povinnostech a jaké činnosti instituce veřejné správy zajišťují. • kompetence pracovní – Žáky vedeme k aplikaci získaných informací. 	
<p><u>Organizační forma výuky:</u> Skupinová výuka – žáci jsou rozděleny do skupin, které se pomocí připravených materiálů sebevzdělávají.</p>	
<p><u>Výuková metoda:</u> Metody slovní-žáci vyhledávají informace a srozumitelně je předkládají dále svým spolužákům</p>	
<p><u>Obsah:</u> Učivo: Obecní úřad-veřejná správa města a okresu pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát): veřejná správa, složky veřejné správy pojmy nové (souvisí s obsahem učiva): e-podatelná, činnost odborů</p>	
<p><u>Scénář hodiny</u> činnost učitele a činnost žáka</p>	<p>Přibližná minutová dotace</p>

<p>I. Úvod (organizace, opakování, zkoušení, motivace, seznámení s cílem hodiny)</p> <p>S žáky se přivítám a oznámím jim, že dnes nebudou nic potřebovat ani psát. Poté začneme s motivační částí.</p> <p>Na motivační část hodiny jsem zařadila činnost s názvem „Tvrzení a diskuze“.</p> <p>Žákům promítnu vždy jednu větu, který bude buď pravdivá či nepravdivá. Pokud bude pravdivá – žák si stoupne, pokud nepravdivá – žák zvedne ruku. Po každé větě vyvolám žáka, který bude muset vysvětlit, proč se tak rozhodl. Žáci, kteří se rozhodli jinak, mu mohou oponovat. Cílem by měla být diskuze.</p> <p>Věty pro žáky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Služby pro občany republiky zajišťuje činnost veřejné správy. (PRAVDA) • Občanem České republiky je každé dítě, které se narodí rodičům s českým občanstvím. (PRAVDA) • Mezi samosprávné celky patří kraje a obce. (PRAVDA) • Veřejná správa funguje pouze pro podnikatele. (LEŽ-funguje pro každého občana republiky) • Občanský průkaz si mohu jít zřídit na jakýkoliv městský úřad v jakémkoliv městě. (LEŽ-v místě trvalého bydliště) • Na svém vlastním pozemku si mohu vystavět cokoli chci. (LEŽ-nutnost stavebního povolení) <p>Činnost rozvíjí nejen komunikační dovednosti žáků, prozkoumá jejich dosavadní znalosti o veřejné správě a také prověří jejich porozumění zadané větě a pozornost při čtení.</p>	<p>10 minut</p>
<p>II. Hlavní část (expozice, fixace, aplikace)</p> <p>Žáky rozlosujeme podle barevných lístečků na 6 skupin po 4–5 žácích. Skupina si vždy srazí dvě lavice a vytvoří si dostatek pracovního prostoru pro práci.</p> <p>Každá skupina dostane imaginární plánec města Česká Třebová a okresního města Ústí nad Orlicí, ve kterém budou uvedeny jednotlivé úřady nebo odbory státní správy. K tomu dostane každá skupina kartičky s jednotlivými příklady agendy, kterou budou mít za úkol rozřadit k jednotlivým úřadům podle toho, kam by danou věc šli zařídit. U každé této činnosti budou mít i otázky, na které si budou muset ve skupině odpovědět, protože pak své odpovědi budou prezentovat ostatním ve třídě.</p> <p>Žáci budou pracovat ve skupinkách, na odpovědi se budou muset domluvit, případně přesvědčit spolužáka, který s nimi nebude souhlasit o jejich správném tvrzení. Poté odpovědět na otázky, které jsou součástí kartiček z druhé strany.</p>	<p>20 minut</p>

<p>III. Závěr (zápis, zadání domácího úkolu, zhodnocení hodiny)</p> <p>Kontrola proběhne tak, že každá skupinka vždy řekne jednu agendu, kam ji zařadila a odpoví na otázky. Spolužáci z ostatních skupin budou jejich řešení kontrolovat, případně je zkusí přesvědčit o jiném tvrzení a jejich odpověď na otázky budou moci doplnit či upravit. Cílem by měl být základní přehled pro žáky, kteří budou vědět, na jakou instituci se mohou v případě řešení základních občanských žádostí obrátit. Také si upřesníme, zda žáci vědí, kde dané instituce sídlí, protože ne všechny odbory naleznou přímo v budově městského úřadu. Žáci nebudou muset nic psát, ani si nebudou muset dělat zápis. Jde spíše o činnost, jak teoretické znalosti, které získali v uplynulých letech, dokáží využít v dospělém životě.</p> <p><u>Na závěr každý z žáků anonymně vyplní hodnocení hodiny, které mi odevzdá.</u></p> <p>Oznámkuj sám sebe za práci v hodině. </p> <p>Oznámkuj moji práci v hodině (jak se ti práce líbila, jak jsi chápal zadání, jak jsem vysvětlovala to, co nebylo srozumitelné apod.). </p> <p>Co nového jsi se dnes dozvěděl/a? _____</p> <p>Co dalšího by ses chtěl/a dozvědět? _____</p> <p>Žákům poděkuji za jejich práci a popřeji jim pěkný den.</p>	<p>15 minut</p>

12.1 Příloha – kartičky a plánek institucí

1. podání daňového příznání	2. vyřízení nového občanského průkazu	3. nahlášení majitele nové nemovitosti
4. zřízení živnostenského listu	5. dědické řízení	6. výměna řidičského průkazu
7. žádost o povolení stavby	8. žádost o příspěvek na bydlení	9. žádost o přidělení pronájmu městského bytu
10. informační centrum města	11. přihlášení majitele vozidla	12. přihlášení trvalého pobytu

3. Jsme povinni nahlásit, že jsme se stali vlastníkem nemovitosti? Jak se můžeme stát vlastníkem nemovitosti?	2. Vyber z následujících, co zde můžeš ještě vyřídit: změna trvalého pobytu, zřízení cestovního dokladu, změna jména, výměna SPZ u vozidla	1. Kdo podává daňové příznání? Jaké znáš druhy daní?
6. Jsou průkazy časově omezené a proč? Co dalšího na tomto úřadu můžeš zařídit?	5. Kdo je po právu zákonným dědicem? Lze někoho vydědit, jaké jsou případně důvody?	4. Na jaký druh činnosti si můžeš zřídit živnost? Znáš někoho, kdo provozuje živnost, případně v jaké oblasti?
9. V čem jsou městské byty výhodné? U jakých jiných nemovitostí je obec vlastníkem?	8. Může dostat příspěvek na bydlení každý? Dokázali byste definovat jednoduše, kdo na něho má nárok?	7. Je nutné žádat povolení stavby na pozemku, který vlastním? Z jakých důvodů mohou žádost zamítnout?
12. Můžeš si přihlásit trvalý pobyt kamkoli chceš? Co potřebuješ na vyřízení žádosti?	11. Co potřebuji k přihlášení majitele vozidla? Kde se tento úřad u nás nachází?	10. Na co se podle tebe nejčastěji ptají lidé v informačním centru? Obecně definuj, kde podle tebe nejčastěji sídlí?

Reflexe vyučovací hodiny

Přípravu na hodinu jsem realizovala v 9. ročníku tak, jak bylo původně plánováno. Třída je velice živá až akční, a proto jsem se obávala jejich zbrklosti a ledabylosti. Úvodní, motivační část byla opravdu potřeba. Žáci neměli základní přehled o správě města a okresu a mnohdy své odpovědi pouze hádali. Pokud jsem po některých chtěla vysvětlení, proč se takto rozhodli, odpověděli mi, že nevědí. U druhé věty v motivační části jsem je požádala, aby zavřeli oči a zkusili se rozhodnout každý sám za sebe. Většina z nich se bála chyby, proto jsem je ujistila, že jsme tu od toho, abychom se naučili, že i chyba je důležitá pro učení. Žákům jsem tedy větu přečetla, oni odpověděli a až si opět sedli na místo jsme rozpoutali debatu. Postupně se začalo hlásit více žáků a v jednom případě se objevila i diskuze, kde si žáci velmi pěkně vyměňovali názory. Konverzace skončila tím, že jeden z žáků se přiznal, že větu špatně pochopil, proto odpověděl nesprávně.

Losování lístečků proběhlo bez problémů, třída sice prý není zvyklá na losování, spíše se skupiny volí sama, ale sešli se ve velmi zajímavých skupinách. Každá skupina dostala složku s plánkem a kartičkami. Práce je velice bavila, a dokonce se ve skupinkách rozvíjely zajímavé diskuze o správnosti řešení. Časový limit na přiřazení jsem mohla zkrátit, protože žáci byli rychle hotovi.

Při kontrole každá skupina zařadila průměrně 3 kartičky ze 4 správně. Nejvíce čerpali ze zkušenosti od rodičů, kteří např. podobné věci v nedávné době zařizovali nebo žáci používali vylučovací metodu. Odpovědi na otázky jsme postupně tvořili společně. Vždy jsem dala možnost nejdříve odpovědět skupině, která byla na radě, až poté ostatním žákům. Před závěrečným hodnocením jsem se žáků zeptala, kdo si myslí, že většinu z těchto znalostí bude potřebovat při řešení osobní agendy v dospělosti. Mnoho z nich zvedlo ruku, za což jsem byla ráda. Na závěr hodiny jsem je požádala o hodnocení hodiny, které bylo anonymní.

Žáci svou práci v naprosté většině ohodnotili známkou 1, moji práci hodnotili od známky 1-3. Na otevřené otázky v závěrečném hodnocení hodiny mnoho žáků neodpovědělo, ale i tak cíl hodiny byl splněn. Žáci se během práce uvolnili a naprostá většina se během hodiny přihlásila.

ZÁVĚR

Historie města Ústí nad Orlicí s sebou nese pouze historické události, o kterých dnes slyšíme pouze v hodinách dějepisu, ale i ty, které jsou běžnou součástí dnešní doby. Málokdo by si dokázal představit konec roku bez oslavy vánočních svátků nebo město, ve kterém by nebyla spojitost s významnou osobností naší historie. O historii města bychom toho našli o mnoho více než je zahrnuto v této práci, ale právě části týkající se významných osobností, tradice a řemesel, kulturních památek a veřejné správy jsou ty, které jsou nejvíce propojené s předmětem výchova k občanství. Pokud má práce sloužit jako inspirace nebo dokonce „manuál“ pro učitele našeho regionu, musí se zaměřovat na region jako celek.

Diplomová práce se věnuje v teoretické části vzniku, vývoji a výskytu jednotlivých regionálních znaků. Kapitoly jsou členěny na podkapitoly, které jsou vždy zaměřené již na jednotlivé příklady, které můžeme v naší regionální kultuře naléznout. Podkapitoly obsahují podrobný popis jednotlivých regionalit.

Praktická část se zakládala na realizaci předem připravených příprav do hodin občanské výchovy, dějepisu a českého jazyka. Pracuji ve škole jako asistentka pedagoga, proto záleželo na domluvě s vyučujícími, kterou hodinu mi dají z dispozici na zrealizování. Realizace jednotlivých hodin proběhla na Základní škole Habrmanova v České Třebové ve všech ročnících 2. stupně v průběhu školního roku 2023/2024. Z každého ročníku byla hodina podle přípravy vyučována v jedné až dvou paralelních třídách. Praktické výstupy jsem realizovala i v suplovaných hodinách, kterých jsem měla dostatek. Od žáků jsem chtěla zejména vědět, co jim dělalo největší obtíže, čemu nerozuměli a co je na práci bavilo. Při realizaci jsem se setkala v naprosté většině s ochotou a spoluprací mezi žáky. Výhodou pro mne bylo, že přibližně znám jednotlivé třídy a osvědčilo se mi přípravu vyzkoušet i ve třídách, ve které jsou slabší žáci nebo žáci s podpůrnými opatřeními. Osvědčila se mi také důležitost motivační části, kdy se žáci snadněji naladili na danou hodinu. Jednotlivé přípravy jsem se snažila ozvláštnit použitím jiných metod. Praktické přípravy jsou doplněny také o hotové pracovní listy, které kdokoliv může použít ve svých hodinách.

Práce s žáky pro mne byla velice inspirativní. S mnoha třídami jsem se setkala již při realizování praxe, proto jsem mohla snadněji odhadnout jejich dovednosti, klima třídy a předpoklady pro splnění práce. Přesto se mi u některých tříd stalo, že mě překvapili svými znalostmi, pečlivostí a schopností komunikace ve skupinách. Jednalo se spíše o třídy se slabším prospěchem. Do žáků jsem od počátku každé hodiny vkládala důvěru v sebe sama, že danou práci zvládnou vypracovat. U mnoha tříd se projevila také soutěživost, kdy žáci danou práci

chtěli stihnout jako první v co nejlepší kvalitě. Měla jsem štěstí na to, že mě žádná třída ani skupina neodmítla pracovat na zadané práci a postupně se podařilo většině žáků zapojit.

Věřím, že praktickou přípravu budou moci použít nejen vyučující na Základní škole Habrmanova v České Třebové, ale i na dalších školách v regionu. Přípravy mohou sloužit jako inspirace dalším učitelům, kteří si mohou upravit danou přípravu podle schopností a možností jejich třídy. Tento manuál slouží zejména učitelům jako pomůcka k propojení regionalit s aktuálními tématy výchovy k občanství.

Seznam použité literatury

- BAUER, František. *Potštýnské zátiší a výletní místa v jeho okolí*. Vlastivědná knihovna (Set servis). Helvíkovice: Set servis, 2015. ISBN 978-80-906083-0-6.
- CIBULKA, Josef a SOKOL, Jan. *Soupis památek historických a uměleckých v okrese Lanškrounském*. Praha: Archaeologická komise, 1935.
- DAVID, P. *Podorlicko*, Praha: S & D, 1995.
- DOSTÁL, J. *Orlické hory*. Praha: Klub československých turistů 1939.
- DUŠEK, R. *Řetová: příspěvky k dějinám obce*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2004.
- DUŠEK, Radim. *Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí: OFTIS, 2005.
- HACKENSCHMIED, Václav Zdeněk. *Ústecké betlemy*. Vyd. 2. Ústí nad Orlicí: Akademický klub Čada, 1998. ISBN 80-2383131-3.
- LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. [Praha]: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.
- LEHÁR, Jan; STICH, Alexandr; JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: NLN, 2020. ISBN 978-80-7422-746-2.
- MELICHAROVÁ, J. *Pardubicko*. Praha: STN, 1956.
- NEJEDLÝ, Vratislav a ZAHRADNÍK, Pavel. *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v Pardubickém kraji*. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0058-7.
- PRAŽÁK, Václav. *Baroko východních Čech: architektura, sochařství*. Hradec Králové: Garamon, 1999. ISBN 80-902593-0-8.
- PROCHÁZKA, Karel. *O betlemech: kulturně-historická studie se zvláštním zřetelem k zemím koruny sv. Václavské a uherskému Slovensku*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2011. ISBN 978-80-7405-130-2.
- ROZEHNAL, Vladimír. *Města Pardubického kraje: Pardubice, Chrudim, Svitavy, Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Moravská Třebová, Hlinsko, Litomyšl, Lanškroun, Polička*. Pardubice: E-smile.cz, 2015.
- SEKOTOVÁ, Věra. *Kamenné svědomí města*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 1999. ISBN 80-86042-21-9.

SEKOTOVÁ, Věra. *Když v Ústí stavy klapávaly, psaly historii: Lnářství a počátky rozvoje bavlnářství : Historie textilu. Z dějin města Ústí nad Orlicí.* Ústí nad Orlicí: Oftis, 1994. ISBN 80-901707-1-4.

ŠPLÍCHAL, Václav a OTAVOVÁ, Marie. *Člověk a dřevo v orlickém a podorlickém kraji: Václav Šplíchal, Marie Otavová ; [foto Miloš Klinský ... et al.]*. Deštné v O.h.: Regia, 2004. ISBN 80-903463-0-8.

SVOZIL, Bohumil. *Česká literatura ve zkratce: období od 9. století po konec 20. století.* Praha: Brána, 2013. ISBN 978-80-7243-650-7.

TŘÍŠKA, Josef. *Osobnosti podorlické literatury.* Ústí nad Orlicí: Oftis, 1996. ISBN 80-901707-8-1.

VACLÍK, Vladimír. *Listy z kroniky českého betlemářství.* Ústí nad Orlicí: Oftis, 2012. ISBN 978-80-7405-143-2.

VEČERKOVÁ, Eva. *Posvícení a hody v Čechách a na Moravě.* V Praze: Vyšehrad, 2023. ISBN 978-80-7601-900-3.

VEČERKOVÁ, Eva. *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře.* Kulturní historie. V Praze: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-627-7.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a VONDRUŠKA, Vlastimil. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě.* Praha: Artia, 1988.

ZEINER, Emanuel Karel. *Města Ústí nad Orlicí dějepisné památky.* Rychnov nad Kněžnou: Zeiner. 1880.

ZÍBRT, Čeněk. *Mikulášská hra: dětský Mikuláš v domácnosti.* Československý národopisný rok. Praha-Nusle: Besední pořady, [1926].

ZÍBRT, Čeněk. *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy: prostonárodní pokud o nich vypravují písemné památky až po náš věk.* Praha: Jos. R. Vilímeček, 1889.

ZRŮBEK, Rudolf. *Vánoční jesličky: lidové umění kraje Orlických hor.* Rychnov nad Kněžnou: Okresní muzeum Orlických hor, 1999.

Elektronické zdroje

Česká inspirace. *Vývalte sudy, narodil se nám Bedříšek!*. [online]. c 2022 [cit. 20. 3. 2024] Dostupné z: <<https://www.vychodni-cechy.info/aktualita/?id=43812>>

LEPŠÍKOVÁ, Eva. *Finanční zpravodaj* [online]. Praha: Ministerstvo financí. c 2022 [cit. 2024-03-16]. ISSN 2464-5540. Dostupné z: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Financni-zpravodaj_2021-c-40.pdf>

MAREŠ, Jirí. *Informace k zákonu č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.* [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW.: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://www.ceska-trebova.cz/assets/File.ashx?id_org=2175&id_dokumenty=39940>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. c 2023 [cit. 26. 03. 2024] Dostupné na WWW: <<https://www.edu.cz/rvp->

ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Strategie vzdělávání politiky České republiky do roku 2030+*. [online]. c 2023 [cit. 26.03. 2024] Dostupné na WWW: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf >

Městská knihovna Ústí nad Orlicí. *Marie Rollerová* [online]. c 2022 [cit. 18. 11. 2023]. Dostupný na WWW: <https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/286-marie-rollerova-1897-1955.>

Městská knihovna Ústí nad Orlicí. *Karel Štancl* [online]. c 2022 [cit. 18. 11. 2023]. Dostupný na WWW: <https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/505-karel-stancl-1919-2006>

Městská knihovna Ústí nad Orlicí. *Milena Lukešová* [online]. c 2022 [cit. 18.11.2023]. Dostupný na WWW: <https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/813-milena-lukesova-1922-2008>

Městské muzeum v Ústí nad Orlicí. *Hernychova vila*. [online]. c 2022 [cit. 13. 02. 2024]. Dostupný na WWW: <https://www.muzeum-uo.cz/cz/o-muzeu/hernychova-vila>

Město Choceň. *Základní informace*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.chocen.cz/zakladni%2Dinformace/ms-24287/p1=24287>>

Město Lanškroun. *Odbor správních agend a obecní živnostenský úřad*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.lanskroun.eu/odbor%2Dspravnich%2Dagend%2Da%2Dobecni%2Dzivnostensky%2Durad/os-1010/p1=1172>>

Město Vysoké Mýto. *Odbor sociálních věcí a zdravotnictví*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <<https://www.vysoke-myto.cz/mestsky-urad/vysoke-myto/organizacni-struktura/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/>>

Na cestě k UNESCO: Vamberecká krajka je na seznamu zvyků a tradic. [online]. c 2022 [cit. 2. 03 2024]. Dostupné z: <https://www.tyden.cz/rubriky/relax/ostatni/vamberecka-krajka-je-na-seznamu-zvyku-a-tradic_537587.html>

Okresní soud v Ústí nad Orlicí. *Rozvrh práce 2024*. [online]. c 2023. [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://justice.cz/documents/d/okresni-soud-v-usti-nad-orlici/rp-2024_se-zmenou_2-pdf-1>

Turistické informační centrum. *Textilní sobota*. [online]. c 2023 [cit. 31. 01. 2024]. Dostupné na WWW: <Textilní sobota. <https://ic.ustinadorlici.cz/2023/11/textilni-sobota/>>

Turistické informační centrum. *Kalendář 2024*. [online]. c 2023 [cit. 13. 04. 2024]. Dostupné z: <<https://ic.ustinadorlici.cz/2024/01/kalendar-2024/>>

Státní práva zeměměřictví a katastru. *Katastrální úřad*. [online]. c 2023. [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW: <https://www.cuzk.cz/Urady/Katastralni-urady/Katastralni-urady.aspx>

Wikiwand. *Gotika*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW:
<<https://www.wikiwand.com/cs/Gotika>>

Wikiwand. *Románský sloh*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW:
<https://www.wikiwand.com/cs/Rom%C3%A1nsk%C3%BD_sloh>

Wikiwand. *Secese*. [online]. c 2023 [cit. 16. 02. 2024] Dostupné z WWW:
<<https://www.wikiwand.com/cs/Secese>>

Wikiwand. *Baroko*. [online]. c 2023 [cit. 16. 03. 2024] Dostupné z WWW:
<<https://www.wikiwand.com/cs/Baroko>>

Ukázky práce žáků

Obrázek 1 Významné osobnosti orlickoústeckého regionu

Jméno osobnosti:	Století, ve kterém působil/a:	Oblast, ve které se proslavil/a:	Klíčové informace:	Zajímavost:	Zdroj:
Madelaine Albrightová	20.–21. století	politika	-americká diplomatka -min. zahraničí	obdržela Řád Bílého lva	www.csfd.cz
Milena Lukešová	20.–21. století	Spisovatelka	-knihy pro děti -lepirela -časopisy	-působila jako redaktorka	www.databazeknih.cz
Gustav Habrman	19.–20. století	Politika	-ministr sociálních věcí -rodák ČT	-Na S plavě má pomník	www.orlickydenik.cz
K. J. Erben	19. století	Literatura	-ústní lidová tvorba -pohádky -Kytice	-zemřel na tuberkulózu	www.csfd.cz
Jaroslav Kocian	20. století	Hudba	-houslový virtuos -podpora houslistů	-zpaměti zahrál na koncertě 24 národních písní	www.csfd.cz
Roman Šebrle					

Obrázek 2 Významné osobnosti orlickoústeckého regionu 2

Tradice a řemesla

Cvičení č. 1

Otevři internetovou stránku www.menti.com a zadej kód 4741 7215, Poté odpověz na dvě otázky.

Cvičení č. 2 Napiš, co vyráběli tito řemeslníci:

bednář – bedny šindelář – _____
stolař – stoly rourař – _____

Cvičení č. 3 Pojmenuj podle předchozího název řemeslníka:

výrobce laviček – lančnick
vyřezávání ze dřeva – rybníkář
výrobce kol (např. na vozíky) – kolář

Cvičení č. 4 Vysvětli vlastními slovy pojem „cech“, případně uveď příklad nějakého cechu:

Cvičení č. 5 Podle definic pojmenuj daný svátek či tradici:

- období čtyř týdnů před koncem kalendářního roku Vánoce
- svátek k uvítání jara Velikonoce
- tři mudrcové, kteří obcházejí stavení a přejí vše nejlepší do nového roku Štěpánkové
- zapalování ohně na počest života čarodějnice
- tři pohádkové postavy, které obdarovávají hodné děti mikuláš, čert, anděl

Cvičení č. 6 Napiš sám/sama za sebe, jaké dodržujete tradice:

chodíme božičovat, s dětmi plehu pomlázku, vezme obrov do vody, pečeme cukroví

Cvičení č. 7 Z následujících řemesel podtrhni ta, která byla v regionu nejrozšířenější a ke každému řemeslu napiš příklad hotového výrobku:

tkalcovství- látky kovářství- _____ umělecké kovářství- _____
řezbářství- _____ obuvnictví- boty paličkování- palice
keramika- hrnek sklářství- sklenice truhlářství- kuchyně

Cvičení č. 8 Doplň podle sebe následující věty:

- Tradice je není nutné zachovávat pro další generace, protože je škoda na mě zapomenout
- Dřívější ruční výroba mě zajímá nezajímá, protože dnos už ji nemůžeme
- Souhlasím nesouhlasím s plýtváním přírodními zdroji (dřevo, uhlí, voda,...), protože je něco dostatek

1 roční netradiční tradice
nejen v našem regionu

PAŠIJOVÝ TÝDEN

- Co to je? Týden před velikonočními
- Podle čeho se jmenuje? pašije - křesťanské vyprávění
- Kdy se slaví? 1 týden před velikonočními pondělím
- Proč je důležitá tato tradice? křesťané si připomínají Ježíše Krista
- Zajímavosti: mlátí jara, velikonoce nemají formu dalším

STÍNÁNÍ KOHDUTA NA POSVÍCENÍ

- Co to je? před našimi svatbami posvícení, během mlé urodu
- Jak probíhá? vybraný kůrka se odobí řemesly, sél + přírodu přivést ke kůrce, duka se kůrce mlátí
- Kdy se slaví? v červenci
- Proč je důležitá tato tradice? lidé se sebarali
- Zajímavosti: dnes už samiklov hadice chvěme mlátily

FILIPOJAKUBSKÁ SVATOJAKUBSKÁ NOC

- Co to je? kůrka, přelomí ohně
- Podle čeho se jmenuje? 1. května chvě slavné svatky sv. Filip a Jakub
- Kdy se slaví? 2. 30. dubna na 1. května
- Proč je důležitá tato tradice? slava se kůrka počíná
- Zajímavosti: ohně = síla, energie, život

HONĚNÍ JIDÁŠE

- Co to je? velikonoční jara, přelomí ohně
- Podle čeho se jmenuje? děti popěňky prolo jidáši, kůrka ubíráme jara
- Kdy se slaví? v první jarní týden
- Proč je důležitá tato tradice? sebarali lidé
- Zajímavosti: dřív 2 kůrka vyběhl mas kůrka oblepec a děti kó kóruky po mlé

Obrázek 4 Zvyky a řemesla Orlickoústecka 2

GOTIKA

Pracovní list č. 4

Gotika je umělecký sloh navazující na sloh románský. Začíná se projevovat od druhé poloviny 12. století a pokračuje ve vrcholném středověku. Délka trvání tohoto slohu jsou tři staletí. V českých zemích, stejně jako většina uměleckých slohu, nastupuje i gotika o něco později. V Německu trvala až do počátku 16. století, kdy se prosadila v Itálii nastupující renesance. Ta se nevyvinula z gotiky, spíše popírala základní znaky a prvky gotického slohu.

Termín gotika se vztahuje ke Gótům. Italští humanisté považovali „gótské“ umění za primitivní až barbarské. Ve Francii dostal tento sloh název sloh lomený.

Gotický sloh vznikl postupným vývojem ze slohu románského. Počátky slohu sahají do Francie a jsou spojeny s vybudováním opatství v Saint-Denis poblíž Paříže. Ve slohu je obsažena filozofie směřování a přibližování se k Bohu, která je z hlediska formy vyjádřena vertikálem. Vertikální neboli vysoké štíhlé stavby jsou jedním ze základních prvků gotického slohu. Gotika se na rozdíl od románského slohu rozšířila jen do západní části Evropy. Vznikají mohutné stavby jako např. mnohé katedrály či hrady.

Znaky architektury:

- Vertikalismus – v samotné stavbě i v jednotlivých jejích částech. Protahení do výšky a zúžení. Optický dojem odhmotnění a přiblížení k Bohu.
- Lomený oblouk, který prochází vývojem od širokého a méně lomeného až k vysokému ostře zalomenému. Tento oblouk je používán v oknech, portálech a všech zdobných částech stavby, i v uměleckém řemesle. Podle tvaru oblouku lze určit i léta vzniku.
- Vnitřní opěrný systém, který se skládá z klenebních žeber svedených do přípor předsazených před pilíři.
- Vnější opěrný systém se skládá z opěrných oblouků a opěrných pilířů.
- Mezi nejrozšířenější zdobné prvky patří fiály (drobné věžičky), které zdobily střechu.
- Dalším oblíbeným prvkem byly chrliče (fantastické hlavy s otevřenou hubou, které chrličily vodu stékající ze střech) a tzv. rozety, kruhová zdobená okna.³³

1. Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najdete v internetové jazykové příručce:

Filozofie - nauka o bytí
Vertikalismus - svisle
Rozety - růže

2. Vypište v 5 - 7 bodech, základní informace o gotice.

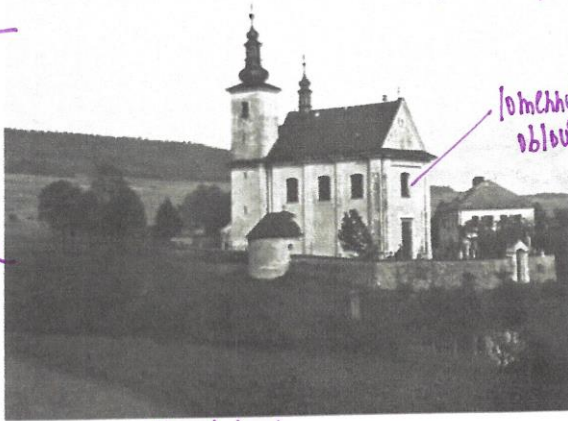
• sloh románský
• sloh lomený
• přibližování k bohu
• vysoké, štíhlé
• opěrné pilíře
• 12. století

³³ <https://www.wikiwand.com/cs/Gotika>

Obrázek 5 Nejznámější památky orlickoústeckého regionu a jejich stavební slohy 1

Kostel sv. Máří Magdalény

vysoká
stavba

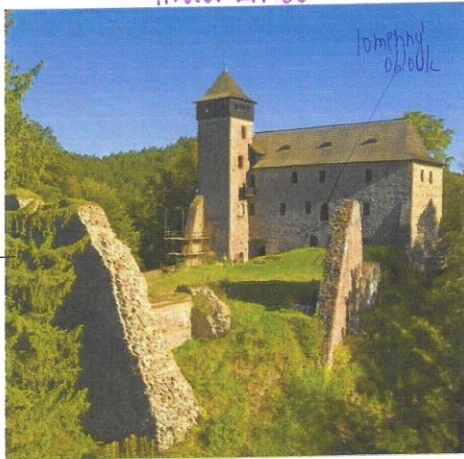
loměný
oblouk

3. Pomocí telefonu vyhledejte o jakou gotickou se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě. Základní znaky, které charakterizují gotiku vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků gotiky).

Vznikl ve 13. století, byl dřevěný, zakoupila obec kostelní hodiny, hřbitovní kaplička
obraz hadi obléhám sv. Máří Magdalény, dnes elektrická kampa

Hrad Litice

vysoká
stavba

loměný
oblouk

4. Pomocí telefonu vyhledejte, o jakou stavbu se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Rada: památka je součástí více staveb, které jsou součástí turistické stezky.

Leží u Divoké Ohře

nejpřednějším pevnost v 15. století
založen ve 13. století
držel ho Jirí z Poděbrad
stolil na návrh nad Záměskem
kulturní památka chráněná

5. Vyhledej 1 obrázek gotické památky z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

6. Vyhledej 1 obrázek gotické památky ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další části vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

Karlštejn

Notre-Dame v Paříži

Obrázek 6 Neznámější památky orlickoústeckého regionu a jejich stavební slohy 2

BAROKO

Pracovní list č. 1

Baroko je umělecký směr, který vznikl v Itálii a do celé Evropy pronikl v 17. a 18. století. V průběhu několika let se umělecký směr rozšířil do všech zemí Evropy. Charakteristickými rysy tohoto uměleckého slohu jsou snaha o vyjádření pohybu, vyjádření citové, bohatost tvarů a velkolepost.

Původní znaky čerpá baroko z renesančního umění, se kterým je velice provázáno a považuje se za jisté rozšíření renesančního slohu.

Baroko proniklo do všech uměleckých i životních projevů, tím je architektura, literatura, divadlo, hudba, výtvarné umění. Baroko je také posledním univerzálním a jednotným uměleckým směrem celé Evropy. Většina uměleckých slohu vznikla v Itálii.

V architektuře se můžeme setkat s prvky baroka, kterými jsou klenby, žebra, pilastry, které slouží ke zvýšení působivosti daného architektonického díla. Tyto plastické prvky se podřizují celkovému dílu a doplňují malbu, která je nazývána jako drapérie. Uplatňují se zde ornamentální obrazy. Baroko staví do popředí asymetrické formy, vyklenuté a vyduuté zaoblení, prostorově výrazné ztvárnění. Snaží se také ve svých dílech co nejvíce sehrát podobu architektury a malby. Pohyb je základním prvkem tohoto slohu. Barokní stavby jsou postavené tak, aby návštěvník musel stavbu vícekrát obcházet a tím poznával další prvky i díky práci se světlem a okolní krajinou.

V českých zemích tento styl pronikl nejvíce v letech 1721 a 1729, kdy došlo k blahoslavení a svatořečení barokního světce Jana Nepomuckého.

Charakteristickými rysy barokní architektury jsou projev monumentality:

- snaha ohromit diváka, důraz na citovost až exaltovanost, vnitřní napětí, patos, nadsázka
- architektura, zejména sakrální, měla působit jako obraz nebe přenesený na zem, paláce a zámky byly zařizovány přepychově a reprezentovaly bohatství a moc
- obvyklým půdorysem staveb byla elipsa nebo průniky elips (nekonečno)
- častý architektonický prvek: kupole, putto
- drahé materiály: zlato, vzácná dřeva, barevné mramory.³⁰

1. Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najdete v internetové jazykové příručce:

žebra
pilastry - věže zdívno
drapérie - záclonky / závěs

2. Vypište v 5 - 7 bodech základní informace o baroku.

Baroko - asymetrické formy a zaoblené prvky - klenby, žebra, pilastry
snaží se ohromit
v českých zemích nejvíce 1721 a 1729
půdorys - elipsa
drahé materiály

³⁰ <https://www.wikiwand.com/cs/Baroko>

Kostel nanebevzeší P. Marie

3. Pomocí telefonu vyhledejte o jakou barokní stavbu se jedná, a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Základní znaky, které charakterizují barokní stavbu vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků barokního slohu).

hlavní dominanta města
přirovně dřevný
za kostelem je městský hřbitov

Mariánský sloup

4. Pomocí telefonu vyhledejte, o jakou barokní stavbu se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Rada: památka se nachází ve stejném městě jako předchozí.

ně nemáme o knízi
barokní
ochrana před morem
nahoře anděl a panna Marie

5. Vyhledej 1 obrázek památky v barokním slohu z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

6. Vyhledej 1 obrázek památky v barokním slohu ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další části vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

Obrázek 8 Neznámější památky orlickoústeckého regionu a jejich stavební slohy 4

ROMÁNSKÝ SLOH

Pracovní list č. 3

Románský sloh je jedním z nejstarších uměleckých slohů z období středověku, který se prosadil v 11. – 13. století ve stavitelství a výtvarném umění v zemích západní, jižní a střední Evropy. Ve východní části Evropy se prosazovat byzantský sloh. Románský sloh se vyvíjel postupně a velice pozvolna. Románské umění bylo uměním v západních křesťanských zemích od začátku 11. do poloviny 13. století. Do dnešních dní se zachovala řada církevních staveb, kterými jsou především kostely. Kostely v západní Evropě tvořili mezi rokem 1000 a koncem 12. století podstatnou část stavební činnosti. Stavěly se také paláce, hrady, kláštery a obytné domy, které se do současnosti nepodařilo ve většině případu dochovat.

V architektuře šlo o postupně rozvíjenou, v rámci Evropy a daného období víceméně jednotnou tradici konstruování staveb a použití materiálu. Termín „románská“ vyjadřuje vztah tohoto slohu v stavebnímu slohu antického Říma, jímž byl v mnohém inspirován a sdílel s ním některé stavební prvky.

Rozšířenost slohu byla podmíněna také dobou, ve kterém románský sloh vznikl. Lidé se často stěhovali hlavně za prací, za obživou, a proto mohla nejen šlechta, ale i řemeslníci, mniši i kupci, kteří putovali Evropou, rozdávat své znalosti potřebné ke konstrukci těchto staveb.

Stavby byly vybudovány výhradně z kamene a vyznačovaly se silnými a mohutnými zdmi. Stropy byly zpočátku dřevěné a rovné, ale později byly nahrazeny klenbou a silnými podpěrnými sloupy. Vchody byly zdobené a stěny vymalované freskami. Nejvíce se budovaly chrámy.

Dekoratívni charakter se uplatňuje i další umělecké tvorbě. Patří sem keramika, výzdoba knižních vazeb, výrobky se slonoviny nebo vitráže. Zvláštní místo zaujímá zlatnictví, jeho vospělou západoevropskou podobu představuje relikviář svatého Maura. Ten patří k nejvýznamnějším movitým památkám na českém území.³²

1. Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najdete v internetové jazykové příručce:

VŠE VÍME

2. Vypište v 5 – 7 bodech základní informace o románském slohu.

NEJSTARŠÍ UMĚLECKÝ SLOH

11. - 13. STOLETÍ

CÍRKEVNÍ STAVBY

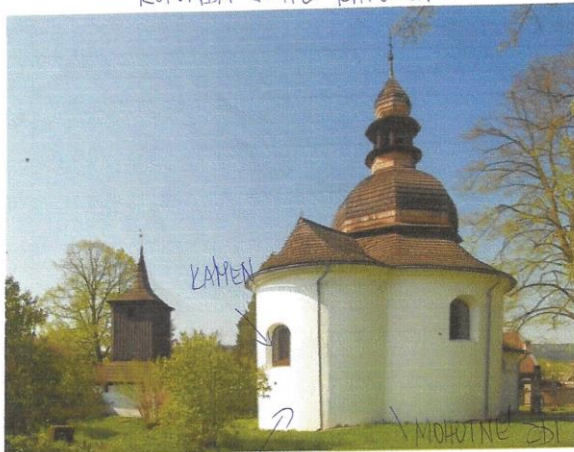
PALÁCE, HRADY, KLÁŠTERY

Z KAMENE - SILNÉ ZDI

STĚNY S FRESKAMI

³² https://www.wikiwand.com/cs/Rom%C3%A1nsk%C3%BD_sloh

ROTONDA SVATE KATEŘINY

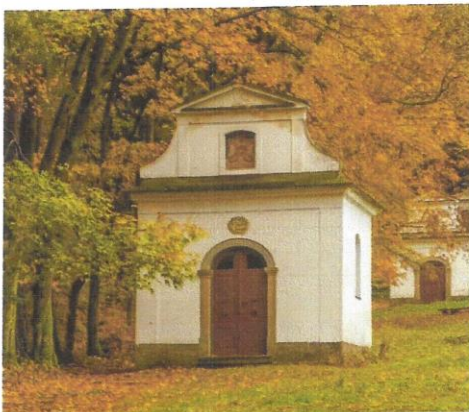
3. Pomocí telefonu vyhledejte o jakou stavbu v románském slohu se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Základní znaky, které charakterizují románskou stavbu vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků románského slohu).

ROMÁNSKÁ KAPLE

JEDINOU DOCHOVANOU VE VÝCHODNÍCH Č.

APSIDA

4. Pomocí telefonu vyhledejte, o jakou stavbu se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Rada: památka je součástí více staveb, které jsou součástí turistické stezky.

CESTA NA ANDRLOV CHLUM

TVORÍ JI 11 KAPLÍČEK

KŘÍŽOVÁ CESTA

5. Vyhledej 1 obrázek památky v románském slohu z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

ROTONDA SV. KATEŘINY VE ZNOJME

6. Vyhledej 1 obrázek památky v románském slohu ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další částí vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

SECESE

Pracovní list č. 2

Secese je mezinárodní umělecký sloh z přelomu 19. a 20. století a je považováno za poslední směr, u něhož můžeme sledovat umělecký řád. Středobodem secese není vysoké umění v malbě nebo sochařství, ale spíše v dekoraci.

Umělecký sloh secese vychází z koncepcí textilního designéra Williama Morrisa a hnutí, jehož byl členem Arts and Crafts. To vycházelo z návratu k uměleckým tradicím a řemeslům středověkých mistrů. Tím se stavělo proti jednoduchosti a jednotvárnosti uměle zpracovávaných výrobků průmyslovou výrobou. Jedním ze zdrojů inspirace ze střední Evropy byla Beuronská umělecká škola, která přinášela svébytný styl křesťanského umění vytvořený benediktinskými mnichy a inspirovaný egyptským a starokřesťanským uměním.

Největšího rozmachu secese dosáhla mezi lety 1890 a 1910 v Evropě a ve Spojených státech. Český název secese pochází z německého „sezession“, jehož význam je odštěpení. Počátky secese u nás jsou podmíněny vývojem v Německu, kdy se postupně umělecké spolky v Berlíně, Mnichově a ve Vídni oddělily od konservativních akademií.

Za hlavní rysy secesního slohu se považuje ornamentálnost, plošnost a záliba v neobyčejných barvách a vkusném použití několika odlišných materiálů. Secesní ornament tíhne k vyrovnanosti a vyhýbá se vyjádření citovým výkyvům a silnému vypětí. Secesní linie je plynulá vlnící se křivka, která vyvolává v divákovi dojem nenásilného pohybu, kde jednotvárnosti díla je doplněna o velmi bohatě barevné zpracování. Principem secese je harmonie a kontrast. Ve zpracování děl se velice často vyskytují přírodní tvary, kterými jsou listy, květy, lidské či zvířecí tělo.

Secese se projevovala zejména v architektuře, výtvarném umění, a literatuře, ale vyskytovala se i ve ztvárnění bytových zařízení a vitráží. V literatuře jsou nositeli secesního slohu směry jako symbolismus nebo dekadence. V jazykové rovině děl se pak často vyskytuje opakování slov nebo hláskových skupin. V českém prostředí jsou hlavními představiteli Otakar Březina nebo Jiří Karásek z Lvovic.³¹

1. Vypište slova, kterým nerozumíte a jejich význam si najdete v internetové jazykové příručce:

malba - malba
odštěpení - odštěpení

2. Vypište v 5 - 7 bodech základní informace o secesi.

• přelom 19. a 20. století
• sloh - ornamentálnost
• přírodní prvky - listy, květy, těla
• dekorace
• vlnící se křivky

³¹ <https://www.wikiwand.com/cs/Secese>

Stromycká vila

3. Pomocí telefonu vyhledejte, o jakou secesní stavbu se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Základní znaky, které charakterizují secesní stavbu vyznačte do obrázku (na obrázku se snažte najít co nejvíce znaků secese).

- rodinné sídlo šlechtického rodu Babele
Stromycka
- kajimový interier
- polokruhová okna
drevené podlahy

Orlická stezka Orlická stezka

4. Pomocí telefonu vyhledejte, o jakou stavbu se jedná a v 5 bodech napište základní informace o stavbě.

Rada: památka se nachází ve stejném městě jako předchozí.

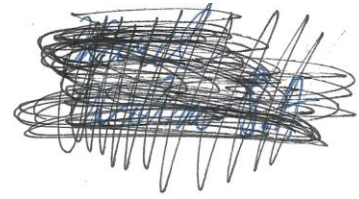
- Orlická stezka

5. Vyhledej 1 obrázek památky secese z České republiky. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

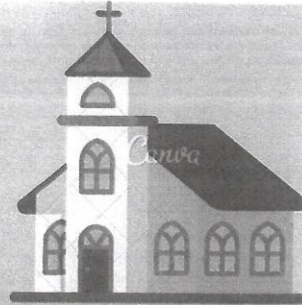
6. Vyhledej 1 obrázek památky secese ze světa. Obrázek vytiskni, popiš a použij na svůj plakát.

Další částí vašeho projektu je ve vašich rukou. Záleží na vaší fantazii a podnikavosti.

Obrázek 12 Nejznámější památky orlickoústeckého regionu a jejich stavební slohy 8

Podorlická poezie

1. V následujících přemýškách nalezni jména největších českých sběratelů pohádek.

ŽABNO ĚCÁNOMY Božena Němcová
 AERKL MRAJÍRO BEREN Karel Jaromír Erben

2. Přečti si následující básně a podtržená slova se pokus nahradit synonymem:

Věštkyně řekou
 Viděla jsem kostel na Orlici řekou,
 slyšela jsem jeho zlatý zvon,
 prv než upřímnost českou starověkou,
 rozervat litých vášní shon.

Když pak utuchly v Čechách boží ctnostni:
 víra i láska s nadějí,
 ukryl se kostel v země hlubokosti,
 a vody místo ztápějí. schoval

Však nezůstane věky věkův v hrobě: nebude
 odtékouť jednou vody zas,
 i vstane kostel v bývalé ozdobe
 a zazní slavně zvonu hlas. zaslechl

Slyšte a vězte, takto stojí psáno,
 tak uloženo v osudí:
 „Tehdáž uzříte zlatých časů ráno,
 až zlatý zvon se probudí...“ vyjde

Ach, ještě není, ještě čas tu není!
 Však přichyl ucho k zemi blíž
 pod kořeny jedle z dále znění
 zlatého zvonu uslyšíš. přichytil

3. Napiš tři klíčová slova, která se pojí s básní:

zvon, kostel

4. Najdi v básni personifikaci a napiš ji (připisování lidských vlastností neživým věcem):

Uzvěle jsem jeho zlatý zvon,
 až se zlatý zvon probudí

5. Pracuj s básní podle instrukcí:

- zakroužkuj jednu sloku červeně
- jeden verš podtrhni zeleně
- vypiš jakýkoliv rým: sladký zvon vášní shon
- vytvoř rým ke slovu:
 kostel – kostel
 řeka – řeka
 čas – čas

6. Doplň následující věty podle sebe:

- Báseň na mě působí svou dojmem, protože je
z 19. století
- Báseň se pojí/nepojí s našim okolím, protože jde
na Horách byla B. Němcová
- Báseň je pro mě srozumitelná/nerosrozumitelná, protože je
v hodně slov, kterým nerozumím
- Báseň podle mě pojednává o okolí a lesu
- Báseň podle mě napsal/a K. J. Erben

7. Vypiš z básně slova, kterým nerozumíš a jejich význam si najdi v internetové jazykové příručce:

přichyl, odtékouť, utuchly

Obrázek 13 Tvořivá činnost s poezií podorlické literatury 1

Podorlická poezie

1. V následujících přesmyčkách nalezni jména největších českých sběratelů pohádek.

ŽABNO ĚCÁNOMV Bárta Němcová

AERKL MRAJÍRO BEREN Karel Jaromír Erben

2. Přečti si následující básně a podtržeň slova se pokus nahradit synonymem:

Věštkyně

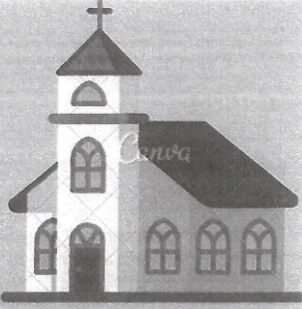
Viděla jsem kostel na Orlicí řekou,
slyšela jsem jeho zlatý zvon,
prv než upřímnost českou starověkou,
rozervat litých vášní shon.

Když pak utuchly v Čechách boží ctnosti:
víra i láska s nadějí,
ukryl se kostel v země hlubokosti,
a vody místo ztápějí.

Však nezůstane věky věkův v hrobě:
odtekouť jednou vody zas,
i vstane kostel v bývalé ozdobe
a zazní slavně zvonu hlas.

Slyšte a vězte, takto stojí psáno,
tak uloženo v osudí:
„Tehdáž užíte zlatých časů ráno,
až zlatý zvon se probudí...

Ach, ještě není, ještě čas tu není!
Však přičel ucho k zemi blíž
pod kořeny jedle z dále znění
zlatého zvonu uslyšíš.

3. Napiš tři klíčová slova, která se pojí s básní:
kostel, zvon, země,

4. Najdi v básni personifikaci a napiš ji (připisování lidských vlastností neživým věcem):
kostel se ukryl.

5. Pracuj s básní podle instrukcí:

- zakroužkuj jednu sloku červeně
- jeden verš podtrhni zeleně
- vypiš jakýkoliv rým: most-kost
- vytvoř rým ke slovu:
kostel- postel
řeka- mléka
čas- klas

6. Doplň následující věty podle sebe:

- Báseň na mě působí zkřivený dojmem, protože je to má imperiozence
- Báseň se pojí/nepojí s naším okolím, protože je to v ústí řeky Orlicí
- Báseň je pro mě srozumitelná/nerosrozumitelná, protože tomu všemu rozumím
- Báseň podle mě pojednává o věře i lásce a naději
- Báseň podle mě napsal/a Bárta Němcová
Karel Jaromír Erben

7. Vypiš z básně slova, kterým nerozumíš a jejich význam si najdi v internetové jazykové příručce:
čtápěj - potápění

Obrázek 14 Tvořivá činnost s poezií podorlické literatury 2

Orlickoústecká próza

1. Vypiň pětilístek na téma PRÓZA:

smutná / veselá
(2 příd. jména)

wpravuje / píše / naplná
(3 slovesa)

Je oblíbená v čtenářů (věta ze 4 slov)

_____ (1 synonymum)

2. Po přečtení ukázky vysvětli význam těchto slov:

- pošklebek - posmívání
- opovržlivost - _____
- reptání - kecání
- zášť - závist
- kantor - _____
- hejtman - vědník

3. Doplň následující věty:

Žánr ukázky je pohádka/pověst, protože jsou zde kouzla

Jedná se o epiku/lyriku, protože je psaná

Ukázka patří do prózy/poezie, protože _____

Jádro příběhu je podle mého názoru pravdivé/smyslené.

4. Vyhledej následující vodítka, co můžeš usoudit o postavách z ukázky?

- Dešvendr byl zlý (vlastnost), protože neměl rád lidi
- Dešvendr se rozhodl, že chce odnést svou rakev z Lanškrouna do Ústí, protože _____
- Kantor se rozhodl zachránit obyvatele Ústí, protože _____
- Kantora před bezhlavým strašidlem zachránilo _____

5. Vytvoř jednoduchou mapu příběhu.

- Kdo v příběhu vystupuje?
Dešvendr
- Kde se příběh odehrává?
V Ústí n Orlicí
- Kdy se příběh odehrává?
dávno
- Jak příběh skončil?
dobře

6. Doplň následující body:

- Základní znaky pověsti jsou pravdivá, o osobnosti a kouzla a mýta
- Moje pocity po přečtení pověsti jsou _____ a _____
- Dešvendovi bych podle jeho vlastností vymyslel/a přezdívku _____

Obrázek 15 Tvořivá činnost s prózou orlickoústecké literatury 1

Orlickoústecká próza

1. Vyplň pětílístek na téma PRÓZA:

laskaví
(2 příd. jména)

baní žít
(3 slovesa)

Máta si docela rád (věta ze 4 slov)

příběh
(1 synonymum)

2. Po přečtení ukázky vysvětlí význam těchto slov:

- poškozek - _____
- opovržlivost - troufalost
- reptání - _____
- zášť - _____
- kantor - ředitel
- hejtman - starosta

3. Doplň následující věty:

Žánr ukázky je pohádka/pověst, protože nevím

Jedná se o epiku/lyriku, protože u nás dřív

Ukávka patří do prózy/poezie, protože je to vyprávění

Jádro příběhu je podle mého názoru pravdivé/smyslné

4. Vybleďuj následující vodítka, co můžeš usoudit o postavách z ukázky?

- Dešvendr byl hlavní (vlastnost), protože se rád mstil
- Dešvendr se rozhodl, že chce odnést svou rakev z Lanškrouna do Ústí, protože se chtěl pomstít
- Kantor se rozhodl zachránit obyvatele Ústí, protože _____
- Kantora před bezhlavým strašidlem zachránilo _____

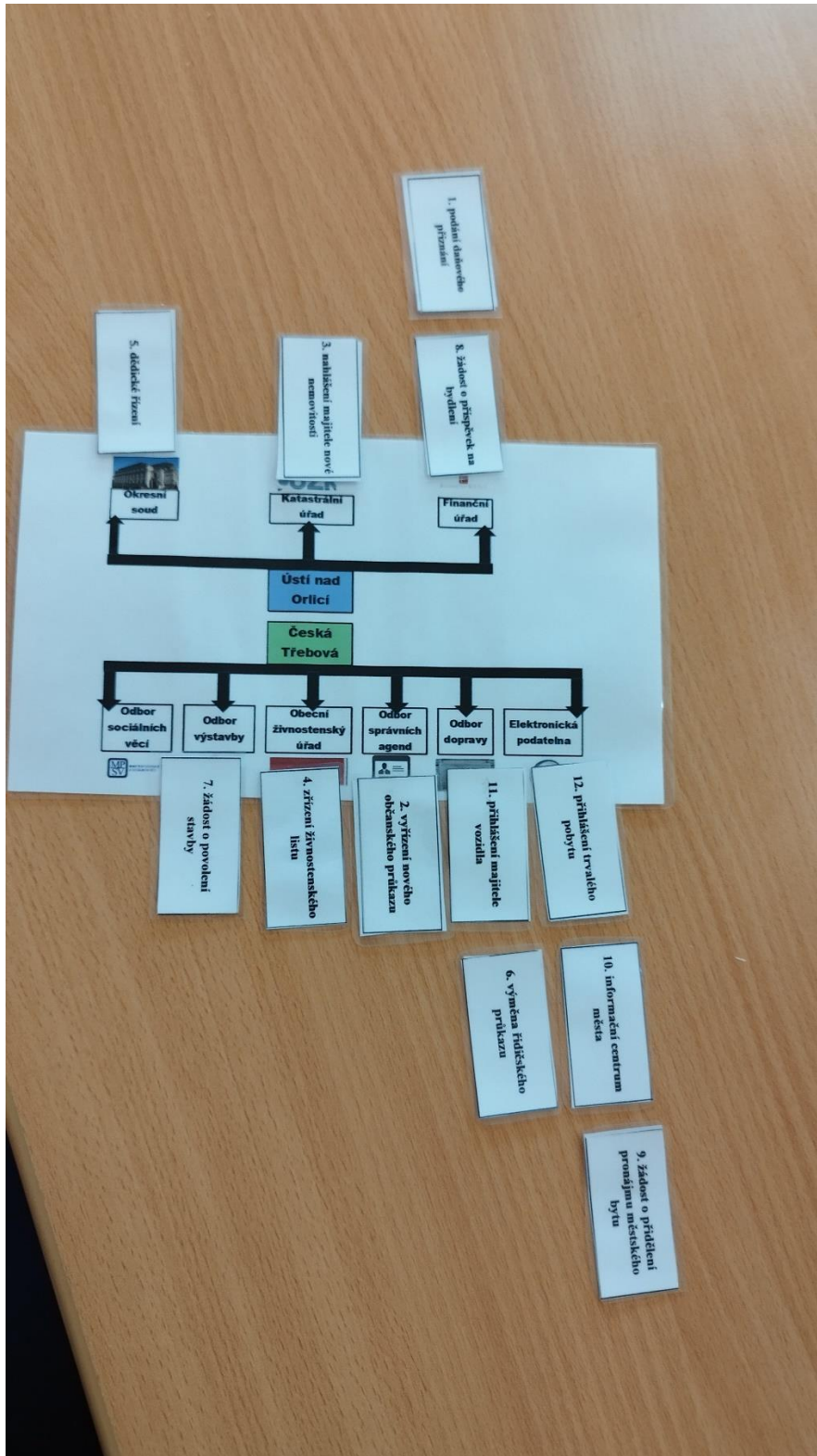
5. Vytvoř jednoduchou mapu příběhu.

- Kdo v příběhu vystupuje?
Dešvendr
- Kde se příběh odehrává?
Lanškroun
- Kdy se příběh odehrává?
nevím
- Jak příběh skončil?
duchy em. zel

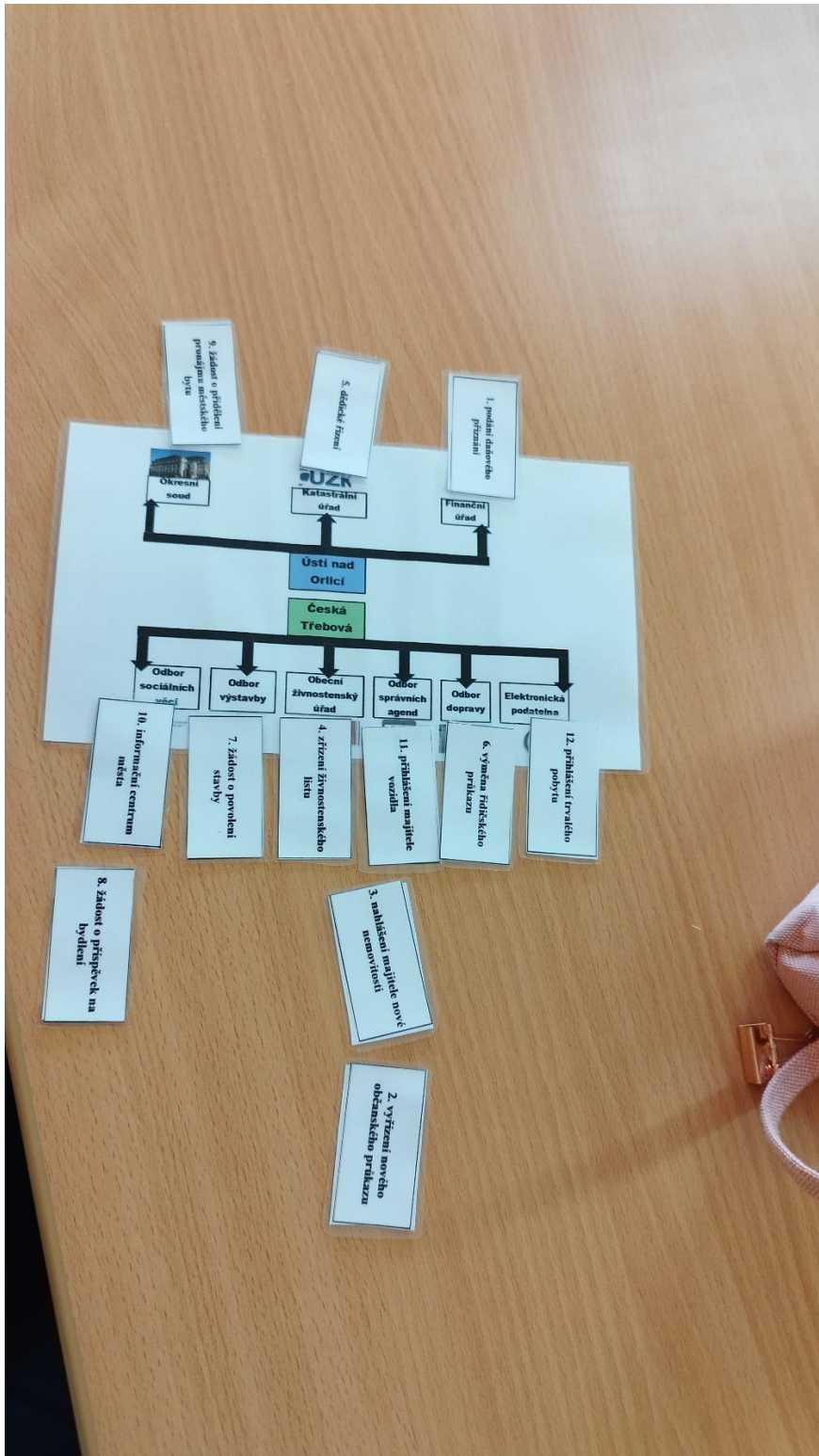
6. Doplň následující body:

- Základní znaky pověsti jsou _____
- Moje pocity po přečtení pověsti jsou _____
- Dešvendovi bych podle jeho vlastností vymyslel/a přezdívku _____

Obrázek 16 Tvořivá činnost s prózou orlickoústecké literatury

Obrázek 17 Veřejná správa Orlická Třebová

Obrázek 18 Veřejná správa Orlickoústecka 2